

ERIDAN

Broj 11 • Prosinac 2011

SADRŽAJ

Pripovijetke

Nela Dunato: Glasnici	6
Irena Hartmann: Leptiri	9
Zoran Krušvar: Zov njegove frule	18
Darko Macan: Šiš-kebab: Istra se odcijepila	29
Tamara Crnko: Ljubimac	31
Karmela Padavić: Hodanje po vodi	35
Dajana Šalinović: Prelijepa smrt	40
Tamara Crnko: Preludi za dušu	48
Ivana Delač: Artefakt prošlosti	53
Sandra Crnko: Samo običan dečko iz susjedstva . . .	58

Izvještaji

Igor Rendić: Rikon 2011	3
Vesna Kurilić: Parni zakon	64
Neven Šlopar: Diary of an extra (GoT)	66
Ivana Delač: Zakonomikon	75

Interview

Dobitnici nagrade Artefakt, Zoran Krušvar i Danijel Bogdanović	12
--	----

Film

Lada Božić: Spirited Away	24
-------------------------------------	----

Igre

Dorian Celcer: Svijet videoigara - virtualni cannon fodder training camp	44
--	----

Povijest

Iva Rožić: Ivana I od Kastilje	70
--	----

Predstavljanja

Ana Rajner i Božo Špoljarić: Udruga SRP	38
Slaven Kotorac: Udruga Sancti Viti	52

UVODNIK

Lada Božić

Dragi čitatelji, stvaraoci i ljubitelji fantasya i SFa, pred vama je novi broj Eridana na kojeg smo osobito ponosni zato što smo u vrlo kratkom roku uspjeli, zahvaljujući upravo vama, prikupiti mnogo zanimljivih članaka i priča i izvrsnih ilustracija. Mnogo, čak više nego nego dovoljno – sačuvali smo nekoliko literarnih poslastica i za 12. broj. No o njemu ćemo se brinuti kad za to dođe vrijeme, a sada kratak uvod u ono što vas očekuje u ovom broju :)

Predstavile su nam se dvije udruge, koje ste imali prilike uživo vidjeti na Rikonu 2011., a ovdje su iznijeli svoj plan i program te vas ljubazno molimo da se osjećate slobodnima potražiti njihove web stranice i eventualno im se priključite. Donosimo ekskluzivan intervju s dobitnicima ovogodišnjeg Artefakta, literarne nagrade u domeni SF i fantasy književnosti za godinu 2011., a nismo zaboravili ni na izvještaje sa žanrovske konvencije – pročitajte kako se spremalo za smak svijeta na Rikonu, pronjuškajte po neobičnim događajima sa Zakonomikona, provjerite koliko je zakon Parni zakon, a možete dobiti i uvid iz prve ruke našeg člana, koji je statirao na snimanju druge sezone Game of Thronesa u Dubrovniku, kako se u RL ponaša Ilijavi Geoffrey, a kako onaj pomalo jezivi veliki Pas (je li samo meni on strašan?). Nismo zaboravili na priče, a nisu ni sudionici natječaja. Teme su raznovrsne, a autori zaslužuju svake pohvale. Što se pak članaka tiče, u nastavku saznajte zašto je Ivana Luda luda i tko ju je izudio, što bi se dogodilo kada bi Bill Gates igrao videoigre i zašto je Spirited Away remek-djelo, a ne samo crtić za djecu (anime, dobro, znam).

Ukoliko imate kakva pitanja, šibnite nam mail i svakako sudjelujte u slijedećem natječaju. I da, uživajte u čitanju! :)

WWW.3ZMAJ.HR

ERIDAN

Godina VI • broj 11 • Prosinac 2011

Izdavač:

Udruga "3. zmaj"
Ede Jardasa 1, 51000 Rijeka
MB: 1970089

Uredništvo:

Lada Božić
Dajana Šalinović

Ilustracije na koricama:

Karin 'Raenyras' Bogdanić
<http://raenyras.deviantart.com/>

Grafička priprema:

Nela Dunato

Lektura:

Lada Božić

RIKON 2011

Igor Rendić

Još jedan Rikon iza nas, jeeej! Doduše, pomalo drugačiji od prethodnih. Novi prostor, novo vodstvo udruge, jedino je drndavi šankomat ostao isti. Nama je bilo super, nadamo se i vama.

Pa da krenem, bez nekog reda, malo reći koju riječ o tome što se sve događalo na ovogodišnjem Rikonu.

Što je kon bez radionica? Ove smo ih godine imali nekoliko: od radionice fantasy origamija (napravite si vlastitog zmaja!) i radionice izrade papirnatih lutkica (kako si geekovi objašnjavaju tko vodi radionicu, "ma ona cura s svjetlosnom sabljom i gogglesima koja liči na Quinn iz Glee"). Bila je i radionica izrade postapokaliptičnih maski koju je vodio uvijek prisutni i zastrašujuće kreativni Magi, a nakon koje su po Rikonu jedno vrijeme šetali... no, slika će bolje dočarati nego moje riječi.

Foto: Jasna Legović

Održala se i radionica u kojoj je naša predsjednica podučavala zainteresirane osnovama papier-machea za izradu kostima i rekvizita (radovi su kasnije bili na svojevrsnoj improviziranoj izložbi dok su se sušili u holu).

Umjetnički performans se nije održao, a s obzirom na dosadašnje uratke Davora Dundara, postavlja se pitanje što se desilo s trulim mesom i ostalim lako kvarljivim i već pokvarenim rekvizitim. Naravno da sve ne bi bilo apsolutno po špagi, tu i tamo tko odustane ili se ne pojavi, ali nema te promjene programa koja

može veliku štetu napraviti.

Razni kvizovi, jedan posjećeniji od drugoga. Kviz postapokaliptičnih filmova (gdje se vrlo često čulo: "Aaaa znam ovu scenu, kako se ono zove film?"), kviz guess the vampire (pwned by yours truly), ultimate manga i anime kviz (ali ono, stvarno ultimate) te LOTR kviz koji je ingeniozno spojio LOTR Risk boardgame i LOTR triviju (mada su i hardkor fanovi blijedo gledali u voditelje nakon nekih pitanja). Anime gender bender kviz (ilitiga, evo vam slika pa vi sad pogađajte je li muško ili žensko na slici. Ako ste ikad gledali neki anime, znate da to baš ponekad i nije tako lako kako se čini) i kviz o biomitologiji zaokružili su ponudu.

Posebna pohvala sikjuritiju (posjetitelj XY ide od čovjeka do čovjeka, regrutira ljude za gejm: "Tabletop? Tabletop? Tabletop?"). Sikjuriti: "Akreditacija?" koji su tako dobro istrenirali posjetitelje da su samo nakon pola sata od otvaranja Rikona ljudi sami flashali akreditacije kad bi sikjuriti prolazio pored njih. Frke naravno nije bilo, ali tako je kad ljudi koji dolaze na konove generalno ne rade frku, a nema lokalnih... plemena... da ulete.

Projekcija filmova i serija ove godine nije bilo (bar ne organizirano od strane udruge) i nitko se nije žalio. No, 'ajde, bila je JEDNA žalba, ali ta je bila valjda jer je svemir osjetio da bi bio red (a i ono, svakakvih se frikova nađe na konu). Zainteresirani su doduše mogli pogledati kratki steampunk filmić koji su vlastoručno napravili članovi udruge Sekcija za roleplay u svrhu promocije Filozofskog fakulteta u Zagrebu (besplatna cuga onom tko to tripot brzo izgovori).

Fajrunt je ove godine bio jasno određen i čvrsto provođen (predsjednica udruge je jasno pokazala da s njom nema zaj**ancije kad je vlastoručno ispraznila prostoriju u kojoj je upravo završavao Guess the song kviz, unatoč navodnoj reputaciji voditelja kviza kao čovjeka kojeg je teško prekinuti u poslu, jea rajt, ti možda imaš reputaciju, MI imamo Nelu, EOD) zbog čega jest bilo - čisto razumljivih i očekivanih - negodovanja (zbog šanka naravno, nije da su se u jedan ujutro žalili na fajrunt jer nema više predavanja). No, centar je pun kafića i raznih mjesta za izlaska, a sve je lijepo nizbrdo od Trsata pa nije bilo problema. Ove je godine nažalost u zadnji čas propao dogovor s mjestom koje je trebalo organizirati after party oba dana Rikona, ali nastojat ćemo za sljedeću godinu i to srediti.

Predstavljen je WOW TCG a kasnije se i igrao u holu (okej WOWeri,ZNAM da je dio WOW imidža da u igri sva oružja i oklopi budu oversized. Ali ozbiljno sad,

i TCG KARTE su vam oversized).

Za cjelodnevnu zabavu pregledavanja zidova, raznih kutaka i savijanja kako bi pogledali pod svaki stol i stolicu još se jednom pobrinula naša Vesna, ovaj put s već klasičnim 'quote questom' (ove godine se radilo o hrvatskim prijevodima posveta koje se mogu naći u raznim SF/F/H knjigama a trebalo je iz posvete pogoditi o kojoj je knjizi ili serijalu knjiga riječ) te Dr. Who specijal igra tražilica (koju su pwnali potpisnik ovih redaka i njegova bolja polovica).

Štandovi su ove godine napravili povratak na Rikon, prodavali su se bedževi (i magneti za hladnjake), nakit, figurice, knjige i časopisi (Sirius B).

Foto: Tamara Debeuc

Bila je i radionica borilačkih vještina, koju je vodio Jonathan Yoe (ilitiga tajničin momak) i koja je privukla veliku količinu posjetitelja (više od šanka) i o kojoj su se poslije pričali samo odlični dojmovi. Da, Red Srebrnog Zmaja ima vitezove, ali 3. zmaj ima vlastitog nindžu. We win.

Od raznih turnira smo imali Pokemon TCG (ne znamo jesu li ih skupili sve... jes, trula fora ali očekuje se), prijespomenuti WOW TCG, backgammon i već ustaljeni Magic: The Gathering turnir.

David Rajlić održao je predavanje o raznim fizikalnim nebulozama u SF-u (saznali smo da je recimo nemoguće da čovjek potone u lavu osim ako ga nešto svojski ne pritišće te da SF scenaristi generalno nemaju pojma o osnovama fizike; što će reći da smo saznali sve ono što znamo odavno, ali ovog puta kroz dobro posjećeno i zanimljivo predavanje).

Milena Benini predstavila je publici mali pregled novih događanja u fantasy, specifično nove pisce koji prkose 'tradiciji' i idu po svome te bivaju kreativni, dok fanovi kojima su 'tradicionalni' fantasy (tipa LOTR) alfa i omega imaju histerične ispade.

Danko Bosanac je pak govorio o mašti i o tome kako je ključna za razvoj znanosti i kako smo tu gdje jesmo (kao vrsta generalno, ne specifično na konu).

Rajka Jurdana-Šepić održala je zanimljivo, dobro posjećeno i iščekivano predavanje o prostoru, vremenu i vezi među njima, Ivan Kuderna pričao nam je kako 2012.-u po broju predviđenih apokalipsa šišaju neke druge, već prošle godine (ali 2012. očito ima najbolji PR), Marko Fančović je prisutnima prikazao kako znanstvena fantastika vidi doba NAKON kraja svijeta i ne biste vjerovali, ne svede se sve na tumaranje spaljenim krajevima koji svijetle u mraku.

Igor Puhar pričao je o današnjim dosezima i tehnologijama koje se koriste u potrazi za ikakvim tragom izvanzemaljske inteligencije (Jesmo l' sami?) dok je Milan Gredelji pričao o tome kako s tog istog neba sasvim lako može doći i kraj svijeta u obliku asteroida ili kometa (rima je slučajna).

Damir Stojnić je održao predavanje o 'zmajevim linijama' ali na iznenađenje gledatelja nije toliko davao svoju interpretaciju kako i zašto već je samo podastro svoja saznanja i činjenice pa pustio drugima da zaključe (da, malo kontraverzno, znam).

Davor Horvatić je još jednom pokazao da je jedini znanstvenik koji može Koradu Korleviću parirati po popularnosti na raznim konvencijama. Predavaonica je bila dupkom puna za njegovo predavanje o raznim vjerojatnim smakovima svijeta (od već passe crnih rupa do gamma ray burstova). Također, predavanje

Foto: David Dubrović

je prošlo u klasičnom horvatičevskom štihu, znači s puno smijeha (naročito kad je iskočila slika Edwarda iz Twilighta... eh, nema smisla da vam prepričavam kontekst, you had to be there) i generalnim stavom koji se da sažeti kao 'Da, u bilo kojem trenu može doći do smaka svijeta. Pa što sad? Sit down and relax.' (Za razliko od Korlevića čija predavanja imaju generalni stav 'evo par načina na koje ćemo vrlo vjerojatno jako ružno skončati, a ako nas ne ubije asteroid, propast će civilizacija prije ili kasnije'. Odlična su to predavanja, ali malo ubiju prosječnog posjetitelja u pojmu. Doduše, nakon Korlevićeva predavanja nam šank radi k'o lud, pa se ne žalimo).

Goran Gračanin je predstavio Malik, što će reći festival mitova i legendi Istre i Kvarnera, ove godine održan na Trsatskoj gradini a kako čujemo za slijedeću se godinu spremi Malik na istoj lokaciji ali sada ne jednodnevni već TRODNEVNI. Predstavila se i slovenska udružica Zvezdni prah, a udružica SFERA je predstavila Eurokon, koji se slijedeće godine održava u Zagrebu i koji je (kao što i samo ime kaže) glavna europska konvencija, na koju ste svi pozvani (svake se godine na tekućem Eurokonu glasa za mjesto održavanja slijedećeg, a zemlje kandidati pokušavaju pridobiti glasove organiziranjem spektakularnih partija; pa ako vas zanima četiri dana partijanja s geekovima iz cijele Europe, ne smijete propustiti Eurokon 2012. (p.s. bit će ukrajinske vodke)).

Foto: Tamara Debeuc

Književni čušpajz je ove godine lokaliziran nazivljem te je postao maneštra, a Zoran Krušvar je uz pomoć drugih predstavio ovogodišnju književnu produkciju (konovske zbirke, autorske zbirke itd itd). Predstavio se i časopis Sirius B, a urednik i katica za sve Davorin Horak je čak i dijelio časopis na ruke svim prisutnim pretplatnicima (citiram, "Kad su već tu i toliko su čekali, da se ne zaje*** s poštrom").

Diljem prostora moglo se vidjeti izložene rade Dore Vukičević, Karin Bogdanić i Mihaela Kneževića (koji su par puta malo zbumili igrače Dr Who tražilice jer nisu bili sigurni radili se o slici nečeg što je dio tražilice ili dijelu izložbe).

Najavljeni Lego spaceship natjecanje odgođeno je zbog otkazivanja Storytures koji su ga trebali održati (i predstaviti svoj Lego-strip), ali je ipak počelo u 21 sat i privuklo najmlađe posjetitelje Rikona, kojima su se suprotstavili i oni nešto stariji. Očekivano, mali kreativci su ipak nadvladali starije inženjere i osvojili srca žirija (u sastavu: predsjednica, tajnica i nindža), no nitko nije otišao praznih ruku.

Od LARP-ova, u ponudi je bio Vampire the Masquerade (razmatralo se neozbiljno da ih se smjesti u garažu, ali kako je u garaži temperatura bila jednaka onoj vani a bome i vjetar je jednakom jačinom puhalo, odustalo se) i "Love is blue" Fabrizia Bonifacija, za koji su svi komentari bili u domeni 'odlično' i 'fenomenalno' te koji se održao u privatnosti spremišta udružnih stvari/green roomu (htjeli su oni i u polumraku igrati ali zbog tehničkih nedostataka gašenje svjetla u green roomu značilo je i gašenje pola svjetala u holu, a alkohol, staklena vrata i polumrak nisu dobra kombinacija).

Tokom Rikona dodijeljena je i književna nagrada Artefakt, Danijelu Bogdanoviću za kratku i srednju kategoriju i Zoranu Krušvaru za dugu kategoriju (sam dizajn i izrada nagrade by Tonko, i da, znamo da izgleda zakon (nagrada, ne Tonko)).

Info pult i šank su ove godine bili u svojevrsnoj bitci tko će više novca izvući od posjetitelja ("Ma hajde, što će ti ulaznica za jedan dan, kupi za dva dana, tako ti je 10 kn jeftinije od dvije jednodnevne, a to ti je jedna piva" kaže šarmantna mlada dama za info pultom, "Hmm, imaš pravo" kaže naivac s druge strane vs. niže potpisani samo zastane na trenutak pored šanca, a jedna od šankerica se materijalizira pred njim "Što ćeš popiti?")

Svaku sitnicu i zgodan trenutak nemoguće je spomenuti jer je nemoguće svima svjedočiti (doduše, prostor IMA nadzorne kamere...), ali generalno smo jako zadovoljni, a s obzirom na posjećenost i činjenicu da je u subotu do samog fajrunta prostor bio krcat, da se zaključiti da su i posjetitelji zadovoljni.

Hvala svima i vidimo se slijedeće godine!

GLASNICI

Nela Dunato

Barbara se trgnula iz najstrašnije noćne more u životu. Radnja sna joj je potpuno isparila iz pamćenja, ali srce je i dalje uporno pokušavalo iskočiti iz prsa da se makne što dalje od tog užasa. Zaostala joj je u mislima još jedino posljednja scena blještavog svjetla i miris... zubarske ordinacije? Okrenula se, razmišljala trenutak hoće li probuditi svog supruga, ali odlučila je da ipak neće. Obgrrlila je rukama svoj izbočeni trbuh i uvjeravala se da se nema čega bojati, to je samo san, sve je u redu, njena kći je zdrava, sve će biti dobro...

Gabrijela se cijeli dan neobično osjećala. Nije mogla odrediti što je to bilo tako neobično u današnjem danu, ali bila je napeta, kao da ju čeka nešto vrlo bitno. No koliko god razmišljala i provjeravala, danas nije bilo ničeg izuzetnog na njenom rasporedu, zapravo je uspjela riješiti se svih obaveza već prije podneva i sad se vraćala kući na zaslženi odmor. Zasmetao ju je miris tržnice koji su nonice unijele svojim vrećicama u autobus pa je izšla dvije stanice ranije i prošetala do kuće.

Čim je stigla obuzela ju je nevjerojatna želja za stvaranjem. Odjednom više nije bila ni gladna ni žedna, samo je požurila do svoje sobe, upalila računalo i svu glazbenu opremu, uzela snop listova i krenula zapisivati bujicu riječi koja joj se naizgled niotkuda stvorila u mislima. Pisala je bez predaha, dok se tinta kemijske nije istrošila, zatim je frustrirano ustala i potražila novu, ponovo sjela i nastavila pisati.

Njen otac je nakratko zavirio u sobu da je pozdravi, no kad ga je ošinula pogledom koji je govorio "Ne smetaj!" samo se nesigurno nasmiješio i zatvorio vrata. Imala je cijelo vrijeme melodiju u glavi pa je usput uključila snimanje i pjevajušila fragmente koje je zapisivala da ih ne zaboravi.

Kad je konačno, nakon osamnaeste stranice teksta podigla kemijsku olovku i po prvi put zaista vidjela što je zapisala, mislila je da joj se pričinjava. Riječi koje su joj do maloprije imale smisla sad su bile potpuno strane, na jeziku koji joj je bio nepoznat. No u njima je bilo ljepote, izgovarale su se gotovo bez truda, a u usporedbi s njima Tolkienov jezik vilenjaka zvučao je kočijaški grubo. Koliko god joj se sad to činilo suludo, odlučila je obaviti cijelu stvar do kraja i uglazbiti sve pjesme.

Kad je počela pjevajušiti te riječi u mikrofon ponovo je zapala u trans i iščezlo je sve oko nje, postojala je samo pjesma... i tek kad je ona završila, Gabrijela se trgla i zaustavila snimanje pa krenula na ostale pjesme. Svaki put se ponovilo isto – čim bi krenula pjevati, zapala bi u potpuni *blackout*, ili bolje rečeno *whiteout*, jer se od cijele stvari sjećala samo blještave svjetlosti koja kao da je postajala sve sjajnija sa svakim taktom pjesme. Nije znala što se dešava, ali nije željela ni dovoditi u pitanje. Imala je osjećaj da je ono što radi najvažnija stvar u njenom životu i jedva je čekala da to podijeli s ostalima iz svog benda *Malakhim*.

"Kako to misliš, ne znaš što znači? Zašto si to onda napisala?" upitala je basistica Mihaela.

"Ne znam... kao što sam rekla, puknula me je inspiracija i samo sam pisala, a da nisam imala pojma što pišem." odgovorila joj je.

"Meni se čini da je tebe nešto jače puknulo, ovo nema nikakvog smisla. Kako si ti zamislila da mi to sviramo pred ljudima, mi smo ozbiljan bend, a ovo je zafrkancija" sumnjičavo je rekao bubnjar Rafael.

"Ma nije tako, čekajte da čujete. Svidjet će vam se, sigurna sam!"

Pustila im je snimku i kao što je i prepostavljala, na njihovim se licima uskoro očitavalo oduševljenje - oči su im se zacaklile i lica opustila u blaženi smiješak na kojem bi im Buddha pozavidio. Nakon minute slušanja, počeli su se ljudjati u ritmu, već lagano pjevajući ponavljajuće dijelove melodije. Kad je pjesma završila, Mihela je odmahnula glavom i rekla:

"Imala si pravo, ovo je fenomenalno, nečuveno. Da čujemo ostatak."

Prva izdavačka kuća kojoj su poslali snimku, najveća u državi, pozvala ih je na razgovor. Odmah su pristali na snimanje albuma i potpisali ugovor za još dva. Nakon prvih koncerata po većim hrvatskim gradovima krenuli su

pozivi iz Ljubljane, Beograda, Beča... i dalje se više nije moglo zaustaviti.

Prvi spot je u prvih tjedan dana imao više od milijun pregleda na YouTube-u i bilo je jasno da je rođena nova zvijezda kakvu svijet nije vidio od Beatles-a. Američke i engleske izdavačke kuće su se grebale za njih, a osvojili su ih najveći.

Nikome nije smetalo što ne razumije riječi. U intervjuima su ih pitali o tome, a Gabrijela bi ispričala priču kako je sve pjesme napisala u dahu u naletu inspiracije, novinari bi oduševljeno prokomentirali "Nevjerojatno" ili nešto slično i nastavili na sljedeće pitanje kao da tu nema ničeg spornog. Prva turneja je rasprodana po nekoliko dana zaredom u svim svjetskim metropolama. Držali su prvo mjesto prodanih albuma mjesecima i postali rekorderi po još mnogočemu u povijesti glazbe. Svaka je televizijska i radijska postaja puštala njihovu pjesmu barem jednom dnevno. Iz kafića, klubova i automobila više nisu treštali dpc-pci i narodnjaci, raja je htjela samo *Malakhim*. Neki je priznati glazbeni kritičar komentirao kako je njihov dolazak obilježio novo doba glazbe i kulturnog napretka, doba nade i svjetlosti – i svi su se s time složili.

To troje običnih riječkih studenata, do pred godinu dana ni po čemu posebnih, postali su junaci koje su dočekivali s počastima gdje god su išli. Samo se još u skrivenim zakutcima Zemlje, gdje posljednja plemena žive u metalnom dobu, nisu čule njihove pjesme.

Djeca su se uskomešala i počela vrištati. Barbara je odložila kuhinjski nož i prišla prozoru, pogledavši najprije u djecu u dvorištu, a onda u smjeru gdje su svi zurili. Jeza joj je prošla kralježnicom. Nad gradom je visio golemi svemirski brod – i znala je da ga ne vidi prvi put. Panika je zavladala ulicom, a ubrzo i cijelim gradom.

A onda se zaorila glazba, divna i zvonka kao kor anđela. No ni glazbu nije čula prvi put. Bila je to ona ista glazba koju je izvodila njena kći Gabrijela sa svojim prijateljima... ali misao o Gabrijeli je isčezla istog trena, a ostala je samo glazba.

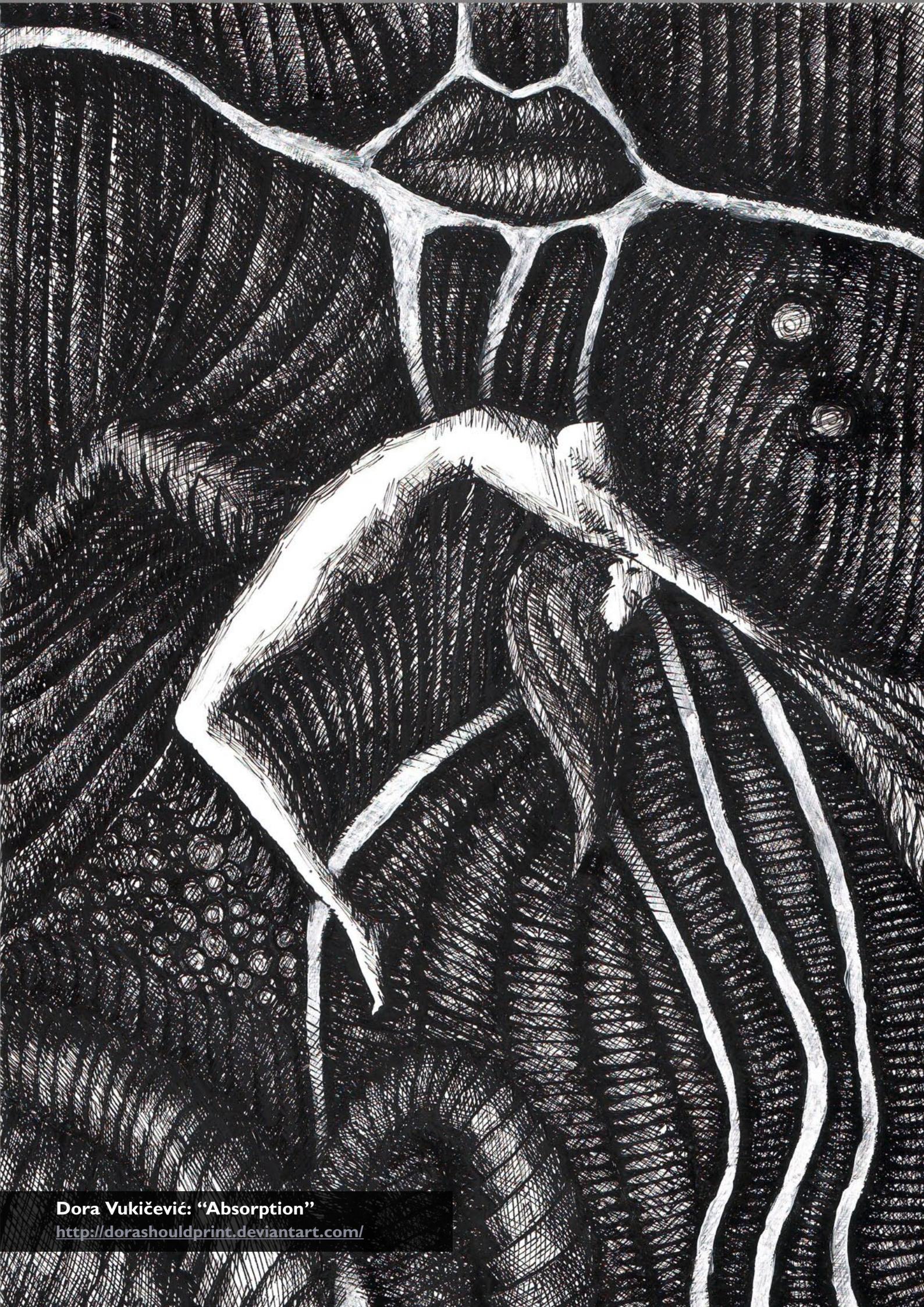
Oni koji su najavljuvani su konačno stigli, donosioci mira i nade u ovaj tmurni svijet. Oslobodit će nas svih nedraća i bit ćemo združeni u božanskoj pjesmi, zauvijek.

Karin 'Raenyras' Bogdanić: "Rakhhtor"

<http://raenyras.deviantart.com/>

Dora Vukićević: "Absorption"

<http://dorashouldprint.deviantart.com/>

LEPTIRI

Irena Hartmann

Sviram klavir. Smiruje me. Opet nešto kopaju u mojoj ulici i nema struje. Nema interneta, nema televizije, nema radija.

Tišina u stanu me uznemiruje. Glazba pomaže. Chopin pomaže. Uvijek Chopin – toliko puta odsvirao da ga osjećam u prstima, bez nota na papiru.

Nokturno u cis molu... depresivno, znam. Ali prekrasna skladba. *Bila bi* prekrasna da mi... Namrštim se. Stisnem fis. Opet. Još jednom. Zvečanju žice se pridruži škripa kad se uspravim sa stolca da bacim pogled. Ne vjerujem, klavir je uštiman pred nepunih mjesec dana.

Fis. Fis. Fis. Zvuči pogrešno. Možda je nešto zapelo? Prestanem silovati tipku. Dnevnom sobom se razlije tišina. Zavučem se u ono malo mjesta između klavira i zida da bacim pogled. Naravno, ništa se ne vidi, prokleta bila struja i radnici. Svijeće... nemam. Prošli tjedan je bilo Valentino. Iskoristila sam ih, u dobre svrhe. Petljam po žici, grebe me po jagodicama prstiju.

Tada nešto zalepeče. Istrgnem iznenada drhtavu ruku iz klavira, pribijena uza zid. Srce mi lupa. Zatvorim oči da se smirim. Buba. Vjerojatno je samo neka buba. Stisnem ruku u šaku da se saberem, a onda opet pružim prste...

Ne mogu. Otrčim u kupaonu po malo wc papira, i onda probam opet. Lepetanje se ne čuje, sve dok opet ne počnem petljati. S papirom na prstima, pružim ruku prema žicama. Nešto, što god da je to, opet se počne migoljiti. Zgađeno zatvorim prste i zgnječim bubu. Odvratno.

Izvučem zgnječenu masu iz klavira, ne želim mrtve bube među žicama. Odem do prozora – vani je još nešto malo svjetlosti. Ruke potpuno ispružene, rastvorim prste. A onda se opustim.

U mrljici krvi na papiru, razmuljano je tijelo i slomljena krila leptira. Krila su tako nježna, nisam ni osjetila da ih mrvim. Na trenutak osjećam žaljenje, ali brzo prođe.

Mrzim radove. Izgleda da će se ovo odužiti, ni danas nemam struje. Kod sestre sam napunila mobitel i opskrbila se svijećama. Možda bih trebala sutra naći neku svjetiljku na ulje ili nešto, nema smisla živjeti u mraku. Moja mala svjetiljka na baterije je crknula. Bože, sad mi tek pada na pamet: blesava sam, trebala sam kupiti novu. Morat ću sutra.

Napravila sam pravi mali hram na stolu u dnevnoj sobi - ne usudim se paliti ništa u spavaćoj, previše je knjiga. Zadnje što želim je zapaliti stan.

Ne sviram danas. Susjedica mi je nešto njurgala da sam do kasno svirala i da njezin mali nije mogao zaspasti. Gluposti. Svirala sam Čajkovskog, ako to nisu lijepi uspavanke, ja ne znam što jesu.

Ležim na trosjedu i slušam glazbu preko mobitela. *I took out the trash today and I'm on fire...* Dresden Dolls, krasan izbor za toplu proljetnu noć. Zurim u strop, noge preko noge.

Okrenem glavu prema svijećama... Ima nešto u zurenju u svijeću. U plamen koji titra, pomiče se lijevo-desno, skače, pleše, živ.

„Koji vrag...“, sjednem i istrgnem slušalice iz ušiju. Trebao mi je trenutak da vidim sjenu iza svijeće. Buba. Opet. Jebene bube. Na prvi mah pomislim da je možda moljac, uvijek kažu da moljci idu na svjetlo... ali nije. Leptir. Mahnem rukom da ga otjeram od plamena. Ali glupa buba nikako da ode. Na kraju odustanem. Briga me, neka se zapali.

Pogledom pratim samoubilačkog leptira: nije mi jasno zašto to radi. Prije ili kasnije će... Ah. Da. Zapalio se.

Ima nešto... poetsko... u zapaljenom leptiru. Duga krila samo planu, tijelo se zgrči kad padne u vreli vosak, potone obrubljen pepelom kao krunom. Zatresem glavom i stavim slušalice natrag u uši.

Danas je došla struja i s njom očito prokleti leptiri. Prvo su dva uletila kroz prozore. Proljeće je, što bih trebala, sjediti u zatvorenom stanu? U svakom slučaju, prva dva su uletila tokom jutra. Kad sam došla doma s tržnice,

već su mi oblijetali oko lustera u sobi. Popodne sam ih vidjela još tri ili četiri kako vrludaju stanom.

Ne razumijem zašto. Možda imam leglo? Ali tko je ikad čuo za leglo leptira? Nemam baš toliko zelenila pa da se množe u lišći.

Dan prolazi kao svaki drugi, osim što su leptiri posvuda. Idu mi na živce, sa svojim krilima na granici čujnosti i ticalima i nožicama... Nikad mi neće biti jasno što neki ljudi vide u njima.

Do navečer ih je preko dvadeset. Kako hodam stonom lete mi oko glave: tjeram ih rukom, ali samo se odmaknu na par sekundi i onda se vrate, prateći me kao aureolica. Idu mi na živce. Neopisivo.

Pokušavam svirati klavir, ali ne mogu se skoncentrirati. Jedan mi je sletio na glavu. Drugi mi se vrti oko ruku. Nekoliko ih sjedi na notama. Još jedan mi se približava, leti mi oko nosa... Jebeni leptiri. Pljesnem rukama pred licem, ali ga ne ubijem. Prokletinje lete bolje nego što izgleda na prvi pogled. Bijesna, lupim rukama po tipkama. Disonantni zvuk ispunji mi uši.

Leptiri sinkronizirano uzlete, kao golubovi na tržnici, ali se sekundu kasnije vrate, raspoređeni u nekakvim bolesnim pravilnim... uzorcima. Jednako odvojeni jedni od drugih...

Zatvorim oči. Ne. To su gluposti. Ljuta i živčana, zalupim poklopcem klavijature.

Krpom ih nekako većinu istjeram iz spavaće sobe. Nakon što sam zatvorila prozore od dnevne, naravno. U pokušaju da sprječim da ih još uđe u stan, pozatvarala sam i sve ostale prozore. Koliko je ono životni vijek leptira? Dan? Dva? Više? Možda bih trebala upaliti još svijeća. Sviće. Hmm...

Probudila sam se sama od sebe. Ne znam koliko je sati. Moj mali sat kraj kreveta stoji na 1:20:44. Sekundara se ne pomiče.

Zurim u krevet. Zurim u strop. Zurim u stol. Zurim u tamne sjene koje kruže stropom, koje klize zavjesama.

Zurim u leptira koji mi upravo slijeće na nos. Zurim u bliski plan njegovih odvratnih očiju, ticala. Hoda. Hoda po mom jebenom nosu.

„Okej, sad mi je dosta.“ Divljački mašem po zraku, tjerajući prokletog leptira od sebe. Sviće, sviće... preturam ladice. Nađem jednu.

Zapalim je.

Otvorim vrata od sobe.

Muka mi je. Kiselina mi se diže u želucu i osjećam kako mi ruke podrhtavaju. Leptiri. Deseci, stotine leptira, kruže dnevnom sobom. Jedna svijeća neće biti dosta... Trčim u ladicu po još, još svijeća, još vatre. To je očito jedino što efektno ubija gadove. Ruke mi drhte, napola registriram koliko zapravo plitko dišem. Jebeni leptiri. Dabogda pocrkali svi.

Dok tražim svijeće nespretnim prstima, osjetim miris dima. Okrenem se.

Dah mi se skrati. Jeden drugog pale. Trčim, pušem, gasim svijeću, vosak kaplje po tepihu... ali kasno je. Krhka krila prenose plamen jedno na drugo. Zapaljeni, kao repatice padaju na pod, na klavir, na namještaj.

Vatra.

Trčim do prozora, otvori prozor, otvori prozor, otvori prozor... Jebeni leptiri... Ne, ne, dalje od mene... mašem rukama, želim ih otjerati, želim da me puste na miru, samo da me puste na miru... Soba je puna dima dok otvaram prozore. U cik zore, naslonim se preko drvenog ruba prozora, udišući zrak, zatvorenih očiju, osjećajući lepet krila na koži, kosi... Van, moram nekako van...

Otvorim oči. Grlo mi se stegne u užasu. Oči napune suzama. Očaj me preplavi. Stablo pred mojom zgradom... Umjesto lišća: leptiri. Tisuće i tisuće.

Krošnja se rasprsne kad uzlete. Kao jedan, polete prema meni.

Barbara Kosmač
<http://carobni-kutak.com.hr/>

INTERVJU S DOBITNICIMA NAGRADA ARTEFAKT ZA 2011. GODINU DANIELOM BOGDANOVIĆEM I ZORANOM KRUŠVAROM

Dajana Šalinović

Književna nagrada **Artefakt** dodjeljuje se za najbolja literarna dostignuća u hrvatskoj spekulativnoj fikciji tijekom prethodne kalendarske godine. Nagradu je pokrenula Udruga 3. zmaj iz Rijeke, a dodjela se prvi put održala 2010. godina u sklopu dvodnevne manifestacije Rikon.

Danijel Bogdanović dobio je nagradu u dvije od tri postojeće kategorije, čime je potvrdio svoj status najboljeg hrvatskog SF pisca bez samostalne knjige, no to bi se uskoro trebalo promijeniti, jer se njegova prva zbirka priča "Najveća igra u svemiru i šire" očekuje u narednih mjesec dana. **Zoran Krušvar** osvojio je Artefakt u tzv. dugoj kategoriji romanom koji na neobičan način tematizira Janka Polića Kamova, ali i razne druge riječke teme.

Dobili ste nagradu Afterakt za svoj roman Kamov se vraća kući. Kako se osjećate zbog toga?

Zoran Krušvar: Pa, uvijek je lijepo dobiti neku nagradu. Moram priznati da mi zadovoljstvo malo kvari to što mi je Artefakt nekako "kućna" nagrada, obzirom da sam i član Udruge 3. zmaj i da sam uključen u organizaciju same nagrade, što je onda sjajna prilika za zlobne komentare. Naravno, svi oni koji su ove ili prošle godine bili u žiriju ili koji su se interesirali kako sam proces žiriranja izgleda, znaju da se dobitnik bira gotovo matematički te da nema nikakvih manipulacija, pritisaka niti utjecaja na članove žirija i njihovo donošenje odluka. Međutim, izgleda da je nekad čak i bivšim članovima udruge lakše neargumentirano kritizirati nego se jednostavno raspitati kod poznanika. Bilo je očekivano da će se naći netko tko će imati potrebu tako nešto komentirati, valjda je to u ljudskoj prirodi. Objektivno, bilo bi najbolje kad bismo imali nagradu koju će pokrenuti, organizirati i žirirati nekakvi kritičari, odnosno stručni i informirani ljudi koji se regрутiraju iz skupine čitatelja, a ne pisaca. Ali kako nas je malo i u državi i u fandomu, onda isпадa da se svim aktivnostima koje su vezane za književnost bave uglavnom ljudi koji su i sami pisci. I onda nagradu dobije njen organizator, što ne zvuči dobro. Inače, u žiriju Artefakta sjedi devet pisaca, koji su svi diskvalificirani samim time što su članovi žirija, što zvuči lijepo i objektivno, ali zapravo nije dobro jer znači da se kod žiriranja nije uzela u obzir čitava produkcija i da onaj konačni dobitnik zapravo ne može s pravom reći "ja sam ove godine najbolji", jer je možda najbolji

netko koga se diskvalificiralo kao člana žirija. No, na žalost, ne poznajemo devet kvalificiranih osoba koje se bave SF književnošću, a da nisu i sami pisci. Dodatno, trebalo bi nam još nekoliko ne-pisaca koji se bave književnošću, kako bi se mogli baviti i organizacijskim poslovima oko nagrade pa da onda nitko nema baš nikakve sumnje u objektivnost. Ovim putem pozivam sve koji pišu teorijske radove o SF književnosti, a ne pišu fikciju, da se jave i preuzmu žiri i organizaciju.

Dobili ste nagradu Afterakt za svoje priče "Sjećaš li se zečića na suncu" i "Počast". Kako se osjećate zbog toga?

Danijel Bogdanović: Pa, malo me boli u leđima, mislim da mi se uklijeoštip živac... Šala. :) Osjećam se odlično, ne mogu opisati koliko mi je dragو što se ovo dogodilo. Teško da postoji neka nagrada zbog čijeg bi se dobivanja čovjek osjećao loše (ako ikad dobijem Zlatnu malinu, podsjetite me da opet odgovorim na ovo pitanje), nagrada dođe kao potvrda da je ono što radiš netko prepoznao kao dobro, daje ti novu motivaciju za rad. A u našim prilikama, gdje se ljudi pisanjem mogu baviti isključivo iz hobija i ljubavi prema tome, a ne financijskih razloga, nagrade su jedino što ti daje nekakvu potvrdu da ti dobro ide. Mislim, osim tapšanja po leđima.

Jeste li očekivali pobedu pored druge konkurenčije?

Zoran Krušvar: Kružile su priče (zapravo, to se može točno provjeriti, ali nije mi se dalo) da je "Kamov se vraća kući" bio i u užem izboru za nagradu SFera. Također kruže priče da tu nagradu nije dobio jer, zbog neobične strukture, žiri nije bio siguran radi li se uopće o romanu. To što je bio u užem izboru za SFeru davalо

Nagradu artefakt dizajnirao je i izradio Tonko Vuković iz Rijeke

je naslutiti da bi možda mogao biti i u užem izboru za Artefakt. Doduše, treba znati da je kategorija romana tradicionalno najslabija kategorija u domaćoj produkciji, jednostavno zato što imamo puno manje romana nego kraćih formi i onda je konkurenca slaba. Tako da je praktički svaki SF roman koji se pojavi u Hrvatskoj u nekakvom užem krugu. Recimo, svi SF romani koji su izašli 2010. bili su u top pet, jer ih je valjda toliko i izašlo. Inače, prošle godine sam malo zatajio kao čitatelj, tako da nisam pročitao svoju konkurenčiju i nisam znao što mogu očekivati. Nekako sam "Krizu" promatrao kao najopasnijeg konkurenta, valjda zato što je imala nekakav PR pa se o njoj pričalo, a i već je bila nagrađena. Ispalo je da su sva tri člana žirija Artefakta u toj kategoriji imali svoje favorite, a da su ono dvoje članova kojima moj roman nije bio favorit, dali minimalne bodove favoritu onog drugog. Pokazalo se da su mišljenja članova žirija prilično šarolika i iz tog minijaturnog kaosa bodova "Kamov se vraća kući" isplivao je kao pobjednik.

Jeste li očekivali pobjedu pored druge konkurencije, i to čak u dvije kategorije?

Danijel Bogdanović: Sad bih trebao odgovoriti - ni slučajno! Iskreno, ako sam išta očekivao, ili bolje reći, ako sam se ičemu nadao, to je bilo eventualno za "Zečiće", jer sam za nju dobio SFeru ove godine, pa uspoređujući statistiku s prošlogodišnjim dobitnicima Artefakta, mogao sam se nadati sličnoj paraleli i za ovu. Za drugu kategoriju mi nije bilo ni na kraj pameti. Zapravo, dok mi nisu javili da sam dobio dvije nagrade,

nisam ni znao da se to može/smije dobiti.

Koji Vam je roman objavljen prošle godine u Hrvatskoj favorit, a da je također među nominiranim?

Zoran Krušvar: Kao što sam rekao, nisam baš čitao konkurenčiju. Zapravo, jedini roman iz te godine koji sam pročitao bio je "Vjenčanje s vjetrom". Riječ je o fantasy romanu, kojem poseban šarm daje uporaba otočkog dijalekta. Ne bih rekao da se radi o nekom vrhunskom djelu, ali opet mu ide na ruku to što imamo izuzetno malu produkciju žanrovskega romana pa onda u kontekstu do sad objavljenog dugačkog domaćeg fantasya nije loš. Kad ga usporedim s nekim starijim domaćim fantasyem, onda osobno mislim da je svakako bolji od "Prodora", "Vaniana" ili "Leta Nancija Konratata", ali dosta lošiji od primjerice "Kaosa", "Blaga bogova" ili nekih drugih naslova. Za ljude koji ne čitaju domaći fantasy, bolji je od Salvatorea, Greenwooda ili Knaaka, ali lošiji od Martina, Kaya, Zimmer Bradley i tako dalje.

Koje su Vam priče objavljene ove godine u Hrvatskoj favoriti? A koji ovogodišnji romani?

Danijel Bogdanović: "Hladno nebo" Eda Barola iz zbirke [...] mi je odlična, kao i Žiljakova "Mrtvi". Pretpostavljam da će biti dobrih priča i u Ubiqui koji će izaći za Interliber, pa ču tada vjerojatno imati još kojeg favorita.

Mislim da je Krušvar zasluženo dobio Artefakt. Romani su uvijek teška kategorija za žiriranje jer ih nikada nema u količinama u kojima se pojavljuju kraća djela, pa to donekle sužuje mogućnost izbora, ali dobra knjiga je uvijek dobra knjiga, bez obzira na veličinu konkurenčije.

Koliko ste već nagrada dobili za svoja djela do sada i koje?

Zoran Krušvar: Do sad sam dobio: nagradu Riječke banke za sastav o riječkoj fontani (osnovna škola); nagradu za najveću prosječnu ocjenu čitatelja za priču "Igra" na internetskoj stranici "Pisača mašina"; nagradu SFera za priče "Igra", "Brodovi u tami", "Tako biti mora" te multimedijalni projekt "Izvršitelji nauma Gospodnjeg"; drugu i treću istrakonsku nagradu za priče "Demoni" i "Gospođa Markežić"; drugu nagradu na nečemu što ne znam više kako se zvalo, ali bilo je u Zadru i poslao sam priču koja mi nije upala u moju autorsku zbirku jer su svi rekli da je previše loša; nagradu Artefakt za roman "Kamov se vraća kući"; prvo mjesto na top listi knjiga godine po izboru čitatelja portala "Fantasy Hrvatska" za knjigu "Izvršitelji nauma Gospodnjeg". Ova mi je posebno draga jer su

u konkurenciji bili i strani naslovi koji su te godine bili objavljeni u Hrvatskoj, tako da je, ako se dobro sjećam, drugo mjesto zauzeo Tolkien tj. "Hurinova djeca".

Danijel Bogdanović: Dobio sam tri SFere (2006., 2007. i 2010.), ova dva Artefakta, treću nagradu na Istrakonskom natječaju (2007.) i drugu na onom jednom essekonskom, mislim isto 2007. za priču koja je trebala ući u zbirku koja nikada nije tiskana. I još jednu na NOSF-ovom forumu u literarnoj radionici, gdje je nagrada bila objava pobjedničke priče u NOSF-magazinu. Ali, imam ja još praznog mjesta na polici za nagrade, znate... ;)

Koliko ste dugo radili na svojim tekstovima nagrađenim Artefaktom?

Zoran Krušvar: Mislim nekih desetak mjeseci. Teško je to reći jer nije bio kontinuirani rad, nego sam preko godine radio već prema tome koliko sam imao vremena, a onda sam preko ljeta radio mjesec do dva intenzivno. Bilo je dosta posla jer su ti višestruki završeci sami po sebi komplikirani, a ideja da se knjiga učini još i dodatno čitljivom pravocrtno je bila zaista izuzetno zahtjevna i naporna.

Danijel Bogdanović: "Počast" sam napisao vrlo brzo, s obzirom da je kratka priča. "Zečiće" sam prvo napisao na staromodan način, rukom u bilježnicu i to na putovanjima vlakom u Osijek na faks. Išao sam vrlo rano, još nije bilo ni svanulo, tako da nikoga osim mene nije bilo u vlaku, pa sam imao mir i potpuno sam se isključivao od svijeta tih dva sata.

Kako je uopće nastala ideja da ih napišete?

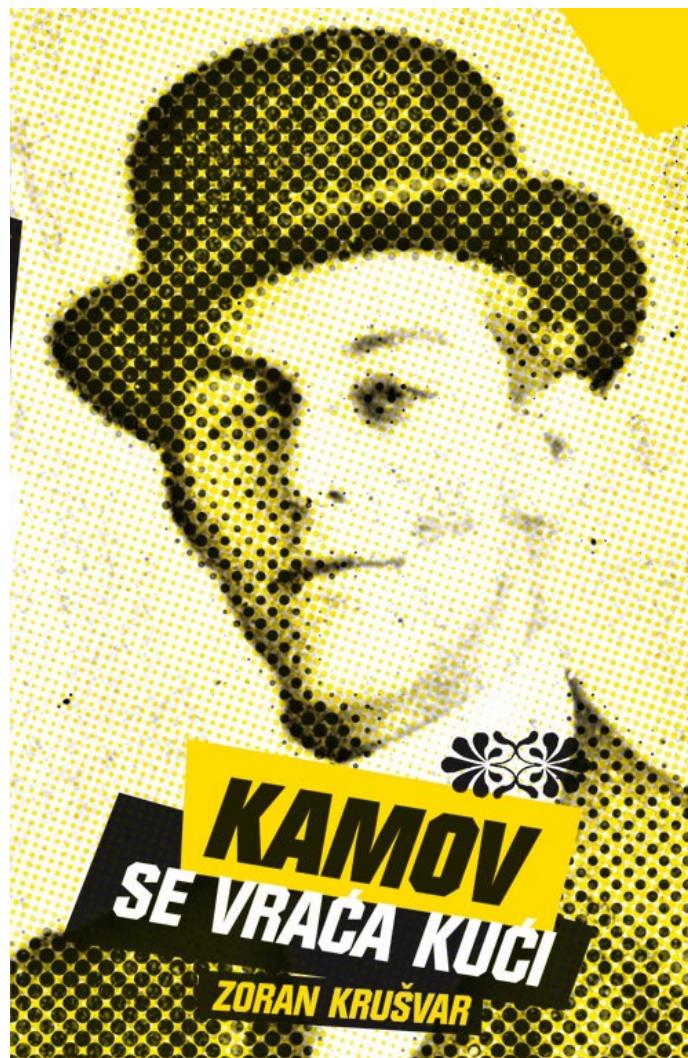
Zoran Krušvar: Bližila se stota obljetnica Kamovljeve smrti, a ja sam imao nekakav scenarij koji je uključivao Kamova i čudovište i višestruke završetke. I onda mi se činilo prikladnim uključiti se u brojna postojeća zbivanja vezana za Kamova koja su se te godine događala u Rijeci. A osim toga, jednom sam u životu, pred više od deset godina, bio napisao neku kraću priču s višestrukim završecima pa je moj tata to krenuo čitati i onda nije shvatio taj koncept da mora slijediti upute na dnu stranice, nego je čitao pravocrtno, kao svaki drugi tekst. Naravno da mu je onda to bilo besmisleno. Tako da sam zbog toga odlučio napisati knjigu koja se može čitati na oba načina, a da ostane (relativno) smislena. Osim svega toga, imao sam želju napraviti nešto malo eksperimentalnije, a vjerujem da je to zato što se u zadnje vrijeme kao novinar više susrećem sa svakojakim suvremenim umjetnicima.

Danijel Bogdanović: Što se tiče ideje za "Počast", osnovna tema mi se po glavi motala nekoliko mjeseci

(o osobi koja ima svoj planet), dok ju nisam uobličio. Zapravo mi je pisanje te priče bila neka vrsta terapije, jer sam u to vrijeme intezivno spremao svoj posljednji ispit na fakusu, koji me psihički ubijao, pa mi je pisanje bilo dobrodošao predah. Tako da mi je to što je i nagrađena, stvarno jako drago. Kao da su mi rekli - evo, to ti je za sve one dane kad si bio zatvoren u kući, odbijajući svaku komunikaciju s vanjskim svijetom. A što se tiče "Zečića", ne znam točno otkud mi ideja za priču, ali znam da sam htio da umiruće Sunce ima svoju ulogu u njoj.

Smatrate li da on tematski i stilski na neki način odudara od vaših ostalih romana?

Zoran Krušvar: On svakako odudara... od svega. Ali mislim da, barem tematski, svaka moja knjiga odudara od svih ostalih mojih knjiga. Ova je, pak, nešto najčudnije što sam napisao, tako da čitateljima svakako ne bi trebalo biti dosadno. Inače, trebale bi mi relativno uskoro izaći još dvije knjige koje su već napisane i u fazi prijeloma su (ali čudni su putovi hrvatskih izdavača, tako da će o njima moći sa sigurnošću govoriti tek kad izađu) koje će također biti sasvim različite od svake prethodne moje knjige. I baš sam razmišljao o tome kako mi još ostaje ili da pišem neku pornografsku knjigu - što još nisam - ili će se morati odlučiti za neki

stilski i tematski krug koji sam već pohodio i onda nastaviti raditi veći broj djela u tom pravcu.

Koliko romana do sada imate objavljenih i koji je bio prvi, a koji najdraži?

Zoran Krušvar: "Kamov se vraća kući" je moja četvrta objavljena knjiga, od toga treći roman. Prva knjiga bila je zbirka priča "Najbolji na svijetu", koja je izašla 2004., onda su bili "Izvršitelji nauma Gospodnjeg", "Zvijeri plišane" i sad ovo. Ne mogu reći koja mi je knjiga najdraža. "Najbolji na svijetu" je bila moja prva knjiga, to se više po definiciji ne može ponoviti. Prva je uvijek prva i posebna. "Izvršitelji nauma Gospodnjeg" su imali najveći uspjeh među čitateljstvom i meni je osobno to bila super priča, s tim vjerskim manijacima koji vitlaju sjekirama, s vampirima, čarobnjacima i slično. Plus je povukla i dio fandoma da stvarno radi i predstave i filmiće i svašta. Još uvijek susrećem ljude koji mi čestitaju na toj knjizi, tako da je i ona nešto posebno. Onda "Zvijeri plišane", s kojima sam doživio da na jedno pet do deset dana budem "slavna" ličnost, zvale su me novine, televizije, portalni, radio stanice, završio sam preko pol naslovnice "Slobodne Dalmacije", u televizijskom dnevniku, uz nemirio sam određene političare... ma, čuda. A pored toga, ta je knjiga imala tu društveno angažiranu komponentu koja je nekim ljudima bila na osobnoj razini izrazito značajna. I činjenica da takva knjiga uopće postoji, nekome je značila užasno puno, na način na koji niti jedna druga moja knjiga ne može nekome biti važna. Tako da su "Zvijeri plišane" zbog toga jedinstvene. A "Kamov se vraća kući" on je, opet, moja najnovija knjiga, koju još uvijek promoviram - nedavno sam je predstavljao na "Zakonomikonu" u Zagrebu - i još uvijek sam nekako u tome. Evo i nagradu za nju sam dobio sad nedavno. On mi je najdraži zato jer sam još uvijek u njemu. Zbog toga se bojam da ne mogu baš odgovoriti na to pitanje.

Danijel Bogdanović: Do sada mi je objavljeno, ako me sjećanje ne vara, ravno nula romana. Ali, da ih imam objavljenih, prvi bi se jamačno zvao "Repetitivna kolebanja arhetipskih nadanja". Najdraži će mi biti roman pod nazivom "Čekrk". :) Ništa još od romana, ali, ne kažem da ih neće biti!

Jeste li bili na ovogodišnjem Rikonu i kakvi su Vaši dojmovi?

Zoran Krušvar: Jesam, naravno. Doduše, imao sam puno posla tih dana pa sam na Rikonu zapravo proveo vrlo malo vremena, ali novi prostor mi se svidio. Mislim da je nova zgrada Filozofskog fakulteta u Rijeci savršena za neke postapokaliptične sadržaje, s onim golin betonskim zidovima, vodom koja

prodire u zgradu kad padne kiša, evakuacijama osoblja radi njihove sigurnosti kad puše vjetar, liftovima koji propadaju kroz okno, a one cijevi koje idu po plafonu učionica izgledaju odlično za nekakav steampunk LARP. Jedino je problem što je prostor dosta velik pa će organizatori morati privući puno više ljudi kako ne bi izgledao praznjikavo. Iako brojke pokazuju da je ove godine posjećenost bila pristojna, zbog većeg prostora izgledalo je pomalo prazno.

Danijel Bogdanović: Bio sam i bilo mi je odlično. Dosta dragih ljudi s kojima sam se družio, predavanja i kvizovi na kojima sam bio, dobri. Općenito, atmosfera je na konvenciji bila vrlo pozitivna, organizacija na nivou, i ne mogu se na ništa požaliti. Svidio mi se i prostor u kojem je održana. Keep up the good work!

Smatrate li da je kvalitetom i ponudom sadržaja bio na višoj ili nižoj razini nego dosadašnji?

Zoran Krušvar: Pa teško mi je to reći jer sam sudjelovao u samo nekoliko sadržaja, a ni prošlih nekoliko Rikona nisam upoznao bliže od toga. Možda ću nešto više o tome reći u odgovoru na iduće pitanje.

Danijel Bogdanović: Eto, igrom slučaja, ovo mi je bio prvi Rikon, pa ne mogu uspoređivati s dosadašnjima. Ali, ako su bili i približno kvalitetni kao ovaj, onda mi je stvarno žao što do sada nisam imao prilike posjetiti ih. Aha, al sam diplomat! Idem odmah tražit Jandrokovića da me zaposli.

Jeste li ove godine posjetili koje druge konvencije, ako jeste, koje i jesu li Vam se svidjele?

Zoran Krušvar: Ove godine posjetio sam Istrakon, Liburnikon i Rikon, a po prvi put od 2003. sam propustio SFerakon. Također, bio sam i na Maliku, Legendfestu, FFK i na Zakonomikonu, što nisu konvencije (iako se Zakonomikon naziva gejmerskom mini konvencijom) barem ne u onom klasičnom smislu. E sad, sve je to na nekoj razini simpatično i ima neki svoj šarm. Međutim, čini mi se kako udio meni interesantnog sadržaja u ukupnom programu opada. To je sigurno i do toga što se neki moji interesi mijenjaju, ali je i do toga što se fandom mijenja, kao svaki živi organizam. Naime, u davna vremena kad je u Zagrebu osnovana SFera i kad je nastao fandom u Hrvatskoj, njega su sačinjavali ljudi koje je zanimala SF književnost i film. I ti ljudi su se tada bavili time. 1997. kad je u Rijeci održan prvi Rikon (što je bila moja prva konvencija) već su u jednakoj mjeri bile zastupljene i razne igre, bilo je i nekih kostimiranih ljudi, ali književnost i film su bili vrlo prisutni. Zapravo su se tada praktički svi prisutni na konvenciji interesirali za SF književnost, barem je takav bio moj dojam. Pa su se među čitateljima onda regrutirali igrači za razne

igre. Petnaestak godina kasnije, filmovi su kao dio konvencijskog programa postali besmisleni, jer tko želi pogledati neki film skinut će si ga s interneta, a književnost je onaj neki dio koji se ko fol mora imati na konvenciji, ali zapravo ne zanima baš puno posjetitelja - osim ako ne dođe neka mega popularna zvijezda iz inozemstva. Konvencije se, iz moje perspektive, sve više svode na maškare, cugu na šanku, neke višemanje zabavne društvene igre i druge sadržaje, a sve manje ima onog zbog čega su u davna vremena i nastale. Tako da mi je trenutno omiljena konvencija u Hrvatskoj zapravo FFK, jer se bavi gotovo isključivo književnošću. Istina, na kraju se svi zapajemo, ali bar u pijanom stanju mogu sa svim prisutnima pričati o knjigama, dok mi se čini da na ostalim konvencijama sve više raste udio ljudi s kojima zapravo baš i nemam puno dodirnih točaka. Čini mi se da bi možda trebalo napraviti neku diferencijaciju i organizirati više zbivanja nalik na FFK, kako bismo vidjeli može li se oživiti ta čitateljska scena. Iako je zapravo po pitanju čitateljstva FFK totalni promašaj - jer ga pohode isključivo pisci.

Danijel Bogdanović: Bio sam ove godine na SFeraKonu i FFK (iako to tehnički nije konvencija). Htio sam biti i na Istrakonu, ali sam ga ove godine morao preskočiti zbog nekih obveza. Ne znam jesam li bio i na jednoj konvenciji, a da mi se baš nije svidjela. Jedino mi je SFeraKon ove godine bio malo žuljevit, ali to nema veze sa samom konvencijom, nego sa mnom, jer me baš taj vikend uhvatila neka gadna viroza i osjećao sam se vrlo vrlo loše. Ali, SF mi je uvijek bio dobar antibiotik, tako da sam brzo ozdravio. ;)

Radite li trenutno na nekom romanu ili priči? O čemu se radi?

Zoran Krušvar: Ne. Završio sam pisati roman prije dva mjeseca i još nisam odlučio što će biti iduće. Moram napisati jednu priču za jedan jako tajanstveni projekt o kojem nitko ne smije ništa znati, a uskoro će i rok za istrakonski natječaj gdje isto moram nešto poslati jer imam do sad ukupno objavljenih 19 priča u istrakonskim zbirkama tako da moram probiti tu dvadesetku. Onda u principu najradije ne bih pisao više nikakve kraće forme za časopise ili natječaje, nego nešto duže. Samo još nisam odlučio što. A naravno, možda se i predomislim.

Danijel Bogdanović: Ja sam jedan od onih koji

trenutno rade na nekoliko stvari, tako da nikad nisam u situaciji kad nemam ništa na čemu bih radio. Mislim da na kompjutoru imam jednak broj nedovršenih priča, koliko i objavljenih. Što se tiče romana, radim na nečemu, ali ne bih o tome dok ne bude malo konkretnije. A priča? Radim na jednoj koja se zove "Onesvijetljeni" i spada u, recimo, military SF.

Koje autore čitate u zadnje vrijeme?

Zoran Krušvar: U zadnje vrijeme čitam domaće autore koje osobno poznajem pa da vidim što novo pišu. Također, čitam neku knjigu o povijesti umjetnosti, u nadi da će mi to pomoći u razumijevanju raznih izložbi koje pratim kao novinar. Zadnje što sam pročitao baš onako kao normalni čitatelj jest Martinov "Ples zmajeva". Sad mogu sudjelovati u kolektivnom živciraju do izlaska njegove iduće knjige.

Danijel Bogdanović: Ja ne čitam knjige, ja ih samo pišem. Zezam se. :) Čitam što mi u datom trenutku privuče pažnju. Nedavno sam čitao Morgana, Powersa, Pavličića, Kinga, Turističke priče... Sad iščitavam Sirius B.

Koje knjige su Vam najdraže?

Zoran Krušvar: One koje su originalne i dobro napisane. I čitke. Martin, Ammaniti, Zimmer Bradley, Gaiman, Palahniuk, Leguin, Karakaš, Murakami, Lovecraft, Saramago, Yoshimoto Banana... ma ima ih koliko hoćeš.

Danijel Bogdanović: Teško pitanje. Puno mi je knjiga vrlo dragih, ali rijetko se vraćam nekim koje sam pročitao, čisto stoga što ima još toliko knjiga koje bih volio pročitati, apa onda ako čitam neku koju sam već pročitao, stalno imam osjećaj kako mi nešto promiče. Mislim da bi se to već moglo okarakterizirati kao nekakvu manju. Međutim, ne krijem da mi je Stephen King vrlo drag, ako ne i omiljeni pisac.

Kako ste uopće zavoljeli SF?

Zoran Krušvar: Još od rođenja, mama me je odgajala po Spocku.

Danijel Bogdanović: Odgovor na pitanje čete dobiti ako pročitate pogовор zbirke priča koja mi izlazi za ovogodišnji Interliber, a zove se "Najveća igra u svemiru i šire". :)

Nela Dunato: "Animus"
<http://inobscuro.com/hr/>

ZOV NJEGOVE FRULE

Zoran Krušvar

U fontani je lišće. Voda ide u pogrešnom pravcu, pada s neba i kapi se rasprskavaju o smeđe, žute i crvene listove. Boje su im tople, a kapi štropoču. Minijaturne vodene bombe, u beskonačnim rojevima. Kapi su hladne, hladno je vrijeme, studeni. Mokar sam. Jakna od jeansa mi je mokra, *shrink to fit*, i košulja mi je mokra i majica. I gaće. Kiša pada danima, možda i mjesec dana... možda cijelu godinu. Uvijek je padala, prije kiše nije bilo ničeg. Osim frule. Frula je na početku i znam da će biti na kraju.

Ljudi prolaze, spuštaju se od Parka velikana ili se penju prema njemu. Zaobilaze me, ja ih i ne vidim. Gledam fontanu i slušam frulu, oni ne čuju, ne znaju... njima frula ne govori. Iza fontane vidim dvojicu, idu ravno prema meni. Otac i sin, ne vide me još. Otac gleda u sina, a on u novu igračku, još neraspakiranu. Otac podiže glavu, vidi me, ali još ne shvaća. Mahnuo bih mu, ali ruke su mi nepomične, ukočene. Ukočeno mi je i lice, ne osjećam usne. Trne mi očni kapak. Ne mogu pozdraviti, glas mi ne izlazi iz grla, čeljust se ne miče. Samo gledam u fontanu i slušam melodiju, spora je i daleka, ali osjećam kako nadolazi.

Opac grabi sina i podiže ga u ruke, zgrožen, nije htio da mali vidi. Ali vidi me. Vidi kako stojim tamo, nepomičan i gledam u fontanu, dok hladna kiša pada i tuče o asfalt, kamene ploče i moju ludu priliku od koje ljudi bježe. Nije me briga, nagnuo sam glavu u stranu da bolje čujem melodiju, kiša mi pada u uho i curi niz vrat.

Stojim tako dugo.

“Iman ti... hhhh... teran čisti, a iman ti... hhhh.... i ovega z borgonjom...” Ema je zurila u policu kao da na njoj ima tisuće mikroskopskih boca pa da slučajno ne doda krvu. Njena gošća, Mirela, napunila je pluća gustim zrakom okusa po duhanu za lulu, topлом kruhu i osvježivaču zraka od lavande. Noktom je zagrebala izglođanu ivericu stola i sklopila oči:

“Daj kega ćeš, magari z velenom ko ne najdeš drugega... samo daj, ala”, jednu je ruku oslonila na koljeno, a drugom je otresala kišu iz rjetke i masne kose ofarbane u kesten. Pretila muha plazila je po mrvicama keksa na stolu.

“I ča... hhhh... povedaš... Tometov otrok... hhhh.... da ga je videl?” Ema je udisala jedva, a izdisala doslovce. Nakon izdaha napravila bi nekoliko sekundi pauze, tek toliko da ju je Mirela svaki put morala pogledati kako bi se uvjerila da ova nije umrla. Domaćica je kucnula o stol dvjema ne baš čistim čašama, ali gošća je bila iznad tih detalja. Uzela je bližu i podignula je da Ema lakše natoči vina. U sobi se pojavio novi miris, a zidni je sat odbio dva. Muha je odletjela do lustera.

“Koliko jih je... hhhh... sada?”

“Čera smo brojili, da njih je bilo najmanje treiset Pazinjan. A ovi danas... još ne znaju s kuda je prišal... da su zvali z Labina, da jin se zgubil jedan... ako je njihov, prit će ga forši zet.”

“Boia ladru... hhhh... ča nam di dos’ naših! Još su nan... hhhh... jušto samo labinjanski luđaci... hhhh.... rabili!”

“Da su njih čera blizu Pičnja sedam našli i vrnuli va Labin na kućnu njegu. Šli su prema Pazinu.”

“Orka mat... hhhh... I poli Buzeta ih ima, čula san.”

“Pari da ih sakamo ima.”

“Jenega me samo... hhhh.... strah... ča ako ih jen dan.... hhhh... bude više od nas?”

Franko je stajao ispod stabla. Stablo je bilo topola, ili možda jasen. Franko je imao šezdeset sedam godina i pristojnu penziju. Volio je igrati briškulu, gledati utakmice talijanske lige i fučkati popularne pjesme. Odnosno, to je volio prije. Tog prosinackog dana je samo volio stajati ovdje ispod stabla, lica zgrčenog i ukočenih udova, zuriti u sivi zid zgrade i osluškivati. Zgrada je bila kvalitetna, socijalistička gradnja, danas više ne zidaju takve. Ipak, fasada se već pohabala na prizemlju, gdje djeca stružu tenisicama i šutiraju loptu o zid, ili ostavljaju poruke kredom, a oni stariji sprejem, baš kao njihovi djedovi i bake koji su nakon rata pisali grafite “Nećemo kralja, hoćemo Tita, narod se pita”. Na prizemlju su bili prozori, Franko je prišao bliže, glava mu se malko iskrivila, a

usta su mu bila otvorena čitav dan i slina mu je curila u potočiću niz bradu, po košulji promočenoj od kiše koja nije prestajala od prošlog mjeseca. Na prozoru se ljuštila boja, zavjese su bile bijele i prozračne i kad je prišao dovoljno blizu Franko je mogao zuriti kroz njih, u stan, u prazno. U stanu su bili ljudi, ali Franko nije gledao njih. Gledao je providnu zavjesu koja je spokojno lelujala, baš kao što su lelujale osminke i šesnaestinke, legature i vibrata u melodiji koju je slušao. Danas se čula bolje nego jučer, jučer bolje nego prekučer, prekučer bolje nego dan prije ili prošli tjedan. Voda je tekla niz oluk i u mlazu mu špricala po crnoj cipeli koju je kupio još prije šest godina kad je s kćeri bio u Trstu. Nije se mogao sjetiti je li već tada čuo frulu. Činilo mu se da nije, ali opet, frula je svirala oduvijek, možda još i prije Frankovog rođenja. Iza zavjesu su mahali, kao da tjeraju muhe, ili Franka. Muškarac, možda Frankov vršnjak ili tu negdje, to je stari Močibob, s njim su njegova gospođa i dvoje unuka. Svi su mahali, vrlo uzbudjeno, ljutito. I Franko je htio mahati njima, ali ruke se nisu micale, samo su visjele niz tijelo, ukočene, kao i Frankovi mišići lica. U stanu, domaćin je otvorio vrata na hodnik i potjerao porodicu u drugu sobu. Zatim je izašao iz sobe. Franko je gledao kako se zavjesa ljudi, naprijed nazad, kao alge u dokumentarcu o koraljnim grebenima kojeg je izabrao Đelo Hadžiselimović. Đelo je bio u Pazinu jednom, doveli su ga, ali Franko ga nije vido. Možda ponovo dođe. Možda i on čuje frulu, ako čuje sigurno će doći, svi koji čuju dođu u Pazin. Franko ih je susretao na cesti svakoga dana sve više, poznao ih je po licima napetima u osluškivanju i udovima ukočenim od ushićenja. Viđao ih je kako stoje, gledaju u prazno i slušaju melodiju. I on je slušao s njima, a oni koji nisu čuli obilazili su ih u strahu. Otvorila su se vrata zgrade, stari Močibob izašao je na ulicu. Nije nosio kišobran, smočiti će se, a njegova će se žena ljutiti na njega i brinuti da ne dobije upalu pluća, u njegovim godinama to je jako opasno. Nije nosio ni kabanicu, ni jaketu, ni kapu. Nije nosio niti cipele za kišu. Nosio je pušku. Cijev je bila glatka i crna, kiša je klizila po njoj, a Močibobovo lice bilo je smrknuto, samo su mu oči sjajile.

Franko je zurio u prozor i slušao frulu.

“Petra, sjedni molim te”, Viktor nije dizao pogled sa spisa. Pritiskom palca zatvorio je kemijsku pa je opet otvorio. Petra je otpuhnula još jedan oblak slatkastog dima u prozorsko staklo i otresla žar na tanjurić sa cvjetnim uzorkom. Uz još jedan “klik” ponovo je zatvorio kemijsku. Ona je slobodnom rukom prekrila trbuš, kao da želi obgrliti svoj tanani struk. Tamne oči gledale su kroz prozor na parkiralište, kemijska se unutra otvorila i zatvorila.

“Prestani”, rekla je tiho, skoro šapatom.

“Molim?” klik. Otvoreno. Klik. Zatvoreno.

“Prestani. Greš mi na živce”, udahnula je dim.

“Ti MENI greš na živce! Sjedni više, jebote!” Otvoreno. Zatvoreno. Otvoreno. Petra je ugasila cigaretu na tanjurić. Ostatak je izgledao kao maleno, spiralno govno od papira i duhana. Imali su interni dogovor da na radnom mjestu govore književno i toga su se dosta čvrsto držali, ali zadnjih dana izgleda više nikom nije bilo stalo pa su se pojedine riječi i cijele fraze iz dijalekta sve više infiltrirale u razgovor.

“I ča si naša?” okrenula se prema njemu, napravivši dva kratka, nervozna koraka koji su je udaljili od prozora pored kojeg je do maločas stajala. Pogled joj je pao na parket, posložen u cik cak, podsjećao ju je na čudovišno iskrivljene moždane vijke. Izgledaju li tako mozgovi oboljelih?

“Simptomi su isti”, uzdahnuo je pa krenuo nabrajati: “Dezorientacija, katatonija prekidana povremenim ispadima anksioznosti i agresivnosti, rapidan gubitak intelektualnih funkcija... i auditivne halucinacije”, prstima je miješao salatu od dokumentacije, začinjenu rezignacijom i strukovnom nemoći.

“I Pazin”, ogrebanim vrhom kломpe gurkala je nekakav komadić papira na podu. Nije joj se dalo sagnuti i baciti ga. Nije joj se dalo kupiti nove kломpe. Nije imalo ni smisla. Viktoru je pažnja na trenutak odlutala do tog istog papirića, pa je zatim podignuo pogled uz njenu nogu. Vidjela je to i on je naslutio da ona to vidi pa je brzo progovorio:

“Da. I Pazin. Pred dve šetimane bilo je trideset i dva bolnih, jučer evidentirano sedamsto osamdeset i četiri. Samo u Pazinu. Ej, znaš ti koji je to broj!? A plus još barem toliko ima okolo po Istri, koji lutaju prema ovamo.”

“Zašto ovi iz drugih mjesta lutaju prema Pazinu?” Petra je iz džepa izvadila kutiju, istresla još jednu cigaretu te se vratila prozoru. S druge strane parkirališta bile su sive zgrade, zatvorena vrata i prozori... i jedna prilika na kiši. Ukočena, bez kišobrana, nepokretna. Petri je izgledala poznato.

“Ne budi glupa. To su novinarske patke i teorije urota. Pazin je centar Istre i prometno je povezan, gdje god krenu dobra je šansa da će ići prema Pazinu. To je sve, nema nikakve misterije.”

“Ne znan Viktore... oni na kraju prideju va Pazin. I onda više nikamo ne gred... Glej... to je Franko. Brižan i njega je čapalo.”

“Ne idu, jer ih tu uhvatimo.” Viktor je ustao od stola “Pa što ti misliš, da smo nekakva Meka za luđake? Daj, urazumi se”, stao je do nje, dodirujući je ramenom. Osjetio ju je potrebu privući sebi i zagrliti, ali prsten na ruci govorio mu je da to nije primjereno... kao da su takve stvari sad bitne, kad se cijeli grad pretvara u ludnicu.

Tamo vani, prilika se pokrenula i sporim koracima, kao zombi u nekom starom filmu, prišla prizemnom prozoru zgrade, gledajući u njega kao u izlog.

“Mučiju me te njihove auditivne halucinacije”, zapalila je cigaretu i povukla dim, “Ki biva tamo preko?”

“Ča s njima?” zamislio se Viktor, ustajući i prilazeći prozoru “Mislin da je to od starega Močiboba stan”. Franko je stajao kao sablasno strašilo, lica iskrivljena u grimasu, ukočenih udova, ispravnog pogleda upiljenog kroz prozor, u nečiji dom i obitelj, pokisla verzija zapaljenog križa na tratini.

“Kako je moguće da baš SVI čuju frulu?” otpuhnula je nikotinske čestice u staklo.

Vani, na kiši, ulazna vrata su se otvorila i stari Močibob izašao je na ulicu. U rukama je držao lovačku pušku.

“Majko Boža!” rekla je Petra. Viktor je zinuo i zablokirao se.

Uz glasan prasak, Frankova glava rasprsnula se u oblaku krvi, tkiva i sačme.

Martinino tijelo je mlado i lijepo. Koža joj je bijela, okupana kišom i obasjana uličnom lampom. Miriše. Kapi koje klize niz nju imaju plavičasti odsjaj, usne su joj plavičaste od hladnoće, napete bradavice također. Njena je silueta meka i obla, djeluje kao da bi mogla biti ugodna pod prstima. Mokra joj se kosa slijepila uz glavu, dva pramena slijede linije njenog lica. Hlače su joj mokre i pripnjene uz kožu, dok polugola korača niz ulicu, odsutnog pogleda i usmjerenih misli. Oko nje su ljudi, žene i muškarci. Muškarci su mlađi, a ona je izložena pogledima... ali oni se na nju ne obaziru, baš kao što niti ona ne primjećuje njih. U mislima im je samo jedno – frula. Večeras se čuje glasnije nego ikad, sasvim blizu i sasvim jasno. Svi je mi čujemo i prepoznajemo smjer odakle dolazi. Hodamo prema njemu, pune su nas ulice. Više ne možemo čekati. Ispred mene je grmlje, prolazim ravno kroz njega. Grane mi zapinju o odjeću i kožu, grebu me po licu, ne mogu stati. Mišići se miču sami od sebe i grabim naprijed. U grupi sam, u nepravilnoj i neurednoj povorci. Ispred nas je dvorište, ograda i kapija. Oni ispred mene tresu kapiju, neki se penju jedni preko drugih i skaču preko ograde. U dvorištu je pas, čujem kako laje i reži, zatim čujem kako civili. Onda ga više ne čujem, kapija se ruši, ograda se ruši, prolazimo kroz dvorište, idemo ravno prema izvoru zvuka. Ne zastajemo, ne pitamo što su stvari preko kojih naše noge gaze, idemo naprijed. Prelazimo cestu, automobil staje, ima nas čitava rijeka, slijevaju se nove mase ljudi iz ulica sa strane. Neke poznajem, mnoge ne. Nisu iz grada, došli su... slijedili su frulu. Zvuk nas vodi, svi osjećamo isto, frula nas povezuje. Znam o njima stvari koje nisam nikad znao, detalje o ljudima koje nisam nikad vidio... sve nam to govore tonovi koji ispunjavaju zrak. Idemo prema Boćarskom domu, od tamo dopire zvuk. Gomila se tiska, osjećam kako se masa zgušnjava i gibamo se poput valova na moru. Onda tihi ushit prostruji kroz naše mnoštvo, jer ga konačno vidimo:

pred nama stoji Frulaš!

Naš Bog u tisuću boja, govori nam kroz frulu. Priča o vremenima budućim i prošlim, sve do Hamelina i dalje. On hoda, poskakuje, mi ga slijedimo puni strahopštovanja i oduševljenja, pjevamo mu nijeme himne dok nas naš Mesija vodi u Obećanu zemlju. Stupamo prema Kaštelu, ulica podrhtava u ritmu našeg marša. Melodija je predivna, mi smo njena savršena perkusija, simfonija za frulu, kišu i desetak tisuća nogu.

Od Kaštela idemo prema mostu. Njegova konstrukcija zvoni pod nama, armatura se ugađa, temelji ječe. Na sredini mosta stajemo. Pod nama je nabujala Pazinčica, vode je toliko da ju jama više ne može progutati, hladnoća se gnijezdi pod mostom. Stare žene pričale su da su, nekad davno, Pazinjani bacali ljude u vodu, da umilostive jamu i spriječe poplavu.

“NE!! STANI!!” čujem uzvik negdje iza sebe. Osjećam komešanje u masi, među nama je nevjernik. Nešto se događa, osjećam guranje, gomila djeluje kao domino, osjećam pomake kroz drhtaje tijela uokolo.

“STANI, PUCAT ĆU!” do mene dopiru riječi i prepoznajem njihovo značenje, ali smisao svega me mimoilazi. Širi se nemir. No Frulaš se smiješi, njegovo je lice blagoslov dok prinosi usnama frulu i započinje novu melodiju, lijepu kao nikad prije, božansku. Dostojnu vječnosti.

Hvata me zanos, trnci prolaze mojim tijelom, od vrhova nožnih prstiju, uz bedra, kičmu i vrat, sve do pokislog tjemena. Zvuk me nosi. Čujem pljusak, netko je već skočio, gledam prema tamo, sada se i Martina penje preko ograde i skače u vodu, njena kosa vijori kao poziv, maše da je slijedimo.

Čuju se glasni pucnji, pored mene se netko ruši, nešto toplo šprica mi po obrazu... melodija ne staje, odzvanja dalje i ja idem, zanemarujem sve oko sebe, nebitno je. Bujica tijela nosi me, podiže... osjećam kako ponestaje kontrole, ali ja sam već na ogradi, potplati mojih cipela grabe u prazno, u noć...

U ponor.

Dok uranjam u hladnoću i tamu, ostajem lišen svijeta. Na trenutak dodirujem nečije tijelo pored sebe, i još jedno, i još... ali onda me struha vuče dublje i odnosi. Ne vidim ništa, ne osjećam.

Samo mi u ušima još uvijek odzvanja frula.

Kiša se obrušavala s neba ravno na Pazin, pozlaćen patinom ulične rasvjete, na krovove ukošene kao oštrice glijotine i na vjetrobran parkiranog policijskog automobila. Ivan je lupkao prstima po volanu, a njegov kolega Milan protrljao je leđa o naslon suvozačkog sjedala i pročistio grlo:

“Ma ga pada.”

“Mm.”

Cesta ispred njih bila je sasvim prazna. Po ovakvoj kiši samo su luđaci mogli izlaziti.

“Ču san da Tometov mali ni dobro”, Milan je gledao u prozor, kao da razgovara s vlastitim prozirnim odrazom. Ivan nije ništa rekao. Milan je još malo zurio u kišu i nešto tiše izgovorio:

“Tomo je reka, ku mali poludi, da će ga on sam ubit.”

“Paraš da bi moga?” Ivan se konačno uključio.

“Bi, kurac. Ma bi moga zać na ulicu i pucat po drugima, k'o Karleto pred dva dana.”

“Ili ko Grdinić, ko Družeta, ko Opašić... je ih. I moj tast si je jučer kupi karabin. Za saki slučaj.”

“A da... već su zabilježili da ih ima priko tri miljara... znaš onega shičenega Vilija?”

“Znan, san ga hapsija jedamput.”

“Da su mu trojica prišla u kortu i raskomadali breka. Na komadiće, rastrgali ga. Pa je reka da će stavit mine po dvorištu i da će pol Pazina dignut u zrak, samo ako mu opet pridu...” njegovu je rečenicu prekinuo pucanj u daljini:

“Što je ovo, koji...?”

“Puška. Netko opet puca u luđake, idemo!” Ivan je okrenuo ključ u bravi i motor se spremno probudio. Milan ga je gledao napol tužno napol upitno:

“Idemo?”

Ivan je na trenutak zastao, kao da će nešto bitno reći... a onda je samo spustio ručnu i pokrenuo vozilo:

“A jebiga, idemo.”

Stigli su do prvog zavoja, kad je ispred njih, kroz vjetrom rastrganu zavjesu kiše, iskrasnula spodoba:

“Glej, mića Rimanićka!” obojica su je prepoznali.

Nosila je samo crnu majicu kratkih rukava, koju je kiša pripila kao drugu kožu i traperice. Bila je bosa i sigurno promrzla, ali njen um kao da nije bio u tijelu. Okretala je glavu lijevo i desno, opuštene vilice, poluotvorenih usta i pogleda usmjerenog u vlastiti bezdan. Činilo se da osluškuje.

Ivan je refleksno zakočio, a tek onda mu je palo na pamet da možda nije trebao.

Iza promočene djevojke naziralo se još prilika, uljuljanih u karakterističnu koreografiju bezumlja: grčevi lica,

izgubljeni pogledi, usporeni pokreti i ukočeni udovi. Izranjali su iz kiše stvarajući se sami od sebe i hodali u neurednoj, raštrkanoj gomili prema samo njima poznatom cilju. Prolazili su ispred automobila, ne obraćajući pažnju. Svakim korakom otkrivale su se nove siluete, novi jezivi likovi.

“Orko dio! Koliko ih je... zovi pojačanje!”

“Zoven, zoven...”

U gomili su bili muškarci i žene, mladi i stari, iz Pazina i drugih mjesta. Prelazili su cestu, probijali se kroz grmlje, penjali se preko dvorišnih ograda i zidova, razvaljivali kapije. Kroz pljusak se čuo lavež i civiljenje. Rulja je gazila sve na svom putu, a zvukovi kršenja zapreka i probijanja puteva poprimili su zastrašujuće konture. Ivan je osjetio kako mu se dlačice na vratu pomicu i kako mu znoj lijepi dlanove:

“Jebote... idemo”, otvorio je vrata i izvukao se na kišu. Uz glasni “Porko Boh!” Milan ga je slijedio.

U sekundi su bili mokri i sjedinjeni s masom u nijemom maršu. Nekoliko trenutaka kasnije, kiša je izgubila nešto intenziteta, stišao se štropot i Ivan je čuo:

“Čekaj... ča čuješ?”

Milan je zastao, s obje cipele u dubokoj lokvi. Oči su mu narasle kao dvije bolesno blijede gljive na kiši:

“Misliš... je to... frula?”

Note su im utiskivale usijane žigove u mekanu, podatnu materiju mozga. Melodija koja pokreće tisuće stopala u bezumnom ritmu. Izvor joj je bilo lako odrediti, jer svi su koraci hrlili prema njemu, ludi, bolesni, izopćeni, izopačeni.

“Šalji sih!! Sakeg kega imaš, u Bojžu mater! I zovi pomoć iz... ne znan, iz Pule!!” Milan je urlao u prijamnik “Greju prema boćarskom domu... ima ih na miljare!! I frula! Čuje se frula... netko sope frulu i si greju prema tamo!”

Ivan i Milan probijali su se duž rubova mase, bojeći se ući dublje u prašumu udova, ovješenih o tonove i međutonove koji su komešali zrak i pokretali pomračeno mnoštvo. Ipak, svakim korakom stizali su bliže, dok je gužva gusnula i tiskala se prema zajedničkom cilju. Konačno su ga mogli i vidjeti, kako stoji pred zgradom.

Frulaša.

Nosio je dronjke u svim mogućim bojama, nabacane jedne preko drugih, zašivene u nevjerojatni ogrtič. A kroz poderotine i otpale zavrpe nazirala se mrtvačka crnina pokrova od koje mu je bila satkana košulja, i kojom su bila naslikana dva velika romba preko poput kosti bijelog lica, ispod raščupane kose.

Ivanova ruka dotaknula je hladnu dršku pištolja. Ne možeš ga ubiti zbog sviranja frule prošlo mu je kroz misli. Potreba za ubijanjem podrazumjevala se. Zlo koje su koščati prsti ispredali od kužnog daha iz njegovih pluća bilo je tako jasno, prirodno i neupitno. Onda se sjetio Vilijevog ubijenog psa i pomislio na desetine tisuća mahnitih dlanova kako osvetnički posežu za njegovim mesom i komadaju ga u dijelove, dok im se oči sablasno ljeskaju, lišene duše. Zloduh u šarenim zakrpama zadovoljno se nasmiješio pa zasvirao novu melodiju, tešku i usiljenu koračnicu. Poskočio je sa svog mjesta i krenuo, a masa je pošla za njim, otkidajući teške noge od tla i prateći slijepo zvuk njegove frule.

Išli su niz ulicu, tihi kao pogrebna povorka, koraka u jednoličnom ritmu. Ivan nije mogao procijeniti koliko bolesnih tuda kroči, ali činilo mu se da ih je barem pet tisuća. Kolona prokletih, opčinjenih frulašem koji je veselo skakutao na čelu, vodeći vojsku utvara prema fontani pa dalje, prema kaštelu. Kiša je ponovo jačala, ali nikakav šum više nije mogao izbrisati muziku iz njihovih ušiju. Od kaštela je povorka skrenula desno, prema izlazu iz grada, prema mostu. Čule su se sirene, negdje daleko straga. Frulaš se okrenuo prema svojim sljedbenicima, hodajući unatrag, njišući frulom kao krotitelj zmija. Dva udara groma pogodila su ritam pjesme, a lice mu je zablistalo osvijetljeno munjom dok je ubrzavao melodiju i korak, nabacujući divlje triole i ukrase. Na sredini mosta preko ponora Pazinske jame, stao je. Pazinčica je nabujala od kiše i pretvorila se u jezero, čije su se mutne vode zlokobno vrtložile pod njima.

Ivanov dah zaustavio se u trenutku kad je shvatio. Smrznutog pogleda okrenuo se prema Milanu, čije se lice mijenjalo dok je i on postajao svjestan onoga što slijedi:

“NE!! STANI!!” Milan nije izdržao. Odgurnuo je dvije prilike pored sebe, tražeći prostor za gađanje. Ivan je posegnuo za njim, ali ovaj se otrgnuo. “STANI, PUCAT ĆU!” vikao je. Frulaš se nasmiješio i zasvirao novu

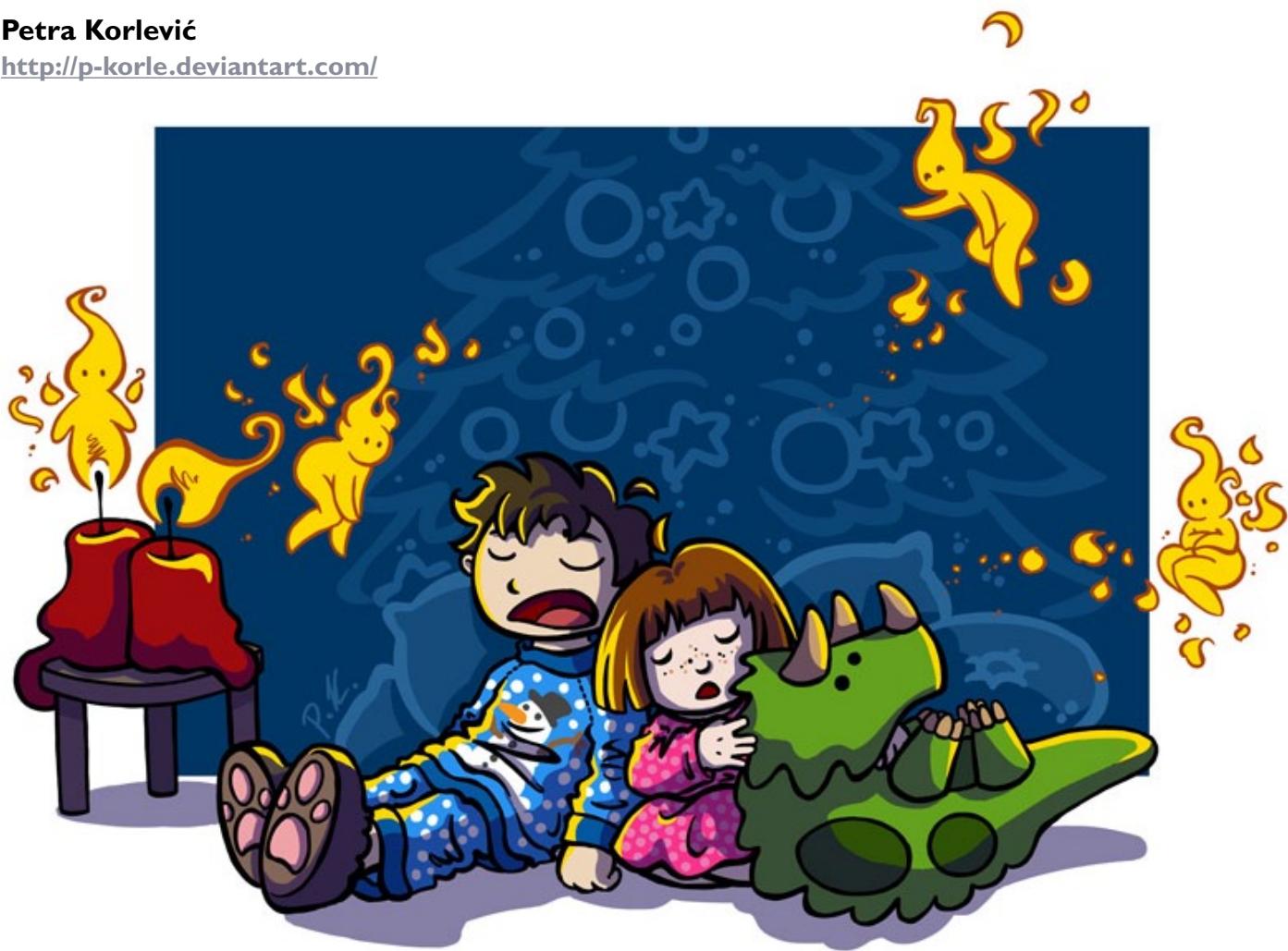
melodiju, veselu, poletnu, punu zanosa. Note su prštale pod njegovim prstima, rezonirajući u samoj konstrukciji mosta i kostima ljudi. Čuo se glasan pljusak kad je prvi skočio, a odmah za njim i drugi, žena duge plave kose koja je u letu lepršala kao zastava. Ivan se pokušao probiti za kolegom, ali bio je dva koraka od njega, s barem pet ili šest ljudi između, kad se Milan konačno izgubio i otvorio paljbu. Ivan je vidio kako meci ruše nekolicinu u gužvi, ne stižući do onog kojem su bili namijenjeni, a onda ga je ponijela bujica tijela, gurajući ga naprijed, bacajući lijevo i desno, rušeći ga u blato. Sklupčao se, štiteći rukama glavu, dok su ga noge gazile, udarale i spoticale se o njega. Čuo je pljusak za pljuskom, stopljene u jedan zvuk, gomila je jurišala jedan preko drugog i bacala se u ledenu smrt. Okusio je svoju krv i vršnuo kad mu je potkoljenica pukla pod nečijom težinom. Pokušao se otkotrljati u stranu. Osjetio je na tijelu bosa stopala, čizme i potpetice. U rebrima mu je bol eksplodirala sa svakim novim udisajem. Izgubio je pojам o vremenu, luđački stampedo je mogao je trajati sekundu ili vječnost.

Prije nego što je Ivan izgubio svijest, čuo je praćakanje u vodi i uzvike, video je odsjaje rotirajućih svjetala i pomoć koja je prekasno stigla, video je posljednje prilike kako skaču s mosta i nestaju u vodi, osjetio je ruke kako ga podižu... i kako ga prožima neodoljiv zov frule.

Petra Korlević

<http://p-korle.deviantart.com/>

SPIRITED AWAY

Lada Božić

Popularna kultura u današnjem dobu zaista je uzela zamaha, a zahvaljujući sve ubrzanijoj komunikaciji koja nastaje kao nusprodukt globalizacije, popularna kultura "dalekih" zemalja postaje sve dostupnija. Sukladno tome, kulturna (inter)komunikacija postaje sve traženiji i sve produktivniji biznis.

S obzirom na specifičan položaj Japana koji se iz ratom pogodjene zemlje otvara prema zapadnom tržištu i postaje svjetska velesila, možemo govoriti o specifičnoj ponudi Japana unutar kulturne industrije.

Medijska industrija jedna je od najjačih postojećih industrija, a Japan po tom pitanju ne zaostaje za svojim zapadnjačkim ni azijskim konkurentima. Jedan od najbitnijih proizvoda japanske medijske industrije su animirani filmovi, popularno zvani anime.

Spirited Away autora Hayao Miyazakija savršen je primjer ispreplitanja medija i globalizacije zato što to čini na dvije razine, vanjskoj i unutarnjoj. S jedne strane, radi se o filmu koji je masovno prepoznat i u Japanu i u svijetu i koji je zaista globalan produkt medijske proizvodnje, dok s druge strane *Spirited Away* jest kritika istog tog društva.

Japan u doba globalizacije

Prema Hardtu i Negriju tri su ključna momenta u povijesti: poljoprivredna djelatnost, industrijska djelatnost i uslužna djelatnost, te procesi industrijalizacije kojim se prvi pretvara u drugi i informatizacije kojim se drugi pretvara u treći. Postmoderno doba, u kojem se nalazimo, nastaje kada se prva dva momenta stope u treći. Hardt i Negri tvrde da se nakon kolonijalnih režima pojavio globalni poredak, nova logika i struktura vladavine, u kojemu je Imperij je politički subjekt koji djelotvorno uređuje globalne razmjene, suverena moć koja upravlja svijetom. On je decentralizirani i deteritorijalizirajući aparat vladavine koji postupno uključuje cijelo globalno područje unutar svojih otvorenih granica koje se sve više šire. Imperij ne samo da upravlja teritorijem i stanovništvom, već i stvara sam svijet koji ono nastanjuje. U tom smislu nestaju nacionalne države te se stvara novi oblik vladavine u kojem države kapitalističkog društva više ne rade na vlastitoj dobrobiti, nego na zadovoljenju težnji Imperija: ono što pokreće države jest želja za zadovoljavanjem potreba globalnog kapitala.

Uslijed toga dominira težnja za otvaranjem kapitalu prije nego li za zatvaranjem i jačanjem vlastitih

identiteta, dolazi do sve jače ekspanzije fenomena globalizacije upravo kroz medije. To se očituje posebno u zemljama Drugog i Trećeg svijeta, koje se nalaze u specifičnom položaju za razliku od SAD-a, vodećeg kapitalističkog društva kojemu se ostale zemlje svijeta nadaju konkurirati na tržištu, pri tome se služeći vlastitim i usvojenim kulturnim, ekonomskim i društvenim proizvodima kroz kulturne industrije.

Japan se počeo otvarati prema svijetu sredinom 19. stoljeća, a nakon Drugog svjetskog rata, unatoč gubitcima nakon poraza, nižu se uspjesi zahvaljujući kojima Japan postaje jedna od vodećih svjetskih velesila.

Japanska kinematografija: anime

Kinematografija Japana stara je više od stotinu godina i danas je druga po redu po broju filmova koje se godišnje produciraju. Međutim, kao što upozoravaju Phillips i Stringer, nijedna nacionalna kinematografija nije statičan konstrukt i nezapadnjačke kinematografije ne mogu se definirati u odnosu na setove drugačijih, jednakim promjenjivih, uvriježenih, mainstream normi. Slučaj japanske kinematografije stoga se mora promatrati u odnosu na specifičan kontekst te zemlje: u odnosu na tradicionalne forme kazališta iz kojeg izvodi ranu kinematografiju, u odnosu na svoje prijašnje kolonije Tajvan i Koreju, u odnosu na ostale azijske zemlje te u odnosu na svoj ambivalentni odnos prema Hollywoodu.

Ipak, navodeći povjesne značajke japanskog filma, čini se da se mnogi teoretičari (kao što su Standish, Davis, Johnson i drugi) slažu oko podjele japanskog filma po za njega specifičnim žanrovima: jidaigeki, yakuza, keigeki,... i anime.

Anime, animirani dugometražni filmovi, snimaju se u Japanu od 1917., no svoju su popularnost stekli 1980-ih, s naglim procvatom popularne kulture, kako u zemlji u kojoj su nastali, tako i diljem svijeta, zahvaljujući sve većem interesu stranog tržišta za sve što je *japansko*: zapad teži k egzotičnosti, a nezapad na to odgovara u tipično saidovskom smislu, pružajući vlastiti odraz kao tržišnu vrijednost viđen očima stranaca. Ipak, japanski redatelji kao da ne žele potpuno (samo)orientalizirati svoje filmove te tako nastaju djela koja u svojoj srži ipak nose elemente koji su uspjeli izbjegći imperativ globalnog tržišta te daju kritiku određenih društveno-političkih zbivanja. Premda se anime ponekad

pogrešno definiraju kao žanr, kao što kaže Poitras, anime su zapravo oblik umjetnosti koji sadrži sve žanrove koje možemo pronaći u filmu ili književnosti, od herojskih epskih priča i romansi do znanstvene fantastike i komedije te svih hibridnih formi koje postoje u drugim umjetničkim ostvarenjima.

Brenner navodi podatke iz 2000. godine prema kojima se u Japanu proizvodi oko 50 televizijskih serija anima i video animacija na godinu, a one su također najveći izvozni produkt Japana još od 1990-ih. Također, u Japanu postoji više od 430 producijskih tvrtki koje se bave proizvodnjom animea, samostalno ili u suradnji s drugim producijskim kućama.

Specifičnost japanske produkcije jest u tome da se, pogotovo naspram drugih zemalja, povećala uloga nezavisnih producenata, odnosno da se producentska imena nalaze ispred imena producijskih kuća iako većinom djeluju unutar istih. Najpoznatije producentske tvrtke su Toho, Nikkatsu, Shochiku i studio Ghibli.

Studio Ghibli osnovan je 1985. na čelu s redateljima Hayaoom Miyazakijem i Isaoom Takahatom te producentom Toshiom Suzukijem. Producentska kuća Toho najčešće distribuira Ghiblieve filmove u Japanu, dok za internacionalna tržišta tu ulogu preuzima Walt Disney.

Spirited Away autora Hayaoa Miyazakija, u produkciji Studija Ghibli i Walta Disneya, Oscarom je nagrađen film iz 2001. koji je probio plafon zarade u Japanu, pretekavši Titanic s 30 biliona yena.

Edipovska trajektorija: spašavanje poslijeratnog i postmodernog Japana

Spirited Away smatra se možda najboljim djelom majstora animea Hayaoa Miyazakija, tvrdi Berra. Radi se o fantastičnoj, snovitoj avanturi desetogodišnje Chihiro koja, zajedno sa svojim roditeljima, na putu prema svom novom domu nailazi na napušteni zabavni park. Zabavni parkovi nicali su diljem Japana 1990-ih, u sklopu onoga što se popularno naziva "bubble economy" da bi razvojem multipleksa većina tih zabavnih parkova izgubila svoju funkciju. Miyazaki odabire upravo takvo mjesto i napučuje ga duhovima koji više od svega žude za zlatom, dajući kritiku japanske gospodarske politike i upozoravajući da stavljanje kapitala na prvo mjesto vodi k propasti. To čini preko mnogih likova: No-Face stvara zlato ni iz čega i koristi ga kako bi proždro one koji mu se približe zbog pohlepe, Yubabina želja za bogatstvom dolazi prije njezina djeteta zbog čega ga naposljetku i gubi, a Chihiro kojoj zlato ne predstavlja bitnu ulogu dočeka

svoj sretni završetak. Pohlepa je također prikazana kroz neumjerenost u hrani: Chihirini roditelji nailaze na hranu u napuštenom parku i bez pitanja navaljuju na nju što ih pretvori u svinje – i tu počinje Chihirina avantura. Ona, naime, mora pronaći način da izbavi svoje roditelje iz nevolje u kojoj su se zbog vlastite pohlepe našli. S jedne strane radi se o odrastanju djevojčice u ženu, pri čemu *Spirited away* neodoljivo podsjeća na *Alisu u zemlji čuda*. Međutim, za razliku od Alise, Chihiro ne samo da mora pronaći unutarnju snagu i pronaći sebe kroz iskušenja u tom maštovitom svijetu nalik snovima (ili noćnim morama u ovom slučaju), već mora pritom iskupiti grijehu svojih roditelja. Riječ je o edipovskoj trajektoriji, postlakanovskom terminu koji govori o krizi dominantne ideologije kojom tradicionalno vlada zakon patrijarhata u kojem sin, umjesto da zauzme mjesto Oca, popravlja Očev autoritet na taj ga način proizvodeći. U slučaju *Spirited away* edipovska trajektorija ide korak dalje, jer osim što iznova proizvodi autoritativnu figuru popravljajući je, glavni lik je djevojčica, a ne dječak – transgeneracijski sukob ujedno je i transrodni sukob, u kojem se klasično viđenje ženskog identiteta kao prepreke i/ili objekta pogleda odnosno žudnje, zamjenjuje identitetom žene kao one koja iskupljuje sustav ideologije. Upitno je, međutim, koliku važnost u ovom obratu ima rod/spol s obzirom da Chihiro zapravo ne igra rodnu nego dobnu ulogu; utoliko je njezin identitet kao rodnog bića fluidan koliko aseksualan te se kao takav može promatrati kao rodni hibrid koji se tek nakon konačnog razrješenja stabilizira u tijelu žene, kada se naslučuje ljubav Chihiro i Harua, riječnog duha. Chihiro se, dakle, kroz edipovsku trajektoriju i popravljanje Zakona Oca, iz hibridnog identiteta usustavljuje u ženski identitet ponovno uspostavljajući patrijarhalni poredak: ona kao odrasla, "kompletno" biće viđena je kroz prizmu romantične ljubavi, kroz pogled muškarca i dakle tradicionalno dominantne, patrijarhalne ideologije. Ovdje se na vrlo kompleksan način deteritorijalizirala ta dominantna ideologija, rastavljujući se i ponovo kreirajući da bi se ponovno uspostavio njezin prvobitni sustav mišljenja. Implicitno, ovakvo razrješenje odnosi se na kompletну situaciju nastalu u Japanu nakon Drugog svjetskog rata pa do danas: na konflikte i otkupljenje ideologije koje je Japan morao (re)definirati u dva za njega ključna momenta: situaciju nastalu nakon užasa Drugog svjetskog rata i na situaciju sveprisutnog fenomena globalizacije kojim vlada Imperij. Kao što je u *Spirited Away* definiranje sustava dvostruko i nimalo crno – bijelo, tako je i Japan prošao kroz obje faze da bi se sustav ponovo uspostavio i legitimirao kao dominantna ideologija.

Fantastičan svijet duhova: orijentalizam i Treći prostor

Što se tiče samog prostora u kojem je radnja smještena, u majstorski konstruiran i predivno detaljiziran Miyazakijev rad, osim njegove očite poveznice s japanskom gospodarskom politikom, možemo govoriti i o magiji mesta što je vrlo učestalo za anime. Cavallaro tako tvrdi da je reprezentacija mesta preklapanja magije i prirode stvorena s ciljem da izrazi ne-stvari koje napučuju praznine između kategorija, na taj način čineći vidljivom fluidnu granicu između prisustva i odsustva, svjetova i ne-svjetova. To se očituje ne samo u doslovno fizičkom prostoru: napuštenom zabavnom parku koji se noću pretvara u nešto sasvim drugo, u grad duhova, već i u kompleksnim likovima kao što je Haru. Haru, dječak koji pomaže Chihiro, istovremeno je i zmaj i riječni bog i sama rijeka. Haruov identitet prelazi granice indentiteta kako je shvaćen u zapadnjačkom mišljenju i transcendira ne samo prostor već i osobnost. Jedan od prvih teških zadataka kojima Chihiro mukotrpno stječe svoju slobodu riječni je duh kojeg u odmaralištu za duhove treba očistiti. Kao i Haru, i on je istovremeno i osoba, i spiritualno mistično biće, personifikacija prirode zarobljena u tijelu. Zarobljivanje i, u potonjem slučaju, onečišćivanje prirode prikaz je čovjekove potrebe nametanja granica prirodi, oblikovanja i, na posljeku, uništavanja prirodnog. Miyazaki, kao i mnogi nezapadnjački autori, koristi mistične likove koji se pojavljuju u tradiciji Istoka i suprotstavlja ih Zapadu, koristeći dihotomiju prirode/kulture kao dihotomiju onoga čime se vlada/onoga koji vlada. Na taj način prikazan je duh, priroda, Istok u nostalgičnom vidu samoorijentalizma koji Zapad nameće Istoku, zagađujući ga, u doslovnom, ekološkom i metaforičnom smislu. *Spirited Away* dakle posjeduje, u najmanju ruku, dualnu prirodu: istovremeno jest produkt Istoka i Zapada, te tako predstavlja prostor hibridne kulture: ono što Homi Bhabha naziva Trećim prostorom. Treći prostor predstavlja prostor između: prostor koji nastanjuju identiteti koji nisu fiksni, već svoje značenje pregovaraju u neprekidnom dijalogu s "fiksnim" propozicijama hegemonijskih autoritativnih identiteta. U objašnjavanju Trećeg prostora Petković ga smješta u globalni kontekst kao prostor kojega se ne locira a priori niti na Istok niti na Zapad niti kao "marginalni prostor" koji se ne određuje u odnosu na Istok ili na Zapad, zbog toga što se radi o prostoru koji nije fiksna geopolitička i geokulturalna lokacija, nego ekonomski, geostrateški i kulturni konstrukt koji je u pravilu samoodrediv, a kriterij čijega samoodređenja jest moć

koju sami posjeduju. Miyazakijev fantastičan svijet duhova upravo je takav prostor, lišen konotacija koje donose kategorije Istoka i Zapada, a svejedno duboko uronjen u njih, pa paradoks rješava pregovaranjem s mističnim bićama Istoka i kapitalističkim imperativima Zapada, (p)ostajući prostor koji je između: između sna i jave, između Istoka i Zapada.

Odmaralište za duhove – kritika korporativnog društva

Chris Lanier u "Spirited Away to the Working World" tvrdi da je svijet duhova u kojem je Chihiro iznenada prisiljena snalaziti se merafora za ulazak u, za dijete, zastrašujući svijet odraslih – kroz zaposlenje. Lanier vidi njezin posao u odmorištu kao prikaz početka radnog staža početnika: na dnu ljestvice, bez potrebnih znanja i vještina u svijetu koji postavlja sam svoja pravila i norme ponašanja te hijerarhiju. Lanier uspoređuje zaposlenike. Metafora za svijet odraslih prema Lanieru očita je u groteskno velikim licima starijih zaposlenika koji se čine poput maski. Međutim, ono što Lanier smatra prikazom svijeta odraslih koji svakim bližim upoznavanjem postaje sve manje zastrašujućim može se promatrati kao kritika korporacija i načina na koji one funkcioniraju u strogo podijeljenoj, gotovo religioznoj, hijerarhiji u kojoj prava moći i zarada dolaze sa samoga vrha, a zaposlenici iskorištavaju svoje podređene na koji god način mogu, dok je osnovni cilj kako korporacije tako i pojedinca, ostvariti što veću dobit u što manje vremena, bez obzira kako će se to odraziti na ostale ljude u okruženju. Primjer je toga pojedinačno ulizavanje No-faceu koji proizvodi zlato, ali i Yubabina odluka da se svo zlato sačuva za odmaralište.

Chihiro, junakinja novog kova

Za razliku od Alise ili princeze Mononoke iz još jednog Miyazakijevog remek-djela, Chihiro ne posjeduje tradicionalne kvalitete junaka te zbog toga čini rasplet Spirited Awaya poetski prihvatljivijim od epskih junaka kakve obično susrećemo u djelima ovoga tipa. I sam autor tvrdi da je Chihiro napravljena kao lik s kojim se mogu poistovijetiti tisuće običnih djevojčica i u njoj pronaći uzor: unatoč svojim nejunačkim karakteristikama, Chihiro se u situacijama u kojima se nalazi trudi odabrati najbolji put i na taj način pobijediti u ovoj nimalo epskoj borbi između onoga što je ispravno i onoga što je pogrešno. Chihiro nailazi na moralne dileme i probleme u kakvima se zapravo svi mi nađemo u nekom trenutku i upravo zbog svoje običnosti pokazuje kako i, uvjetno rečeno, malen, običan čovjek može postići mnogo, pogotovo

u današnjem svijetu gdje je utrka s vremenom postala utrka za kapitalom.

Jedan od lajt-motiva filma jest imenovanje: kada Yubaba zapošjava Chihiro, ona joj uzima ime i time je kontrolira, a Chihiro se mora sjetiti svog pravog imena da bi napustila odmaralište. Imenovanje stoga podrazumijeva moć, a oduzimanje vlastitog imena čin podčinjanja. U postmodernom svijetu korporacije zapošljavaju milijune pojedinaca čija se imena gube u gomili: kapitalizam oduzima vlastita imena, stvorena u tradiciji koju je pojedinac nosio kao svoje kulturno naslijeđe, i stvara bezobličnu, poslušnu masu. Moć imenovanja moć je prepoznavanja: imenovati znači učiniti vidljivim.

Ključan element karakterizacije lika Chihiro jest njezina dob: ona je desetogodišnja djevojčica koju iskustvo avanture u odmaralištu za duhove vodi kroz proces odrastanja. Tema odrastanja nije neuobičajena tema japanskih redatelja, kako tvrdi Keiko McDonald koji nam na primjeru *Muddy River* autora Kohei Ogurija prikazuje na koji način Japan gleda na odrastanje. Iako su *Spirited Away* i *Muddy River* posve različiti filmovi, ono što im je zajedničko jest da su oba kritika nagle industrijalizacije Japana, a motiv rijeke također se pojavljuje u oba filma. U *Spirited Away* motiv rijeke pojavljuje se na nekoliko mjesta i u nekoliko različitih uloga: kao zagađeni riječni duh kojeg Chihiro očisti od smeća kojim su ga zagadili ljudi i industrija, kao Haru, riječni bog i prijatelj koji pomaže Chihiro, te sama rijeka koji stoji između Chihiro i njezina povratka kući. McDonald tvrdi da za Ogurija rijeka predstavlja život i odrastanje; u *Spirited Away* rijeka također ima to značenje. Ponekad prijatelj, ponekad neprijatelj, mjesto otpora i mjesto hegemonije...kao i kod *Spirited Away*, *Muddy River* rijeka je koja služi i kao metafora dječje nevinosti koju život pretvara u iskustvo odraslih. Međutim, rijeka je i simbol života Japana, koji s jedne strane za sobom povlači tradiciju (riječni duhovi), a s druge komunikaciju s (post)industrijskim dobom te se put odrastanja Chihiro isprepliće s putom odrastanja Japana; kao i Chihiro i Japan mora iznaći snage da održi moralnu ispravnost u svijetu koji je za njega nepoznat i stran.

Summa summarum

U postmodernom svijetu u kojem vlada Imperij, kulturne industrije, a pogotovo medijska industrija, ostvaruju težnje Imperija nadilazeći etničke, rasne, religijske, spolne.... konotacije i podređuju se ekonomskim interesima. Prilagođavajući se takvim zahtjevima tržišta i Japan oblikuje svoje ideološke paradigmе. S

obzirom na to da je film jedan od najjačih poligona za reprezentaciju svjetova, u njemu se odražavaju procesi (post)industrijalizacije i globalizacije.

Spirited Away japanski je anime koji je namijenjen prvenstveno djeci, no njegov autor Hiroyuki Miyazaki ipak je kroz *Avanture male Chihiro* suptilno dao kritiku (post)modernog Japana i njegove pregovaračke pozicije unutar globalnog svjetskog tržišta. Odabравši kao mjesto radnje fantastični svijet duhova, Miyazaki istovremeno portretira sukob Istoka i Zapada pri čemu se pozicija Istoka pregovara iz prostora fluidnosti identiteta koji Homi Bhabha naziva Trećim prostorom, kritizira japansku, ali i svjetsku, gospodarsku politiku te daje kritiku korporativnog društva.

Glavni lik je Chihiro, desetogodišnja djevojčica, koja, premda ne posjeduje stereotipne junačke osobine i moći, prolazi kroz proces odrastanja, pri čemu s jedne strane utjelovljuje dijete koje se počinje snalaziti u svijetu odraslih, a s druge Japan koji se također mora pronaći u novonastalom globalnom poretku, a pritom iskupiti ne samo sebe već i grijehu svojih roditelja, kao što Japan mora iskupiti vlastitu tradiciju i povijest ne bili ponovno uspostavio odgovarajući ideološki poredak društva.

Spirited Away, osim kritike, ima snažnu moralnu poruku koja je namijenjena gledateljima svih uzrasta i nacionalnosti; globalni karakter filma omogućio je i globalno širenje poruke koju je autor dao, a koja se odnosi na donošenje moralno ispravnih odluka i potragu za dobrotom i prijateljstvom.

Literatura

- Hardt i Negri: Empire, Library of Congress Cataloging-in-Publication Data, Westport, 2000.
- Homi Bhabha: The Location of Culture, Routledge, New York, 1994
- Croteau i Hoynes: Media/society: Industry, Images and Audiences, Pine Forge Pr, 1997.
- D.W.Davis: Japanese Popular Cinema: Cause for Cautious Optimism u Contemporary Asian Cinema: Popular Culture in a Global Frame. Ed. Ann Ciecko, Berg Publications, 2006.
- Mark W.MacWilliams: Japanese Visual Culture: Explorations in the World of Manga and Anime, An East Gate Book, New York, 2008.
- John Berra: Directory of World Cinema: Japan, Intellect Books, Bristol, 2010.
- Gilles Poitras: Anime Essentials: Everything a Fan Needs to Know, Stone Bridge Press, Berkley, 2001.
- Fred Patten: Watching Anime, Reading Manga: 25 Years of Essays and Reviews, Stone bridge Press, Berkley, 2004
- Patrick Drazen: Anime Explosion!: the What? Why? & Wow! of Japanese Animation, Stone Bridge Press, Berkley, 2003.
- Thomas Lamarre: The Anime Machine: A Media Theory of Animation, University of Minnesota Press, Minneapolis, 2009.

Dora Vukičević: "Dragon saving lady"
<http://dorashouldprint.deviantart.com/>

ŠIŠ-KEBAB:

ISTRA SE ODCIJEPILA

Darko Macan

(uz naklon Terryju Bissonu)

Najprije su svi bili sretni što se Istra odcijepila. Državnici, diplomati i druge dangube okupili su se na izlazu tunela kroz Učku i mahali bivšem poluotoku kojeg je polako odnosila struja. Najsretniji među sretnima bili su oni koji su na vrijeme dočuli o odcjepljenju pa jeftino kupili zemljište koje je od maločas bilo na obali. Najnesretniji su bili oni vlasnici vikendica koji se nisu na vrijeme stigli ukrcati. Slovenci su za Istrom poslali patrolne čamce jer je sa sobom ponijela Piranski zaljev, ali što su čamci mogli učiniti tolikoj masi: i da su pristali uz nju, ona se ne bi pristala vratiti.

Dva dana poslije, Istra je obrćući se u struji udarila rtom Mariera u Cres i pomakla ga s mjesta. Nošen inercijom, Cres je sudario s Krkom, oslobođen je Krk zario u obalu, potrgavši most i potopivši naplatne kućice. To još uvijek nije nikoga naročito uznemirilo. Građevinari su čak trljali ruke jer će u novoj situaciji vjerojatno trebati graditi nove ceste i nove mostove.

No, tri dana poslije odcijepio se i Dubrovnik. Kopno je puklo točno po državnoj granici, od Neuma do Širokog brijega i Dubrovnik se zavrtio na valovima, hvatajući Elafite u svoju brazdu. Kako je Dubrovnik bio svjetski spomenik nulte kategorije, mnogi su se polakomili: Italija ga je vabila da se ukotvi ponad Barija, Crna Gora je kalkulirala kako da ga priveže za Sveti Stefan, čak se i Albanija uključila u nadmetanje. Vijest o odcjepljenju Dubrovnika bila je udarna vijest svih medija dok se krajem tjedna nije odcijepio Manhattan. Odcjepljenje Manhattana nije nadmašila ni vijest da je Kalifornijski poluotok - sve gore do Los Angelesa, a duž pukotine sv. Andrije - zaplovio Pacifikom: od ludih Angelinosa se tako nešto i očekivalo, ali Manhattan, ali Manhattan...

Za to je vrijeme Istra plovila Mediteranom, nešto širim otkako se Italija razmrvala na pokrajine. Skrenula je južno kako bi izbjegla zaljubljeni ples dviju najposlijeprednjih Sicilija, pa opet sjeverno kako se ne bi zaletjela u veliku, sporu masu Libije. Jednog su se ponedjeljka na nju iskrcali Egipćani u potrazi za odbjeglim Sinajem pa su ih Istrijani ponudili pršutom i teranom što su ovi prvo odbili, a zatim prihvatali. U utorak su ugostili Izraelce koji su se jednako neuspješno pokušavali dokopati Sinaja.

Ponekad su im stizale vijesti iz domovine i susjedstva. Odmah nakon Dubrovnika, kako se činilo, odcijepila se Bosna koja se razmrvala na kotare kako bi mogla proći kroz otvor koji joj je Dubrovnik ostavio. Lika je plovila, Hercegovina je plutala, Slavonija zaranjala i izranjala poput splava, a samo se još Zagreb držao čvrsto mjesta, sretan što ga s tri strane najposlijeprednje okružuje more. Istri je bilo dragو što su svi pošli njezinim primjerom i našli sreću ili makar slobodu izbora.

Kad je kretala na put, Istra se malo bojala prolaza kroz Gibraltarski moreuz, ali te su brige nestale još otkako su Španjolska i Portugal zaplovili u posjet odraslim kćerima s latinoameričkog kontinenta. Skrenula je Istra opet malo na sjever kako bi Pula s pramca mogla pozdraviti svoj bratski Villefranche-de-Rouergue, odnedavno na obali. Gradovi-prijatelji Hekinan i Novorossiysk su isto bili u planu, ali čemu žuriti: more je bilo mirno, sunce je blagonaklono gledalo veseli plavi planet čijom su površinom miljele tisuće novostvorenih otoka, a svaki grad kojeg će Istra sresti na svome putu bio je samo potencijalni novi prijatelj.

I zato je Istra svakoga, srela ga danju ili noću, pozdravljala veselom budnicom svih svojih zvona.

Petra Korlević

<http://p-korle.deviantart.com/>

LJUBIMAC

Tamara Crnko

Ušao je u mračnu prostoriju, rukom nervozno skidajući paučinu sa svoje znojem natopljene kože. Posebno ga je nervirala ta isforsirana neurednost. Gdje god se okrenuo visjele su paučine. Bijele, crne, prašnjave, nastanjene i svjetlucave. Nikad nije pratio oscilacije u dekoracijskoj modi interijera. Problem je nastajao kada bi se zabijao u ukrase po putu. Ili oni u njega, ovisno o situaciji.

Na sreću, nije se puno bića vrzmalо по prostoru. Osim onihiza rešetaka i unutar različitih kutija.

Pomno je promatrao svaki pokret čudnovatih stvorova u jednoj ovećoj kutiji na drugom kraju dućana.

Na neki su način djelovali simpatično, kao nešto što bi uzeo doma, držao pored kreveta i po potrebi koristio kao grijač za noge.

Ipak, bilo je nekoliko problema u vezi s Vrzmalicama. Pa, prvo to što su se vrzmale, posvuda, po tepisima, prozorima, zidovima, krevetu. Bila bi apsolutno idiotski naivno vidjeti ih kao male meke grijače za noge koji te poslušno čekaju da zajedno s tobom odmore kosti. Uostalom, očito mu na ovome mjestu mu zasigurno nije trebao nikakav grijač za noge, što je bilo vidljivo po znoju koji ga čak i nakon toliko godina nije prestajao mučiti.. Nije planirao nikakve topotne udare u skorijo budućnosti... Pa, barem ne na sebi...

Ako bi tako razmišljaо, prije bi kupio Ledenicu, ali ta su bića bila sve samo ne ekonomična. Troma i velika, ne bi je u svih 7 krugova imao gdje pospremiti. Osim toga, otopila bi se začas. Lako da nije bila tako skupa i rijetka. Trebalо ju je dopremiti do ovdje. Neka Ledenica ostane snobovima, pomisli, razmišljajući na način na koji je navikao, financijski razuman. Snobove ovog svijeta su ponekad palile neviđene ideje o rastopljenim kućnim ljubimcima...

Ponovno usmjeri svoje moždane valove na male Vrzmalice. Da, bile su sitnije... Ako ništa, barem nije morao razmišljati o prostornom prerasporedu u slučaju da se i odluči udomiti jednu. Sjećao se svoga kolege s posla. On je kupio Golema, koji je, pa, bio golem. Zato je njegov cijenjeni kolega morao izbušiti još jednu rupu na krovu (inače, dimnjak mu je sigurno neophodan, na zadivljujućih +52, svakako) da mu kroz nju može viriti glava.

Nikada mu zapravo nije bilo jasno što ljudi vide u kućnim ljubimcima. Radilo se samo o dodatnom problemu natovarenim na ionako prenapregnutu grbaču. Čemu to? Slini, civili, šeće te oko umjesto da ti šećeš njega, jede ti papuče i sere po namještaju... Nabavka jednog takvog Problema, uvijek mu se činio kao poduhvat osobe koja je zaspala kad se dijelila pamet...

A eto, ipak je stajao ovdje, u dućanu niska stropa, sumporastog mirisa, slabog kabaretski crvenkastog (jao perverzno...) osvjetljenja, nakrcanog bićima različitih, najčešće neugodnih mirisa i karaktera, razbijajući svoju, ionako već problemima dovoljno razbijenu tikvu, pa, ekonomskim računicama (a čime drugim, molim lijepo), a i molbama za kojim gramom soli, od onog ne još pošandrcanog dijela mozga.

Ne bi se na ovo nikada natjerao da nije osjetio potrebu. Imao je neizdrživu potrebu za društvom, koju nisu uspijevali ispuniti kolege s posla. Problem se javlja kada u komunikaciji perzistiraju isključivo teme vezane uz posao, vrijeme (koje se nikada nije mijenjalo, onih +52 vas nikada ne napušta), količinu sumpora u zraku (koja je bila valjda smrtonosna, ali ne dovoljno da ga ubije i riješi muka...), i tuđu djecu. A mogao je slušati o svemu... Samo ne o tuđoj djeci. I prvim zubićima, kandžicama, repićima, prvom letu ili progorenjoj sofi (što je volio klasificirati kao financijski riskantan nestашluk).

Za kandžice, rep i progoren namještaj mogao je nabaviti svog vlastitog Salamandera, pa o tome s njime raspravljati. Jasno, nije sišao s uma da to stvarno napravi. Za Onog Imbecila Gore, Salamander, pa da govori!

Bilo mu je već ionako previše vruće, bez plus bonus paketa ikakvih bića koja su sadržavala, proizvodila ili rigala vatru.

Ovo se nikada ne bi desilo da njegova žena nije onako tragično poginula. Već mjesec dana je neprestano plakao, toliko da sada više nije mogao, niti da je htio. Presušili mu svi izvori suza. Bio je i dehidrirao, pa su ga susjedi zaljevali kao oronuli kaktus da dođe životu. Koja tragedija...

Do svih vragova, iako se trsio da bude samo jedan, obećali su mu je vratiti.

S njom je znao imati tako lijepe razgovore.

Nikada ga nije ispitivala o plaći, vjerojatno jer je s njime živjela, ljubomorno mu gledala u dvorište, jer ga je valjda sama uređivala, i dosađivala mu s pitanjima o zatvorskoj logistici.

Uostalom, nikada mu se nije podsmjehivala jer je bio čovjek. Jedan od trojice živućih u Paklu (zašto jaaaaa? Zaštooooo?). Ostatak stanovništva činile su svakodnevno pržene (s lepinjom i lukom) ljudske duše, na čijem mjestu ne bi volio biti, i raznovrsna demonska populacija (svih oblika, dezena i boja).

Njemu, podrazumijeva se, nikada nije smetalо što ona ima malo veće zubiće, sivkastu kožu i šišmiš krila. Bila je ljepotica za svoju vrstu, iako se uvijek odbijala prijaviti za Miss Krugova Svih. U ljubavi nije bitan izgled ni rasa ni vrsta, barem je takav dojam dobio dok je još živio na Zemlji (kad je čitao patetične autore koji su voljeli srati i lagati maloj djeci i suznim naivnim volim-gledati-sapunice kućanicama). Ipak, ponukan zemaljskim iskustvom, bilo mu je dragو što njegovi nisu upoznali njegovu ženu.

Majka bi vjerojatno teatralno skončala. I onda bi imao njezinu krhkdu dušu na svojoj. Tragično.

Nastavi piljiti u male pufaste žute loptice. Jedna od njih gledala ga je pohlepno. Nije bio siguran želi li mu odgristi nos, ili ga to na vrzmalačkom moli da ju odnese kući.

Njegovoj bi se ženi svidjeli ovi meki balončići problema. Već ju je mogao vidjeti kako jurca za jednim po kući, rušeći namještaj i cvrkućući od sreće.

Dakako, odmah ga je posjetila i vlastita slika, onog bijednika koji čisti govna za tim bićem i kupuje novi namještaj... psujući pogano mu vrzmalačko porijeklo.

Sad mu je bilo malo i žao što je ignorirao njezine želje za dlakama po tepihu dok je još bila živa. Možda bi ipak ona čistila za sranjima svoje male zanimacije, pa se prestala baviti drugima... fatalnijima, u međuvremenu.

- Vidim da dugo razmišljate, gospodine Čovjek - konačno mu se s leđa prišuljala prodavačica.

- Razmišljam, gospodična Demon.

Na kraju krajeva... Nije pod svoj krov mislio primiti bilo koga.

Kako da zna kojeg da i izabere ako se već odluči za Vrzmalice? Ženu, mužjaka, hermafrodita, bespolca? Što ako oni žele imati curu ili dečka ili oboje? Ili djecu? Već je posivio pri pomisli na malu vrzmalačku djecu veličine loptice skočice koje slučajno gazi dok pokušava proći bojnim poljem koji je nekada bio njegov tepih... O, boli..!

A što će mu malo ciktavo biće koje ne zna govoriti?

I što da kupi kad ne može podnijeti Kreštavice, čak ni sad, dok stoji tu u dućanu, a kamoli da živi s jednom? Vjerojatno bi je nahranio kuhinjskom krpom, i zavezao joj kljun selotejpom.

- Vrzmalice su vam dobre za djecu. Nisu agresivne. Ne grizu namještaj. Ne jedu ljudske dijelove tijela. – reče iako ju ništa nije pitao.

- Drago mi je što ih neću morat hraniť svojim prstima. A što jedu onda?

Sretna što se zainteresirao za njezinu živahnu robu, demon-prodavačica nastavi verglati - Jedu sve što vi jedete. Izrazito prilagodljiva bića. Neke se čak mogu naučiti i da jedu prašinu...

Opa, prva pozitivna stvar koju je čuo danas.

Možda si na kraju kupi mali pufasti usisivač. Za njih vjerojatno ne mora kupovati baterije, ili trošiti pogon ikakve vrste... A hranić će se prašinom... Ooo, njegovo veličanstvo ekonomski račun eskalirao je u njegovoј glavi... Činilo mu se da bi si mogao čestitati na pameti!

Njegova je žena mrzila usisavati. Zapravo, vjerojatno je bila još gora od njega (onda nisu postojali zastori prašine kao sada, ali trebale su poštene ultra-vidim-kroz-stiropor naočale da se dođe iz kuhinje do dnevnog).

Oboje su bili znanstvenici. On se bavio tektonikom, dok mu jedan dan kroz prozor nije uletilo par demona izrazito prgavog karaktera sa zahtjevom za preseljenje. Nisu ga niti pitali želi li ići. Prije nego se uopće snašao, našao se u Limbičkom predgrađu, s novim zadatkom. Trebali su im stručnjaci po pitanjima lave i podzemnih zemaljskih tokova kako bi se usavršio sustav podgrijavanja zatvora za prvih 7 krugova pakla. Za ostatak su se mogli brinuti i izopačeniji pojedinci (nije mu nikad bilo jasno zašto nisu pokupili nekog zlobnijeg, nekog manje

štreberski povučenog... nekog... pa, Paklenijeg).

Naravno, trebalo mu je nekoliko šok terapija da se privikne na novu radnu i životnu okolinu. I svakodnevno prisustvo različitih oblika života i smrti. Pa potom i na činjenicu da u ovome svijetu njega diskriminiraju, a ne obrnuto. Onda i na činjenicu kako nije naročito pametno slati pisma svojoj obitelji koja je do tada živjela u uvjerenju da je umro u vlastitom stanu uslijed katastrofalne plinske tragedije (patetične li inscenacije!), a od tada, većinom po ludnicama.

Kada se zaljubio u svoju ženu već je prolazio kroz pakao, sasvim doslovno, više od 3 mjeseca. Otada, mogao je priznati da i nije tako loše, ako se zanemari nepodnošljiva vrućina i povremeni ispadl Ku Kulx demonskih skupina (smirili su se tek kad je njegova draga pronicavo zakucala naopački križ na vrata, pa ga više nisu palili među njezinim cvjetnim gredicama).

Njegova nesretna žena bavila se nekom vrstom magije koju on nije razumio (a što ja to uopće razumijem, bijedne mi majke...), no ugradila je čitav laboratorij u njihov podrum u kojem je htio pokušati uzgojiti marihuanu, da može nestati na koji sat i zaboraviti na svoj zadatak uspješnog toplovnog mučenja vlastitih sunarodnjaka koje Gospod Bog nije htio u svom voćnjaku. Posao mu je očigledno propao.

Zapravo, trebao joj je zabraniti da radi te bolesne eksperimente.

I onda se ne bi morao naći ovdje i sada, pred nadobudnom prodavačicom neugodne sivkaste kože koja bi posramila i najoronulijeg šišmiša. Vadila je već deseti primjerak žute pufnice koja se vrpcoljila i ciktala.

Zapravo, trebao je malo pomnije razmišljati o njezinom obiteljskom stablu (ženinom, naime, šišmiš ga nije odveć zanimalo). Polovica rođaka joj je umrla jednako kao i ona. Odletila u zrak usred svojih eksperimenata, uništila zastore, strop i namještaj, a da ne spominje živce nesretnih ukućana koji bi se našli u blizini.

Jadna njegova žena, a bila je tako skladno spojena...

Zapravo, možda je trebao upisati filozofiju, a ne se praviti da ima budućnost kao poznati tektoničar, pa se vjerojatno ne bi ovdje nikada našao. Činilo se da ovim bićima misli Zemljjanina o pitanjima života i smrti ne predstavljaju naročit intelektualni poticaj. I zar ga je to čudilo? Nije. Hvala na razumijevanju...

Uostalom, imao je posla sa svojom ženom, kad je već bio pri razmišljanjima o životu i smrti. Nije mogao gubiti cijele dane na modne revije sasvim identičnih pufnica (nešto kao i misice u ljudskom svijetu, kad klonovi napadaju).

- Dajte... - gurne prodavačici Vrzmalicu iz ruke natrag u kutiju - Sam ću izabrati, molim Vas.

Gurne ruku u kutiju zatvorenih očiju.

Šaka mu se sklopi oko uzrjana uzdrhtala čupava malena tijela i on izvuče svoju novu zanimaciju.

Ona ga pogleda vodenastim očima. I cikne u pozdrav (ili ga sočno opsuje, možda shvati ako ikad nabavi rječnik vrmalačko-engleskog).

Strpa TO u kartončić s rupama i zaputi se van iz ove do svih, koliko ono, krugova pakla proklete prodavaonice!

Znao je da je kupio nešto sasvim besmisleno. Kao pokloni koje je znao dobivati od svoje stare tetke koja ga uopće nije poznavala. Kao ona lampa u obliku srca, koje se grozio, a koju ga je majčica natjerala da je drži pokraj kreveta, kako se stara alapača ne bi uvrijedila. A zbog kojeg su ga cijelu srednju školu smatrali tetkicom! Okrutna li svijet! Već je onda živio s demonima, i prije nego se u Pakao preselio!

Jedva je čekao da se opruži kod kuće. I da testira učinkovitost usisavanja ovog malog grgoljavo-cvikutavog bića koje mu se vrpcoljilo u kartonu. Gore-dolje, lijevo-desno...

- Ah, pošta... - on će zamišljeno otvarajući svoj poštanski sandučić.

- Hmph... - konačno je došlo.

Novi igla i konac (nije baš slušao domaćinstvo u srednjoj pa mu nije išlo... O, pa što, zaboga... On je tektoničar, geograf, zatvorski logističar u ovom slučaju, ne šilica...).

Poslali su mu i Demonsku Anatomiju- napredni priručnik. Kad mu već Osnove demonske anatomije nisu bile dovoljne. (Oh, u sljedećem životu... medicina... Tektonika... Nikad više!). Uz knjigu dobio je i najvažniji dio. Osjećao se onako kako se vjerojatno osjeća tip koji pronađe zakopano blago na pustom otoku. Oduševljen, pa

potom depresivno s tendencijom okončanja života! Dobro da nije bio gadljiv tip. Svega se nagledao po zidovima podruma u zadnje vrijeme. Otvori metalnu kutijicu... Ta-Da!

Unutra je stajalo skvrčeno, novo, predivno, slijepo crijevo.

- Evo, draga, samo za tebe... - on će s blaženim osmjehom.

Jedva je uspio sakupiti sve dijelove, dok susjedov Kerber nije pomislio da je pronašao čevapčić na podu... Oooo, kako je mrzio tog šugavog, troglavog, triput proždrličnjeg nezahvalnog psa.... I njegovog neodgojenog vlasnika... Zašto nije naučio svog kućnog ljubimca da razlikuje slijepa crijeva od mljevene govedine? (- Gle Pufno... Pufno... Ej, neurotična Mrvo... ovo je SLIJEPO CRIJEVO... nije jestivo... jasno? ... Nije ti jasno jel?... Jebem te vrzmalačku... NIJE JESTIVO...)

Sad kad ju je odgojio... (ili mu se tako činilo) moći će ušit sve ženine dijelove i poslat je na oživljavanje. I onda će mu je vratiti u jednom komadu... I nema veze što će nalikovati na Frankenstein... Bit će to njegova draga mala demonska ženica.

Jedva je čekao da vidi novi usisivač... Zabranit će joj da trči za njime, da se opet ne bi raspala, ali na kraju krajeva, imao je dosta vremena da istrenira Pufnu do njezina povratka. Kad je on uhvati, bit će to penzionerska pufna, a ne hiperaktivna vrzmalica, koja se samo... vrzma. Da. Sigurno.

- Eto, mrvo... - on će ispuštajući biće na pod - odi jedi... mrve... (- I rekao sam mrve ne mrTve... jasno...?)

Ponosno kao otac, gledao je dok malena žuta pufnica jurca po stanu izazivajući mini kaos svoje vrste.

Sa zadovoljstvom u prsima, barem dok...

- Jebem ti vrzmalačko porijeklo u neurotičnu majku... to je BILA moja papuča!!!

Karin 'Raenyras' Bogdanić: "06cQ"

<http://raenyras.deviantart.com/>

HODANJE PO VODI

Karmela Padavić

Stajala je na nečemu što je nekad mogla biti autobusna stanica, a sada je samo nevjerojatno podsjećalo na akvarij okrenut naopačke, i nervozno se ogledavala oko sebe. Nervozno zato jer je čekala. Čekala je već gotovo pola sata, a to nije bio prvi put da ju je ostavio da čeka. Ne, to nikako nije bio prvi put.

U kutu njenog vidnog polja ljeskale su se crvene brojke ispisujući datum, vrijeme i kod koji je označavao mjesto na kojem je stajala u nekom od ogromnih dokumenta u jednom od sveznajućih računala gradske uprave. Zapravo se nikad nije služila niti jednime i nije mogla znati koliko su nagađanja o njihovoj samostalnosti točna, ali uzimala je zdravo za gotovo da bi bar tamo znali što taj šugavi broj znači. Ona sama nije imala ni najmanje ideje kako bi joj to moglo pomoći u orijentaciji niti zašto je morala izdvojiti 100 dolara više od svoje ušteđevine za taj potpuno nepotreban detalj na svojim novim očima. Spustila je pogled na svoje zastarjele čizme koje su neodoljivo podsjećale na cipele kakve su nosili klaunovi u simulacijama sa satova moderne povijesti i obećala samoj sebi da je ovo zadnji put da ga toliko čeka.

Iz džepa svojih uskih prugastih hlača izvukla je iznimno zastarjelu verziju prijenosnog komunikacijskog uređaja i nervozno otirkala sekvencu brojki koja je u njenom vidnom polju zauzela mjesto sata. Pritisnula je jedan od malenih dugmića i kockastu stvarčicu prislonila na uho. Često je bila u napasti da jednostavno nadograđi nekakav komunikacijski sustav na sve što je već imala na očima, ali na kraju bi uvijek odustala. Više nitko nije koristio uređaje koje se zaista moglo vidjeti i, ma koliko god to poricala, uživala je u zbumjenim pogledima ljudi kada bi shvatili da ona zapravo mora tipkati i izgovarati riječi. Na kraju krajeva, i on je imao jedan. Jednolično tutnjanje, a zatim se veza otvorila i čula ga je kako diše s druge strane.

“Kasniš. Opet.”

“Ovaj... da”, pauza; znao je da ju čekanje apsolutno ne čini sretnom. “Morat ćeš me još malo pričekati.”

“Kako molim?”

“Gle, znam da se ljutiš, i potpuno si pravu, ali nije u pitanju nikakva glupost... stvarno.”

“A ne? Da pogodim... pojavila su se troglava bića s Venere i odlučila da im trebaš kao seksualni rob pa si sad malo zauzet?”

Rezignirano je uzdahnuo. Njen je sarkazam bio mnogo privlačniji kad ga je koristila protiv drugih. “Život na Veneri nije moguć.”

“Pa? Nije ni na Jupiteru. Kakve to veze ima s time što kasniš?”

“Gle... ozbiljno je, nisam mogao otići.”

Šutila je; zvučao je ozbiljno, gotovo zabrinuto. Možda je pogriješila.

“Doveli su još jednu žrtvu... curu, nekih dvadeset pet godina, cca”, zastao je kao da ostatak mora izgovoriti na nekom stranom jeziku, pa se sada muči s izgovorom. “Živčani sustav joj je bio spržen.”

“Još jednu?” Zaboravila je na čekanje; želudac joj se bolno stisnuo.

“Da, izgleda da je postalo zbiljno, mislim, događalo se i inače, ali ovih mjesec dana...”, još jedna nelagodna pauza. “Postaje gore, postali su agresivniji.”

Uzdahnula je i sjela na drvenu klupicu improviziranu uz zadnju stranu stanice. Da je bar kasnio zbog nečeg drugog, da se bar mogu posvađati... bilo što, samo ne ovo.

“Agresivniji?” Riječi su ostavile gorak okus kad ih je izgovorila pred začuđenim pogledima onih nekoliko ljudi koji su stajali u blizini.

“Da... ova cura je... sumnjam da će se oporaviti, jednostavno je njen živčani sustav pokupio previše čega god su joj već pustili. Bila je na poslu, čak nije ni radila ništa što bi smatrali neprimjerenum; radi u Simstima kompaniji, isprobavala je softver.”

Nesvesno je posegnula za jednom od pleteničastih tvorevinu koje su joj padale niz leđa. Ovaj dan nije trebao biti takav, pomislila je. Danas nije htjela razmišljati o tome. Ne više.

“Pa zašto onda? Mislim, Simstim se sigurno ne spominje u Bibliji, ali... prije, prije nisu bili toliko izričiti što se tiče pravila.”

“Nije stvar u Simstimu. Odabrali su je jer živi s curom. Već puno i svi su znali; firma je velika, ljudi dolaze i odlaze, nije mogla znati da li je neko Radikalni.”

Bilo joj je mučno. Poželjela je promjeniti temu, ali vlastita joj savijest nije dozvoljavala.

“I neće se izvući?” Glas joj je postajao tiši, pokušavala je prikriti drhtanje.

“Sumnjam.” Na trenutak je pomislila da će je poštediti obrazloženja. “Viđao sam svašta, kauboje koji su naletili na vojni led, ljudi koji su na kraju završili u limenkama u orbiti zbog loše kirurgije... prije ili poslije bi ih sredili, doveli u neko kvazi-normalno stanje. Ovo...”

Znala je što slijedi, kakva dijagnoza; uvijek je zvučala strašno, iako ju je sada već očekivala.

“Ako za godinu dana bude u stanju sloziti dječe puzzle napredak će biti nevjerojatan...”

“Ja...”, slabašno je počela, a onda odustala. Trebalo joj je zraka. Trebalo joj je da joj netko kaže da je sve to samo noćna mora, loš trip, bilo što. “Ne mogu vjerovati da se to stvarno događa.”

“Nitko ne može”, zvučao je utučeno. Bio je svjestan koliko i ona sama da neće proći mnogo vremena prije nego li se njih dvoje nađu listi za odstrel. Već su dvije godine bili zajedno, bez ikakvih ograničenja njihovoј bliskosti; toga također nije bilo u Bibliji. “Ali događa se i mi tu ne možemo ništa.”

“Mogli bi... odustati.” Konačno je to izrekla na glas, sada je samo morala nastaviti. Možda je ipak bilo šanse.

“Postati kao oni; mirni, dobri, čedni. To je ono što žele, zar ne?”

“Zep... ti, ti to ozbiljno? Ti... ti bi to mogla učiniti? Mogla bi postati kao oni? Posvetiti život tome da rađaš u mukama kako bi bilo više fanatika i slušaš priče o tipu koji hoda po vodi i ne smiješ birati s kim ćeš... tko će te... dotaknuti, samo jer oni to nisu odobrili?”

“Možda, možda mi griješimo.” Šapat više nije mogao prikriti drhtanje njenoga glasa koji je sada bio tako slabašan. “Možda bi dopustili da ostanemo zajedno, možda ne bi mislili da mi treba netko čedniji ako bi skupa obećali da ćemo ih poslušati... ja... podnijela bi koju god treba bol, čak i porod... samo...” Utihnula je. Slomila se. Misao joj je i prečesto bila na pameti. “Samo ne želim da za godinu dana meni netko govori kako je napredak što si ti složio puzzle.”

“Ali Zeppie... to je onda njihova pobjeda. To nije pravi način, to ne može biti pravi način... to bi značilo da su u pravu, a znaš da nisu.”

“Znam.” Odgovor je bio automatski, više nije osjećala kao da išta zna zasigurno. Tlo pod njezinim nogama bilo je sivo i jednolično, njene čizme još uvijek su izgledale kalunovski. Pokušala je disati polakše, natjerati vlastite misli da se smire.

“Gle... znam da se bojiš, i svi se boje, ali ne smijemo podleći...” Očajnički se trudio zvučati sigurno u svoje riječi. “Prije ili poslije svi uvijek prestanu... ili ih se ulovi. Sjećaš se Modernih kad smo bili klinci, svih prijetnji i sve i na kraju ništa. Tako će i ovi, mjesec dana i svi će vegetirati u nekom državnom institutu, kao i svi šugavi ekstremisti.”

“To je loš argument, Tik.” Malo se smirila. Da, morat će pokušati. “Ali si u pravu, ne možemo odustati. Oprosti.” On drugačiji odgovor ne bi shvatio. Zato ga je i voljela...

“Nemam ti što oprostiti, bar ne dok sam ja taj koji bi slagao puzzle.” Nasmiješila se.

“Dodi brzo, ok?”

“Evo, skoro sam tu.”

Pritisnula je crvenu tipku i spremila kockastu stvarčicu u džep iz kojega ga je izvukla. Desetak minuta kasnije poznata joj je prilika mahala s druge strane ceste. Osmijeh koji joj se raširio usnama djelovao je nezdravo bolno.

Opet ga je čekala. Nervozno je koračala po predvorju hotela u kojemu su se trebali naći. Gotovo se nadala da će nazvati i reći da ne može doći, a onda bi ju vlastita savijest natjerala da to povuče i vrati se čekanju. Ovo je bio najbolji izbor, uvjeravala se, i on će zasigurno shvatiti.

Nekoliko je ljudi sjedilo na pjenastim ružičastim foteljama; tamnoputa djevojka punih usana koja je vjerojatno potrošila bogatsvo na taj zastarjelo egzotični izgled, stariji čovjek s nekoliko čipova ukopčanih iza uha, vjerojatno dodatna memorija, i dječačić kojemu nije moglo biti više od šest godina u mimikrijskom kombinezonu koji je savršeno oponašao bezlično plave zidove i polumrtve biljke u teglama koje su poprilično vjerno imitirale keramiku. Detaljno ih je proučavala kako bi odagnala pterodaktile koje je osjećala u želucu. Bezuspješno.

Spravica u njenom džepu resko je zazvonila. Nespretno ju je izvukla dok ju je ona oh-tako-moderna djevojka promatrala pogledom koji bi ona sama vjerojatno upotrijebila za papučice ili amebe. Srce joj je ubrzano kucalo dok je pritiskala zeleno dugme.

“Molim?”

“Hej, ja sam... ne mogu doći večeras. Sutra. Obećajem.”

Odahnula je. Bolje da ga nije bilo. Znala je da bi on teško prihvatio njenu odluku.

“Ništa o robovima i dubokom svemiru?” pomalo nestošno je upitao.

“Ne, u redu je, preživjet ću”, osjećala se tako loše lažući mu. “I tako sam večeras sva nikakva.” Barem je to bilo blizu istini.

Zaustio je nešto reći, možda objasniti zašto opet ostaje tako dugo u klinici, ali ona je bila brza. Znala je zašto neće doći i nije željela o tome razgovarati, nije mu željela dati šansu da joj promijeni mišljenje.

Dubok udah, a onda nekoliko nesigurnih koraka prema dizalu. ‘Soba 287’ pisalo je crvenim slovima u kutu njenog vidnog polja. Znala je da ju čekaju.

Karin ‘Raenyras’ Bogdanić: “Deep waters”

<http://raenyras.deviantart.com/>

SEKCIJA ZA ROLE-PLAY - SRP

Ana Rajner i Božo Špoljarić

Sekcija za role-play (SRP) nastala je kao inicijativa nekoliko pojedinaca sa željom da se osigura platforma za razmjenu znanja i iskustva o raznim role-play igrama. Sama ideja nije nova, već se u nekoliko navrata pojavljivala sa manjim ili većim odzivom. Što se tiče SRP-a presudni je trenutak kad su dobili upite nekoliko gamera postoji li neka od tih inicijativa, ili jeli ju moguće pokrenuti. Odnosno, tražilo se mjesto gdje se mogu skupiti igrači raznih profila, dobnih skupina, iskustava i želja, koji bi predstavili sebe, igre kojima se bave ili se jednostavno družili i razmjenjivali iskustva.

Sekcija je pokrenuta u sklopu Kluba studenata Filozofskog fakulteta (KSFF) kao neovisno i neformalno, ali organizirano okupljanje i druženje. Prvi takav sastanak održan je 10.2.2011. i na njemu je dogovorenno da se krene sa nizom predavanja, prezentacija i druženja vezanih prvenstveno uz RPG. Od tada, svakog četvrtka u 19.00 u prostorijama Filozofskog fakulteta u Zagrebu, u dvorani D6 (simbolika sa d6 pri tome je sasvim slučajna ;)), održavaju se predavanja na razne teme. Sva su predavanja javna i pozvani su svi koji imaju interesa sudjelovati.

Do trenutka pisanja ovog članka, iz područja pen & paper igara održane su prezentacije Pathfindera koju je održala Zrinka Znidarčić, Blue Planet v2 koju je predstavio Matko Barišić, zatim sistem GURPS koji je predstavio Tomislav Nazifović i western RPG Aces&Eight, Andrej Štefan. Na temu LARP-a održana su sljedeća predavanja i predstavljanja: Zoran Vlahović "LARP u Hrvatskoj", Miroslav Wranksa "LARP Majčin gaj", udruga Ognjeni mač "Predstavljanje udruge i njihovog novog sustava pravila" te Fallout LARP koji je predstavio i najavio Mario Logožar. Osim tog, Filip Fučić je predstavio kartašku igru Uskoci, Sven Nemet nas je uveo u svijet izrade board gameova i predstavio autorske Pandook i Biathlon, a održana je i radionica steampunk kostima i gadgeta koju su držali Tajana Štasni i Goran Magdić. Radionica je bila i uvod u gamersku (mini) konvenciju s tematikom steampunka, Parni Zakon, koju organiziramo od 26. do 28.5.2011. Program će obuhvatiti nekoliko predavanja tijekom četvrtka i petka u večernjim satima, dok će naglasak biti na subotnjem programu: radionicama i igrama.

Interes za ovakvom vrstom aktivnosti i druženja pokazao se velik, pa su tako i planovi Sekcije prošireni.

Od već spomenute mini konvencije Parni Zakon (koja je prva u nizu gamerskih konvencija koje planiramo, tako npr. na jesen nam je u planu konvencija Zakonomikon na temu H. P. Lovecraftovog Chtulu svijeta), Sekcija je prisutna na Istrakonu i Sferakonu, gdje osim samog predstavljanja držimo predavanja, igre i LARP-ove, od kojih možemo istaknuti LARP "Love is blue" talijanskog autora Fabrizia Bonifacia, koji je dobro prihvaćen i koji je izazvao pozitivne reakcije sudionika. Pogodan je i za igrače koji tek ulaze u svijet LARP-a i žele iskusiti uranjanje u nove likove. Za slijedeću sezonu SRP se namjerava i dalje baviti umrežavanjem igrača i prezentiranjem RPG-ova, a u ostale planove spadaju nam i organiziranje igranice te predavanja i okruglih stolova za ljude koji tek ulaze u svijet role-playa, a potrebne su im osnovne informacije i smjernice. Nadamo se vrlo skoro imati vlastitu web stranicu, koja će osim prezentiranih materijala sadržavati i mnogo drugih tematskih sadržaja.

Također, sekcija je otvorena za suradnju, ideje i projekte pa pozivamo sve ljude otvorenoguma i s dobrim idejama da nas kontaktiraju i predlože svoje zamisli. Vjerujemo da im možemo ponuditi platformu da se one i ostvare. Za sad, možete nas kontaktirati putem Facebooka (postoji stranica Sekcije), grupe na Googleu (na koju se možete pretplatiti slanjem maila na srp-ksff+subscribe@googlegroups.com), ili jednostavno možete doći četvrtkom na Filozofski fakultet u Zagrebu.

Karin 'Raenyras' Bogdanić: "Trollweib"
<http://raenyras.deviantart.com/>

PRELIJEPA SMRT

Dajana Šalinović

I.

Bio je to prvi put da je video ženu.

Prvi put nakon osam mjeseci plovidbe po divljim morima koja su ga mamila u smrt. Mnogo je puta usred oluja video tamno i nacereno lice nišavila prožeto užasima koje su dubine plavetnila skrivale, gotovo žudeći za sirenama iz priča kako bi mu podarile spokojan kraj.

Pripovijetke o njima proizašle sa usana ispucanih vjetrom i jezika zaigranih rumom bile su mu ponekad jedino što ga je održavalo na životu i davalo mu nadu dok je čekao da se civilizirano kopno pojavi na horizontu.

Pomislio je kako se isplatilo čekati jer je Ona sada stajala pred njime. Duga valovita kosa boje jeseni poigravala joj se sa naborima bijele haljine. Gotovo bi pomislio da se radi o vjenčanici da nije bila odviše nježna i romantičarska da bi se uklopila među hladne zidove crkve i strogi glas svećenika nadglasan jekom orgulja. Lice joj je bilo lijepo, no strahovito tužno, toliko da je njen žalost postala materijalna i stala ga ujedati za srce poput morskih zmija. Tek sada, primijetio je da su njeni poput krede svijetli prsti bili stisnuti na rukama, kao da su u grču, dok su se niz lice slijevale gorke suze. Izraz lica bio joj je zaleden u mješavini tuge, znatiželje i iščekivanja, suze ga nisu nimalo poružnile, baš naprotiv, dale su joj izgled poganske božice koja plače nad zaboravom drevne religije. Poželio joj se približiti, iz blizine se diviti krhkosti djeteta kojom je zračila, osvojiti je i šaputati joj koliko je obožava. I najviše od svega, htio joj je obrisati suze koje su se presijavale na mjesecini poput krvih anđela. Već je napravio korak prema njoj, kada se naglo predomislio. Sjetio se svog trenutačnog izgleda, zapetljane plave kose, kože opečene suncem i išibane vjetrom, prljave odjeće natopljene znojem i ruku prepunih žuljeva. Okrenuo se od nje uloživši u taj čin puno truda i volje, odlučivši da će se prvo pobrinuti za svoj izgled kako je ne bi prestrašio, a tek onda od stanovnika lučkog gradića zatražiti njeni ime.

2.

Došavši u lokalnu krčmu, sjeo je za visoku stolicu i naručio vrč piva. Već je dva dana pitao po gradiću za ženu koju je video kako stoji na rubu litice i plače. No, njegova potraga nije urodila plodom. Na početku je bio shrvan mišlju da se možda bacila sa stijena kako bi pružila olakšanje svojoj tuzi. No, sada je bio samo ljut na samoga sebe što joj nije prišao. Činilo se kao da je ona bila samo prikaza koja mu je na neobičan način došla zaželjeti dobrodošlicu nakon dugoga puta, jer koga god da je pitao, rekli bi mu da takve žene nema u ovome gradiću, te da je nikada nisu ni vidjeli. Govorili su kako žene tako duge kose već dugo vremena ovo mjesto nije ni imalo, one su ovdje bile veoma radišne, te su ponekad čak i pomagale svojim muževima u poslu, zbog čega si nisu mogli priuštiti takav luksuz. Već je odustao od te mistične žene zaključivši kako se možda njegov um poigrao njime kada već tako dugo nije video niti jednu ženu, kad li mu je prišla izborana starica gegajući se na svojim istrošenim artritičnim udovima. Uhvatila ga je za podlakticu i stisnula svom svojom snagom, iako je on taj dodir jedva osjetio.

“Moja kćer. Kažu mi da ste vidjeli moju kćer.” - progovorila je tihim glasom, prigušenim teškim godinama.

Pogledao ju je zbumjeno. Starica je izgledala kao da je preživjela puno nedača i brojna desetljeća koja su i te kako ostavila pečat na njenome tijelu.

“Gospođo...” započeo je, trudeći se održati što pristojniji ton. “Ja sam siguran da to nije Vaša kćer, ukoliko naime govorimo o istoj osobi. Ja tražim djevojku u dobi od oko osamnaest ljeta, dok bi sudeći po Vašim godinama, ona trebala imati pedesetak.”

Starica se činila uzrujanom, oči su joj zakolutale poput špekula, a stisak izborane ruke se pojačao, kao da snagu crpi iz nekog drugog izvora. Začuđen njenim neobičnim ponašanjem, u nosnice je diskretno duboko uvukao zrak oko sebe kako bi se uvjerio osjeća li iz njenih usta alkoholne isparine. Razni mirisi polizali su njegov njuh, vlaga starih drvenih bačvi, smrad starosti, ustajali kruh, jeftine kreme kojima su se mazale kurtizane, znoj, životinska dlaka. Miris alkohola osjetio je jedino iz dalje okoline, zaključivši kako starica nije bila pijana. To jest, bio je siguran da ako je nešto i popila, zasigurno je bilo u manjoj količini nego što je on iskapio prije njenog dolaska. No to ne znači da nije luda. Ne obazirući se na to da mu možda dosađuje, započela je priču.

3.

“Ona ga je jako voljela, znate. I to je bilo rijetko, takva ljubav. U to doba brakovi su se uglavnom sklapali zbog obiteljskih koristi, pogotovo kod imućnijih kakva je naša bila. Zvala se Agata. Da, dobro ste primijetili štovani gospón, ona sada pripada prošlosti.” - rekla je starica približivši mu se za još jedan maleni korak kako bi je mogao čuti.

A on ju je i dalje slušao pošto je alkohol iscijedio svu volju iz njega. Ustati i otići bijahu radnje koje su ipak zahtijevale određeni napor. Jednako kao i zamahnuti prijeteće rukom i poslati prokletu babetinu u rodno mjesto. Sretna što konačno ima publiku koja ju sluša, nastavila je.

“On se zvao Vjenceslav i bio je pomorski časnik. Veoma stasit i naočit gospodin, boljeg ne bih mogla poželjeti za svoju kćer. Kako li su svi bili zavidni njihovoj sreći. Tko zna, možda je kakva ljubomorna žena bacila kletvu na njih. Tog dana kada su se pred Bogom zakleli da će se voljeti sve dok ih smrt ne rastavi, on je morao poći na put. Sjećam se tog događaja kao da je jučer bio. Stajala sam pored kćeri koja je još nosila svoju vjenčanicu, nije mogla prestati plakati. A kakvu li sam ja tek bol osjećala vidjevši je takvu. Nema goreg osjećaja od toga kada ste svjedok patnje vlastite djece. Staklena boca je udarila o brod razbivši se, kako bi im podarila sretnu plovidbu. A Vjenceslava su jarko sunce i Agatine suze ispratile na dugi put, dok su mu ordeni zveckali na uniformi a zlatna kosa svezana u visoki rep još više doprinosila njegovom čestitom dojmu. Kada malo bolje razmislim, ličio Vam je. Iako je u njegovom držanju bilo nečeg aristokratskog, bez obzira što se u njegovoј lozi nije umiješala ni kap plemićke krvi.”

Starica je počela kašljati, glasa iziritanog od toliko pričanja i naglašavanja sa sve većom bukom. Pripiti smijeh i ritmičko pljeskanje čulo se oko njih. Vrata su se svako malo sa treskom otvarala udarajući u raspucali bijeli zid. Još jedna krigla sa žućkastom prozirnom tekućinom se našla na njihovom stolu. Oči njenoga sugovornika sada su je stakleno promatrале.

“Kako je izgledala?” upitao je ispijajući svoje piće i gaseći dosadu u sebi.

Tek je sada primijetio kako su duboke bilo bore na njenome licu, izgledalo je baš poput oranice, a posred tog polja, dva živa sjajna oka.

“Bila je najljepša djevojka u ovome gradiću. To vjerojatno svaka majka kaže za svoje dijete, ali i drugi su tako govorili. Imala je veoma dugu kosu, gotovo do poda, neke neodređene boje. Svaka boja jesenjeg lišća nalazila se u njenim vlasima.”

Muškarac je zadrhtao, opis djevojke se poklapao, iako se ništa drugo nije, barem za sada.

“Mjeseci su prolazili bez ikakvih vijesti. A moja Agata ga je i dalje jednako željno iščekivala. Svakoga dana stajala bi po nekoliko sati na vrhu najviših stijena odakle je pucao pogled na cijelu luku i more. No od njegovog broda ni traga. Konačno, nakon godinu dana izgriženih noktiju i suzama umrljanih jastuka, stiglo je pismo, zapečaćeno sa crvenim voštanim biljegom. Tekst je navješćivao Vjenceslavov dolazak za mjesec dana u našu luku. Isto pismo dobilo je još desetak ljudi u gradiću. Tokom narednih tjedana sve se činilo drugačijim, kao da neki posve novi ljudi nastanjuju ovaj skroman grad. Radilo se više, pjevalo se, razgovori među susjedima najednom su živnuli, te se ponovno mogla čuti Agatina svirka na glasoviru. Mjesec dana je prošlo i moja kći je ponovno počela obilaziti luku, čekajući na povratak svoga supruga. Prošla su već dva mjeseca, a njihov brod se još nije pojavio. Svaki brod u daljini koji je plovio prema našoj luci ona je vidjela kao njegov i stoga mu se radovala. Gorko razočaranje pri spoznaji da njega nema otkidalo joj je komadić života, dan za danom, tjedan za tjednom. Nakon godine dana, svi smo već izgubili nadu da će se ikada vratiti. Osim nje. Nagovorila je oca da napiše pismo na adresu pošiljatelja koji je javio da će se njen suprug vratiti. Nakon nekoga vremena, stigao je odgovor kojega Agata nije mogla posve razumjeti. Brodolom, teška zarazna bolest, zarobljenici, državne pobune. Ukratko, pismo je indirektno upućivalo na slijed nesretnih događaja u kojima se Vjenceslav također vjerojatno našao, te je stoga šansa da je još uvijek bio živ bila minimalna. No ona je odbijala povjerovati u to, te je svakoga dana odlazila na stijene i čekala ga. Prošle su godine, a ona je i dalje čekala, ne preskačući niti dana. Kada se već činilo da je posve izgubila razum, moj muž ju je službeno proglašio udovicom i zaručio za starijeg vojvodu iz susjednog grada. Ona je šutke pristala čvrsto vjerujući da će se njen ljubav vratiti prije vjenčanja. Konačno, ostalo je još par dana do svadbe, a Agata je počela i noći provoditi uz more, čekajući i strahujući da će joj promaknuti povratak brodova. Nismo je nikako mogli zaustaviti, šetala je uz stjenovitu obalu obučena u vjenčanicu. Već su je počeli nazivati ludom mladenkom,

te smo se pobjojali da će doći do raskida zaruka. No, vojvoda je bio zaljubljen u njenu mladost i ljepotu, te nije mario za takve priče. Noć prije vjenčanja, unatoč zabrani, Agata se iskrala iz kuće i krenula bjesomučno tražiti nekakav znak da se brodice približavaju. Počeli su jaka kiša i vjetar, a s obzirom da je još k tome bila hladna zima, pobjojali smo se za nju i krenuli je tražiti. Plać i zazivanje Vjenceslavovog imena ispunili su noć, no od nje nije bilo ni traga. Petero ljudi je bilo s nama, no ne uspjevši je naći nakon dva sata, vratili smo se svojim kućama. Idućeg dana, nebo je bilo crno, a olovni oblaci kao da su progutali sunce. Kiša je šamarala prozorsko okno, plačući i naviještajući loše vijesti.

Konačno smo je pronašli. Uz sam rub provalje, plakala je smiješeći se i pokazujući na brodove koji su uplovili u luku. Sva je drhtala dok joj je tijelo bilo napadano groznicom. Položila sam ruku na njen glatko čelo otkrivši da je u visokoj temperaturi.

“Vratio se! Vjenceslav je konačno stigao doma.” Prišaptala je dok je njen stisak u mojoj ruci sve više slabio.

4.

“No, ti brodovi nisu bili oni koje smo očekivali, pripadali su trgovcima iz obližnjeg grada. A Agata je tog dana umrla u groznici, ne prestajući zazivati ime svog supruga. I kao što prepostavljate, on se nikada nije vratio.” završila je starica priču.

Njen sugovornik ju ozlojeđeno pogleda, te ostavi par sjajnih novčića na stolu.

“Sve te bljezgarije... To nema nikakve veze sa mnom!” progovori pripito i ustane kako bi otisao van, dalje od jezive stare žene, tek sada primjetivši da joj lice obilježava manje bora nego prije, kao da se tokom svog monologa pomladila za nekih deset godina.

Starica ga uhvati čvrsto za ruku, mnogo jače nego prije, i nasmiješivši se, otkrije niz pravilnih bijelih zuba.

“Naravno da ima veze sa tobom! I tvojom plavom kosom i licem tako sličnom njegovom. Još si k tome i pomorac! Ništa ti ne znaš, ali to je sve povezano! Zar ti stanovnici ovoga grada nisu ništa rekli? Žena koju si video je Agata, i gotovo svake noći ona obilazi stijene čekajući povratak.“ glas joj je bivao sve glasniji.

“Makni se od mene, babuskarlo stara!” Odbrusio je, istrgnuvši se i trčeći van na zrak kako bi raščistio misli.

Kosa starice više nije bila sijeda, već se neka kestenjasta boja uvukla u nju. Također, muškarac nije zamjetio ni kako su vlasti narasle, osim što su promijenile boju.

5.

Disao je duboko kako bi umirio razjarenu divljač unutar svojih grudi.

“Laže, laže, ona priča ne može biti istinita.” Ponavljao je poput mantre.

Bio je zaljubljen u tu fantomsku ženu, predao joj je svoju dušu istoga trenutka kada ju je ugledao. Da je imao pored sebe nekoga razumnog u tome trenutku, zasigurno bi mu rekao da se tu ne radi o zaljubljenosti, već o opsjednutosti, fiksaciji.

Nije shvaćao kako je moguće imati tako snažne osjećaje za nekoga koga je video jedanput u životu. No ono što je znao, bilo je to da je žena koju je video stvarna i živa, te da će je jednoga dana naći. Mjesec je bio pun, sjao je jarko poput demonskog sunca, pjevajući mu svoju ponoćnu ariju. Prošao je prstima kroz svoju gustu kosu, sada namirisanu orahovim uljem. I ugledao ju. Dah mu je zastao, izgubljen negdje u ništavilu između njih dvoje. Stajala je na istome mjestu gdje ju je zadnji put pogledao, smiješeći mu se dok su joj se oči caklide. Potrčao je prema njoj ne znajući što da učini. Nije ni morao, ona mu je uskočila u zagrljaj i čvrsto ga stisnula uza sebe. Osjetio je mekoću njene kose na svojem licu i njen miris, poput mješavine tamjana i intenzivnog baršunastog mirisa brušene kože. Postajao je sve luđi sa njom, kao da je u transu. Uhvatila ga je za ruku i povela dalje od mora.

“Čekala sam te. Veoma dugo vremena je prošlo, moj gospodaru.” Progavorila je medenim glasom u čijem se središtu nalazila kap otrova.

“I ja tebe. Nisam te nikako mogao pronaći.“ odgovorio je zaneseno.

“Volim te, Vjenceslav. Zauvijek.” Prišaptala je jedva pomičući svoje usne.

“Ali... Ja nisam on. Vjenceslav. Ja sam...” počeo je govoriti, kad li ga je njen užasnuti krik prekinuo.

Uhvatila je kosu svojim rukama navlačeći ju i vrišteći.

“Ne! Lažeš! Što si učinio sa njime?!” povikala je i otrčala natrag, prema stijenama, prema rubu provalije.

On je trčao za njome, ne želeći ju izgubiti sada kada ju je konačno pronašao. Još jedan korak i njeno tijelo je ostalo u zraku, visoko iznad gromada kamenja i mora koje je prijetilo da će je smrskati. U istom djeliću sekunde, i on je skočio sa ruba provalje i našao se u zraku. Njegova ruka, posegnula je za njenom, zaboravivši na sve. No, trenutak kasnije, njezin se lik raspršio zrakom, kao da nikada nije ni postojao, a njegova je duša bila prepustena na milost i nemilost bogovima mora.

Petra Korlević

<http://p-korle.deviantart.com/>

SVIJET VIDEOIGARA: VIRTUALNI CANNON FODDER TRAINING CAMP

Dorian Celcer

Videoigre ne uspijevaju zaslužiti status grane umjetnosti zbog svoje "mladosti", interdisciplinarnosti kako teorije tako i prakse, ali i brojnih kontroverzi koje se uz njih vezuju. Mnogi u svojoj kritici tog opijajućeg čuda moderne tehnologije, pa tako i Charles Bernstein u knjizi "Odigraj to ponovo" koriste diskurs zlatnog vremena navodeći kako je u doba mehaničkih strojeva sve bilo jednostavnije i lakše. Danas ne znamo kako računala koja koristimo točno funkcioniraju niti ih znamo popraviti kada se pokvare. Ljudi takve stvari jednostavno ne zanimaju. Niti imaju vremena učiti kada im se nameće tjeskoba nad kojom nemaju kontrolu.

Razlog zbog kojega ljudi rado ulaze u svijet videoigara vrlo vjerojatno može ležati u činjenici da u virtualnom svijetu iluzijom moći kontroliraju računalno stvorenu tjeskobu. Trebamo li se čuditi i biti zabrinuti što su mladi pod utjecajem videoigara ako im stvarni svijet ne može pružiti nešto više ili drugačije? Pogotovo ako u nekoj teoriji urote čitava gaming industrija služi kao sredstvo regrutiranja i obuke vojnika u budućem svjetskom sukobu formirajući virtualni trening kamp.

Igra li Bill Gates videoigre?

U uvodu svoga članka o videoigrama kao umjetnosti, "Umjetnički rod za digitalnu eru", Henry Jenkins navodi kako su "Amerikanci (...) prošle godine kupili više od 215 milijuna videoigara za računala i konzole. To u prosjeku iznosi više od dvije igrice po domaćinstvu." Taj podatak je danas, deset godina nakon nastanka teksta, apsolutno zastario, a način na koji autor prikazuje ovu statistiku sugerira da se tekst ne obraća korisnicima/konzumentima videoigara. Smatram da je kupnja "dvije igrice po domaćinstvu" (i to samo u SADu) samo pokušaj da akademskim skepticima ili protivnicima ukaže na to koliko su igre zapravo popularne. Svaki korisnik videoigara jako dobro zna da su ti podaci u stvarnosti bitno drugačiji u smislu da ih pojedini korisnik kupi barem nekoliko godišnje čime broj kućanstava drastično pada. Problem točnosti podataka o popularnosti igara leži i u činjenici da ogroman broj igrača nabavlja igre putem torrent servisa koji u vrijeme nastajanja Jenkinsonova članka vjerojatno nije ni postojao kao način razmjene datoteka (pretraživanje koje u sebi sadrži riječ "torrent" apsolutno onemogućuje točno otkrivanje datuma nastanka te vrste razmjene).

Zbog nemogućnosti određivanja makar i približnih statističkih podataka navodim prosjek igranja igara prema vlastitom iskustvu kao puno precizniji: minimalno jedna nova igra mjesечно, u "sezonom" izdavanja igara, oko Nove godine i u jesen i po nekoliko mjesечно i to isključivo na PC-ju. Također valja uzeti u obzir da računalo velikoj većini korisnika ne služi i kao platforma za igranje igara mada tu mogućnost imaju.

Cilj mi nije baviti se statističkim pogreškama Henryja Jenkinsa već ukazati na uzaludnost pokušaja da s tim pristupom pokaže kako statistički prikaz zastupljenosti videoigara osigurava njihov ulazak u elitni klub onoga što nazivamo umjetnošću. Smatram da se problem uključivanja igara u umjetnost neće riješiti raspravama (koliko god argumentirane one bile) kako "igre, osobito one za više igrača, spajaju estetiku i društveno na način na koji to stari masovni mediji (...) nisu mogli", kako to navodi Aarseth. Igrači videoigara jednostavno nisu u poziciji moći da svojem interesu osiguraju umjetnički status i smatram da se to neće dogoditi sve dok se i u tom polju ne dogodi Barthesova eksnominacija. Iako taj pojam Barthes i Fiske koriste u kontekstu multidiskurzivnosti televizijskoga teksta, izvorna ideja kako je nevidljiva diskurzivna moć u rukama onih koji posjeduju vidljivu ekonomsku moć, može se primijeniti i na slučaj s videoigramama.

Sve dok Bill Gates svijetu ne obznani kako i on igra videoigre, one neće biti priznate kao išta više od gubljenja vremena na način koji loše utječe na mlade. Sam Jenkins u određenom trenutku navodi potencijalnu komičnu scenu u kojoj se skupina dotjeranih pripadnika visoke klase (frakovi i toalete) divi najnovijem izdanju Street Fighter-a. Takva situacija je vjerojatno bila nezamisliva i početkom 20. stoljeća kada je i filmska industrija bila u povojima: rijeka doteranih (i besramno bogatih) muškaraca i žena željno iščekuje premijeru umjetničkog remek-djela u kojem skupina patuljastih bića nastoji baciti prsten u vulkan dok ih veliko oko na nekom tornju uz pomoć još smješnijih bića u tome nastoji spriječiti. Sve dok se filmska industrija nije nametnula u ekonomskom smislu, a moćne osobe nisu počele gledati filmove (i govoriti o njima), njeni proizvodi su smatrani isključivo razonodom. Kao potvrdu toga možemo uzeti i paralelu koju povlači Jenkins s videoigramama i nijemim filmom (kojem je Gilbert Seldes zanijekao status umjetnosti).

Zbog čega niti u 40 godina od svog nastanka (Spacewar) videoigra nije uspjela ostvariti status umjetničkog djela, iako transmedijatizira već neupitno uspostavljene grane umjetnosti: književnost (oko književne prirode/ korijena video igara se vode debate ali će si dopustiti da paušalno navedem kako ima elemenata), film, glazbu i sliku? Smatram da je razlog vrlo jednostavan: gaming industrija još uvijek ne posjeduje (iako zarađuje) dovoljno, a gameri nisu dovoljno bogati.

Tata, kupi mi GTA

Iako postoji tendencija "starenja" prosječnoga igrača i sada se nalazi na 35 godina, a najfrekventniji igrači su prosječno stari 39 godina (mada mi se čini da to baš i nije tako, ali svoje istraživanje nisam proveo), najviše buke oko videoigara se podiže zbog njihova nepočudnoga sadržaja (između ostalog). Ta buka se ne podiže zbog sadržaja samog po sebi već kakav utjecaj ima na djecu. Istina, loš utjecaj se pripisivao glazbi (još od antičkih vremena, ako se sjetimo Platona) i filmu, ali taj primat su sada preuzele videoigre. Često se u medijima zna spominjati (kako i Jenkins to navodi) tzv. moralna odgovornost dizajnera igara i loš utjecaj koje njihovi radovi imaju na djecu. Takvo razmišljanje je općenito prisutno u našim glavama (ili u emisijama dežurnih dušobrižnika kao što je Branimir Bilić) uslijed kontinuirane propagande, a eskalira u slučajevima kada se "otkrije" da je neki tinejdžer prije počinjenja nekog zločina igrao nasilnu videoigru.

Kada se ne govori o navodno izrazito nepočudnom sadržaju videoigara (kao da mu pretjerano nismo izloženi na bilo kojem mjestu i u bilo koje vrijeme) onda se navodi kako računala odnosno videoigre otuđuju djecu od okoline i uništavaju im zdravlje općenito, pri čemu je zanimljivo da The Entertainment Software Rating Board (ESRB) u svom popisu naslova ima samo 7.6% igara koje su podobne za starije od 17 godina. Bernstein, koji negativno govori o videoigramu, u svom tekstu prenosi karakterizaciju kompjutoraša sa socijalnim vještinama Godzille. Ne samo da su igrači videoigara nesposobni funkcionirati u društvu, već i u prirodi, a ne postoji razlog zbog kojeg bi istraživanje koje je provedeno na Sveučilištu Essex bilo namješteno.

Bernstein smatra da je privlačnost igara u iluziji moći, kontrole nad okruženjem i vlastitim likom/avatarom. Taj osjećaj vuče osobu da igra više i dulje i time zanemaruje stvarni život prebacujući se u virtualno okruženje. Istovremeno tvrdi kako je računalo aparat za tjeskobu (u videoigrama pogotovo) i da smo radom na računalu pod konstantnim stresom. No, nismo li u stvarnom životu pod konstantnim pritiskom rokova,

(ne)uspjeha i očekivanja? Da li je toliko loše bježati od tjeskobe nad kojom nemamo kontrolu prema tjeskobi koju makar virtualno kontroliramo? S druge strane, Aarseth smatra da su kreativno sudjelovanje i društvene vještine obavezni i nužni sastojci pri igranju kod svakoga igrača. Također, u odnosu na druge i starije masovne medije, njihova publika koja je dijelila vrijednosti i podržavala tržište je ostala samo imaginarna, gamerska nije. Smatram da su takve vještine sve traženje u suvremenom gamerskom svijetu budući da gotovo sve igre danas imaju mogućnost mrežnog, a sve više ih niti nema mogućnost samostalnog igranja.

Negativni i u strahu od novoga kakvi već kao vrsta jesmo, puno lakše prihvaćamo računala i videoigre kao nešto loše. Ako se mene pita, imati socijalne vještine Godzille, tijelo 60-godišnjeg okorjelog pušača i refleks pilota borbenog aviona i nije tako loš kompromis (doduše, za mene je već prekasno), a nisam jedini u tom razmišljanju. Čini se da je to sasvim u redu i roditeljima maloljetnika u Sjedinjenim američkim Državama kojih je čak 84% upoznato s igrami koje njihova djeca igraju - podaci The Entertainment Software Association (većoj objektivnosti ovoga podatka pridonosi činjenica da nisu roditelji ti koji su izjavili da su upoznati već - upravo njihova djeca). Ako je utjecaj videoigara doista tako loš, Jenkins će morati prihvati da ta "umjetnost u povojima, umjetnost koja je mahom nepriznata", ne služi ničem dobrom. Problem s igrami, ne samo kao grane umjetnosti je i u uspostavi zasebne znanstvene discipline koja ih proučava, a tu možda leži dio problema. Aarseth kaže kako "izazov studiju kompjutorskih igara dolazi iz akademske zajednice jer stvaranje prostora za istraživanje novog područja znači smanjenje resursa za već postojeća. Ona odgovaraju na način da pokušavaju obuhvatiti novo područje kao svoju podtemu", ali "moderna kultura je ujedno i digitalna, stoga svaki dio humanističkih ili društvenih znanosti mora vidjeti digitalno kao dio svojega teritorija", kako navodi Aaserth.

Za 3. Svjetski rat spremni!

Računala i videoigre zasigurno mijenjaju našu percepciju, ako ne trajno, onda barem dok smo u dodiru s njima. Ted Friedman upravo govori o tome dajući primjer reklame za Nintendo i vlastito iskustvo vožnje utrka u kojem vrlo jasno izlazimo iz stvarnog svijeta u virtualni dok je povratak izuzetno težak. Kao dodatne primjere mogu navesti slučaj prijatelja koji je skoro izazvao prometnu nesreću prolaskom kroz crveno i pregazio pješaka usred bijelog dana uz razmišljanje kako to i nije problem jer će samo izaći i ukrasti neki

bez oštećenja pošto policije nema u blizini ili vlastita iskustva s eventualnim pokušjima izvođenja ekshibicija na uličnim preprekama (igranje skateboarding igre *Grind Session*) i stalnih frustracija što u stvarnom životu ne postoji CTRL+F mogućnost pretraživanja knjiga i skripti. Takve situacije zasigurno idu u prilog kritičarima videoigara, ali nikako nisu rezervirane samo za računala: Pablo Francisco u jednom od svojih *stand-up* komičarskih nastupa nadovezujući se na parodiju Keanua Reevesa i *Matrix-a* s citatom "I know kung-fu!" kaže kako ne poznaje niti jednog muškarca koji nakon gledanja nekog borilačkog filma nije bio uvjeren da bi samo na temelju viđenog koristio upravo takve poteze da ga netko izazove na sukob.

Henry Jenkins spominje kritiku kako se u videoigramu malo pažnje pridaje naraciji i karakterizaciji likova dok se velika pažnja usmjerava na stvaranje okruženja. Sličnu kritiku doživljava i znanstvena fantastika. Publici/konzumentima se takav odnos očito svida jer bi industrija vrlo brzo propala da to nije tako - videoigre nisu ništa drugo doli industrija koja funkcioniра na ekonomskim načelima. Da želimo nešto drugačije imali bismo - humorističan primjer iPhonea koji se od kamena razlikuje jedino po tome što ima touchscreen.

Igre utječu na ljude na način da svijet sagledavaju na drugačiji način jednako kao što nam čitanje knjiga omogućava da o temi ili autoru razmišljamo na drugačiji način. Ali i ne samo to, one nam omogućavaju da se psihofizički pripremimo, da "iskusimo" određene scenarije i naučimo se funkcioniрати pod stresom u "nestvarnim" situacijama. Dalibor Perković je jednom prilikom u jednoj raspravi na forumu portala NOSF napisao kako bi ljubitelji znanstvene fantastike zasigurno imali neusporedivo veće šanse za preživljavanje u slučajevima prirodnih (i neprirodnih) katastrofa, invazija izvanzemaljaca ili zombija - jednostavno zato što toliko "znaju" o tim stvarima u usporedbi s "običnim smrtnikom".

Paralelno s tim, gameri bi zasigurno bili najkvalitetniji vojnici u slučaju novog svjetskog rata iz jednostavno razloga što su prošli već toliko bitaka i upoznali se s

funkcioniranjem najrazličitijeg oružja (standardnog i eksperimentalnog) da im vjerojatno niti najteži zadaci ne bi bili preteški, a i rizik od PTSP-a (ako ga već nemaju) bi bio manji. Također, vojna industrija unutar koje je prva videoigra i nastala se razvija u smjeru da rat sve više nalikuje igranju videoigara (ne samo to, videoigre se koriste u simulacijama borbenih uvjeta ili za traženje regruta kao što je slučaj s *America's Army*) pa se postavlja pitanje, vrlo prihvatljivo za neku novu teoriju urote: da li industrija videoigara opstaje i razvija se isključivo zbog skrivenih interesa vojnih centara moći vezanih uz skori totalni rat?

Izvori

Jenkins, Henry, Umjetnički rod za digitalnu eru , Libra libera br. 17., 2005.

Fiske, John, Television Culture: Popular Pleasures and Politics, Taylor & Francis e-Library, 2001.

Aarseth, Espen, Studij kompjutorskih igara, godina prva, Libra libera br. 17., str. 37., 2005

Pukšec, Hrvoje, Lenta video igara, Libra libera br. 17., str. 5., 2005.

Peović Vuković, Katarina, Zašto studirati kompjutorske igre?, Libra libera br. 17., 2005.

The Entertainment Software Association <<http://www.theesa.com/facts/index.asp>>, posjet 29. lipnja 2010.

The Entertainment Software Rating Board (ESRB) <www.esrb.org>, posjet 29. lipnja 2010.

Bernstein, Charles, Odigraj to ponovo, Pac-Man, Libra libera br. 17., 2005.

Computer gamers 'have reactions of pilots but bodies of chain smokers', 7. Lipnja 2010., Telegraph, <<http://www.telegraph.co.uk/technology/video-games/7808860/Computer-gamers-have-reactions-of-pilots-but-bodies-of-chain-smokers.html>>, posjet 29. lipnja 2010.

Forces of Geek, <<http://www.forcesofgeek.com/2010/06/uk-study-reveals-gamers-have-reflexes.html>>, posjet 29. lipnja 2010.

Friedman, Ted, Civilization and Its Discontents: Simulation, Subjectivity, and Space // Discovering Discs: Transforming Space and Genre on CD-ROM, uredio: Greg Smith, New York University Press, <<http://www.duke.edu/~tlove/civ.htm>>, posjet 29. lipnja 2010.

It's the User Experience, Stupid! <<http://reinseite.wordpress.com/2008/12/04/it%E2%80%99s-the-user-experience-stupid/>>, posjet 29. lipnja 2010.

Barbara Kosmač

<http://carobni-kutak.com.hr/>

PPRELUDI ZA DUŠU

Tamara Crnko

- Daj, otvori! Zlato! – Šake su klepetale po zatvorenim vratima.

Sigurno je stajala ispred sobe već pola sata. Počela se osjećati kao utjelovljenje uzaludnosti.

- Dušo. - pojavio se iza nje.

Izgledao je kao strašilo, što je bila sasvim uobičajena pojava za njegovo jutarnje izdanje.

Prostrijelila ga je pogledom slabog stupnja tolerancije. Podarila mu je mogućnost vječne ljepote, a on je svejedno izgledao kao da se potukao s histeričnom vjetrenjačom.

Očitao je njezino negodovanje, tako da je poseguo u ormarić nabijajući na kosu kovrčavu periku koju na glavu ne bi stavio ni pročelavi sifilitičar u šesnaestom stoljeću.

- Daj, posluži se barem sa građanski- rat varijantom, srce. - ona će kiselo.

Parao se od smijeha dok je prekapao po ormariću. Očekivala je vidjeti cijelu jesen zima kolekciju, no u konačnici je odustao i samo se počešljao.

- Što je bilo? - klimne glavom prema drvenim vratima.

- Oh, pretpostavljam da je dobila odbijenicu. - slegne ramenima, odšetavši graciozno do kuhinje.

Tapkao je za njom u papučama, češkajući se po trbuhu. - Molim te, +37,5 stupnjeva, dušice. I daj, nemoj mi opet podvaljivat životinjsku. Znaš da ne pušim te fore.

- Ljubavi. - ona će podignutih obrva. - Zadnji put kad sam provjerila, izborile smo se za svoja prava. - Ipak mu je pripremila doručak. – I bez brige, naručila sam nam iz opskrbe. Lijepo i civilizirano.

- Nije mi jasno zašto ne bismo opet malo lovili. - negodovao je, cuclajući slamčicu. Izgledao je pomalo kao smrtničko dijete koje ne shvaća zašto je šiba izašla iz raja. Nasmije mu se, vrteći glavom.

- Pa mislim, kojom nas antipropagandom krcaju... - krv je iz slamčice prskala naokolo dok je pohlepno gutao. - ...nije ni čudo...

Samo zamahne glavom. Nije mu htjela reći kako on, ovako, nalik umirovljenom Nosferatu u pidžami, vjerojatno ne bi uspio uloviti ni artritičnog štakora bez jedne noge.

- No, da se vratimo našoj kćerkici? - on će upitno.

- Ako planiraš glumiti autoritet, odustani. Već sam pokušala.

- Sprave za mučenje uvijek pale. - on će trljajući ruku o ruku, luđačko se smješkajući.

- O, daj odrasti!- zamahne glavom. – Uostalom, znaš da sam to sve već odavno pobacala.

- I par stvari prodala muzejima. - on će zgađeno.

Nadala se da je pogled pretvorila u oštice dostojarne svjetlosnih sablji. Gotovo je mogla čuti onaj wooooom u zraku.

On se samo smijuljio. Vidjela je da mu je danas jedan od onih dana kada će se ponašati kao napušeni kućni vilenjak. No dobro.

- Netko bi očekivao, dragi, da ćeš sa tim svojim klasičnim obrazovanjem, podržavati muzeje. - samo slegne ramenima, više se fokusirajući na vrata, iza kojih više kao da se nije krio ni smrtnički, a ni besmrtnički život.

- Možda ibih, da mi nisi... - javi se njurgajući.

- Ispričala sam se već za tu prokletu Stradivarijevu violinu tisuću puta. Uostalom, netko mora i zarađivati!

Uopće se nije morala okrenuti da bi zamislila visoko-teatricačnu pozu duboke uvrijeđenosti koju je zauzeo. Nije trebala živjeti još koje stoljeće sa njime da bi predvidjela i odgovor.

- Ja sam radio! Dok nisu počeli čekati Godota i brijati pjevačice na čelavo...

Nije mu imala srca reći da bi se kao utjelovljenje apsurda i on sasvim dobro uklopio u taj teatar.

Pokuca još jednom nježno na vrata. Nadala se nekom napretku, no za uzvrat je dobila samo šuplju tišinu. Istina je što pričaju o nadi.

- Oprosti što se ne pravim da sam neki cyberpunk haker, srce. - sad je nosom već gurkao žarulju u lusteru.

Iako je stvarno htjela ostati foksirana na drvenu površinu pred nosom, nije mogla odoljeti pa da se ne okrene kao furija kojoj je netko stao na žulj.

Bila je preponosna na vlastiti modus zarađivanja pa da se ne napuše kao rep perzijske mačke na ovu uvredu.

- Ma mislim, ljubičice, nisi ti kriva. Sustav je. - promeškoljio se na mjestu, gotovo dematerijaliziran pred njenim pogledom. Podseti je doduše na njihovu kćer dok je studirala kulturologiju. Majko, nisam ja kriva što sam pojela doktora za doručak. Sustav je.

- Oh, dragi, pa napiši manifest! - ona će hladno.

- Pa i jesam. I vidjela si kako je to završilo.

Naravno, ona će otpuhujući pramen kose sa lica. Nakon što je napisao manifest protiv Stephany Meyer i distribuirao ga po školama, očekivao je da mu srednjoškolke neće pokušati spaliti kuću na način na koji aktivnosti Ku Klux Klana izgledaju kao dječja igra.

E pa, elementarno, Watson!

- I dalje ništa? - vratio se nakon popodnevnog drijemeža na kauču, pri čemu je zvučao kao da je progutao motornu pilu.

Ona je upravo stavljala posudicu s pušećom krvi pred vrata u nadi da će njezino razmaženo derište nekim slučajem izmigoljiti kroz ključanicu i zaroniti u ručak.

- Trebala si pokušati sa Blood Gelatom – on će uz smiješak, očito silno zabavljen situacijom.

Kako ona više nije bila zabavljena niti na jedan način, samo je nastavila piljiti u vrata, u nadi da će se ista skvrčiti pred njezinim pogledom i pobjeći kroz prozor.

- Uostalom, što to ona hoće sad pak? - nekako je znala da će nastaviti klepetati, vrteći kosu onako karakteristično kroz manikirane prste. Nije joj bilo jasno gdje je filmski Edward počinjao biti metroseksualac, a njen muž prestajao. – Nije li dosta što svjetluca? I nismo li i za to dali, šta, cijelu plaću?

Njenu plaću. Pomisli narogušeno.

- Za to ti je sve kriva ta vampirska birokratizacija, draga, otkad su nas sve proknjižili, uknjižili, dali nam brojeve, mogućnosti žalbe, zahtjeva, molbi... - karakterističan pokušaj intelektualizacije se razmahao gore od krila nekakve nemani.

- Dušo... - trudila se da ne zareži. - Da nas nisu birokratizirali, kako ti kažeš, ne bi je ni imali.

Izgledao je kao da mu nije jasno gdje je pogubila konce. - Pa upravo moja poanta.

Pogledala ga je napola skandalizirano, napola zabavljeno. Gotovo je zaboravila da njemu nisu kupili očinske osjećaje od Odbora jer su bili preskupi. Majčinske je otplaćivala kroz nekoliko rata.

- Mislim, zamisli koliko smo novaca samo potrošili na nju. - on će upirući prstom u drvena vrata, ni kriva ni dužna. Na žalost, ni tada se nisu skvrčila i povukla. - Dok su nam odobrili Živorod, pa dok smo iskamčili rast, dok smo je podesili za školu... - nabrajao je izbacujući jedan po jedan fino sređeni prst gledajući u svaki znakovito.

Da nije i sama bila na rubu živaca, ne bi tolerirala da o njezinoj kćeri govori kao o kakvom kućnom ljubimcu, ovako je samo znakovito kimala glavom, preračunavajući u sebi doista koliko je sati provela u radu za to malo, nezahvalno zadovoljstvo.

- I za to si sve ti, najdraža, kriva.

- Kako, molim? - prene se iz kalkulacija.

- Ti si htjela dijete. - on će jednostavno. Nije mogla poreći činjenično stanje stvari, tako da je usprkos sebi, samo glasno uzdahnula i slegnula ramenim. – U redu, da. Svidjele su mi se američke melodrame 50-tih.

- Isto propaganda. - njezin će suprug važno, tapšući je po leđima u maniri sveznajućeg.

- A što ona uopće želi od odbora? - on će upirući prstom u vrata, osnažen pobjedom koju je proveo nad svojom ženom.

Ona mu se približi, šapćući. - Želi... dušu.

- Dušu? - dahne.

Oči mu se razrogače djelujući kao dva sparušena tulipana.

- Aham... - i dalje je šaptala.

Izgledao je kao da ga je pogodila čarolija za omamljivanje. Oteturao je prvo nalijevo, potom nadesno, te se umalo srušio na pozadinu, no zadržao se uz zid hodnika.

- Zašto? - dramatičan šapat napusti njegove usne. - Nnnn... Nije valjda, da se zaljubila?

Izgledao je kao da bi mogao doživjeti infarkt, te da bi mu čak i njegovo mrtvo, ukočeno srce moglo ponovno početi kucati.

Protutnjao je hodnikom nekoliko puta, marširajući kao dobri vojak Švejk, dok se nije panično zaustavio, i unio joj se u lice. - U...u čovjeka?

Sama implikacija bila je toliko bolna da bi vjerljivo radije još jednom odgojio štene vukodlaka i pustio mu da mu pojede namještaj nego dopustio da se njegova kći oženi za muški pandan filmske Belle.

Moralu je priznati da se i sama počela osjećati kao specističko generalizatorski gad, ali sama pomisao da joj zet ima zrno graška u glavi bila je neizdrživa.

- Što ćemo? – uputi joj maničan pogled. – Da...da ga... znaš... ELIMINIRAMO! - izgledao je kao pobjesnjeli šizofrenik.

Na trenutak joj se ideja svidjela. Potom je njezina usađena civiliziranost blago zatresla glavom, disciplinirajući joj maštu. – Mogli bi mu... probušiti gume. - predloži slijedući ramenima.

Gledao ju je tup, blago opuštene vilice, neodoljivo podsjećajući na retardiranog majmuna. Prasnula je u histeričan smijeh. Presavijajući se nad vratima.

- Zašto se smijete? - tanki nadurenii glasić prionuo je na vrata s unutrašnje strane.

Imala je osjećaj da će ponovno proštucati od smijeha. Sa ovom obitelji i mrtvi ponovno prožive, pomisli zabavljeno. Muž ju je i dalje gledao kao čimpanza kojoj je glava poslužila kao nečija nogometna lopta.

- Ništa srećo. Otac je mislio da se udaješ. - ona će, jedva prisilivši glas da ne podrhtava od novog naleta smijeha.

- Ne udajem se. - ona će činjenično sa druge strane vrata.

- Znam.

Vidjela je niz upitnika oko suprugove kuštrave glave.

- Treba joj za studij. - ona će konačno se sažalivši nad oblakom tragične zbumjenosti koji se nadvio nad njegovo lice.

On samo slegne ramenima, nestajući u kuhinju. Znala je da si ide pripremiti alkoholni napitak. Vjerljivo i proklinjući obje. Nikada nije bio obiteljski tip.

- Dobro i što su ti rekli? - ona će nježno, sretna što se iza uglačanog drva čuo znak postojanja druge egzistencije. Koliko god joj situacija bila smiješna, majčinski osjećaji su je tjerali da suojeća s vlastitim djetetom. Iako nije razumjela zašto joj za studij psihologije treba duša, i što to ona točno s dušom može bolje shvatiti, percipirati i razumjeti, taj prokleti paket koji je krvavo, ironije li, otplaćivala, nije joj dopuštao da joj ne pokuša pomoći.

Kći joj gurne papir ispod vrata.

Pročita odbijenicu podignutih obrva.

- Što to sve znači? - gledala je zbumjeno u kreditna stanja, procjenu materijalnog stanja, mentalnog zdravlja (?), kriminalni dosje. Za sve je nekako stajalo, neadekvatno.

Završti glavom u nevjerici.

- No?

- Znači da smo... pre... ludi za dušu! - ona će ogorčeno iz svoje sobe.

Prebirala je po slovima polako. Dok joj oko nije zapelo za Majka, BEZ PRIHODA.

Val je ljutnje obuzme. Preplavljeni bijesom, umaršira u kuhinju i sjedne za kompjuter.

- Šta radiš? - on će spuštajući novine.

- Povlačim veze... - narogušeno prione na tipkanje.

- Dobit će dušu?

- Ooo, da. - a tada stane. Trepne par puta u šoku. I tada joj sine. - A što kažeš i na povrat poreza? - naceri se zlokobno.

On skoči sa kauča kao ofurena mačka, dok su mu se oči rastvarale u razumijevanju. - Koji smo mi... idioti.

- Ooo, da. A očinski paket? Isto. Oh, da i crne lateks hlače... Uvijek su mi se sviđale. Što kažeš na malog patuljka roba? Mmmm. - hakirala je zaneseno.

On je cupkao oko nje kao Indijanac, čas se hvatajući za glavu, čas je ljubeći od sreće.

Ako je sustav odlučio da njezin posao ne valja, ona je odlučila da će im pokazati kako ipak valja.

- A... a ugrađivanje svjetlucanja..? - on je pogleda u bezumnoj nadi.

Par je trenutaka gledala u njega u šoku. Potom slegne ramenima.

Oduvijek je znala da je prikriveni metroseksualac.

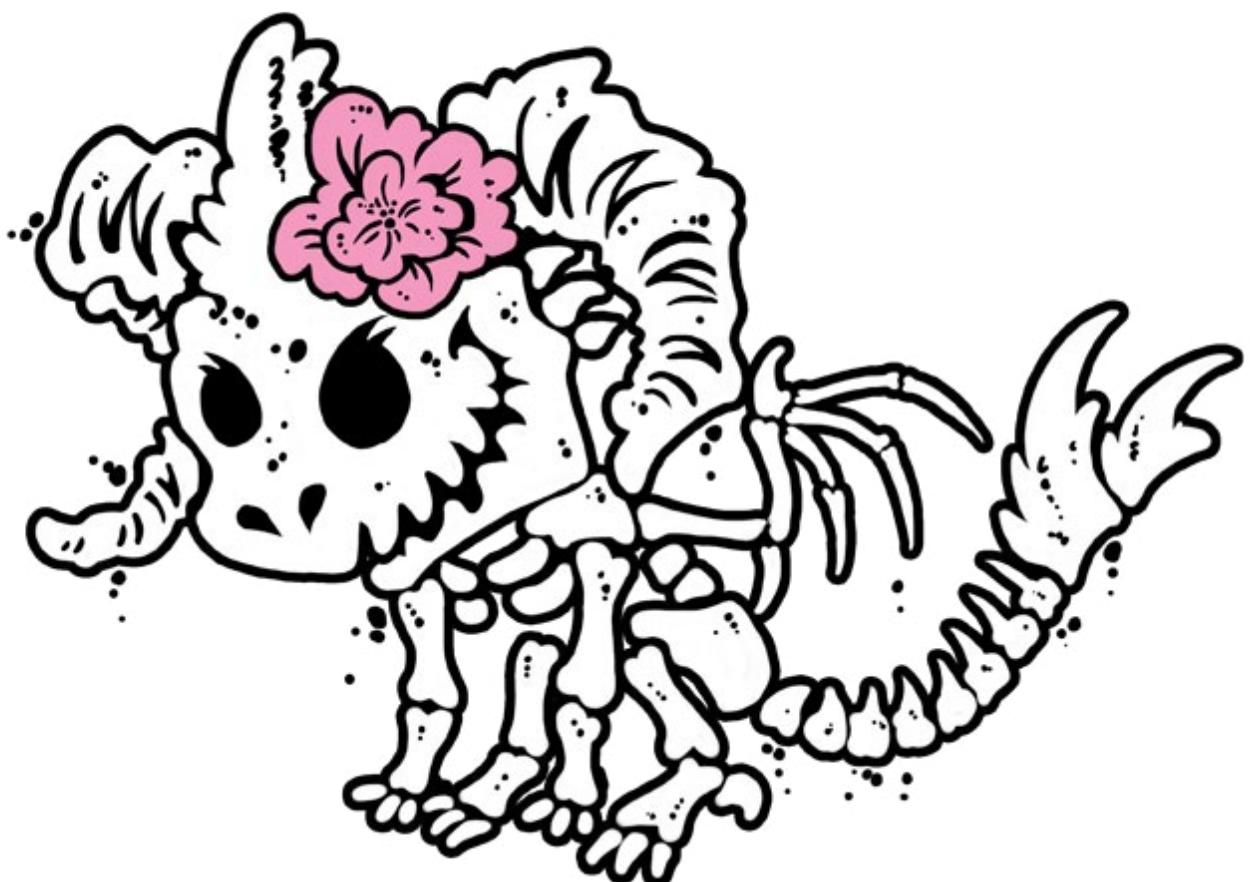

Tu su večer do kasno slavili, stvarajući kaos. Ionako će patuljak počistiti.

Petra Korlević

<http://p-korle.deviantart.com/>

ORDO SANCTI VITI

Slaven Kotorac

Udruga za oživljenu povijest "Ordo Sancti Viti" nastala je 2011. godine kada se među nekolicinom strastvenih zaljubljenika u povijest grada Rijeke prepoznaла potreba za osnivanjem udruge ovakvog karaktera.

Fokus Udruge centriran je primarno na proučavanje života svih stalež građanstva (sa posebnim naglaskom na viteški stalež) sredine 15. stoljeća, a vezano za grad Rijeku i okolicu. Trenutno udruга broji 15-ak članova.

Ova je prva i zasada jedina udruга za oživljenu povijest na području Primorsko-Goranske Županije.

Ciljevi udruge su širenje javne svijesti o povijesnim temama (a poglavito iz ere kasnog srednjovjekovlja) te promocija plemenitih arhaičnih vrlina poput viteštva i autentične lokalne kulture kao i povjesnog naslijeđa grada Rijeke (i okolice).

Udruга je trenutno u ranoj fazi nastanka te se još ne može pohvaliti brojnim gostovanjima niti organizacijom evenata, ali u skoroj budućnosti planira se posjetiti sve veće reenactment festivali u hrvatskoj (Seljačka Buna u Stubici - veljača, Srednjovjekovni Viteški Turnir u Samoboru - ožujak itd...) i skrenuti pažnju šire hrvatske reenactment zajednice na rad i kvalitetu Udruge.

Svima zainteresiranim za pristup našoj Udruzi prvo bih savjetovao da obrate pažnju na naš forum: <http://www.sancti-viti.com> te da nas kontaktiraju na email: ordosanctiviti@gmail.com

ARTEFAKT PROŠLOSTI

Ivana Delač

Sunce je sjalo, a more se mirno ljeskalo hraneći oči dokonih šetača. Nježni proljetni povjetarac rođen na krilima velikih solarnih turbina ponad grada uspješno je gurao oblake sivog smoga natrag prema Rijeci, najavljujući još jedan prekrasan dan. Tek je pokoj krik galebova narušavao idili mirnih predsezonskih ulica, jutarnje bonace i lijenog ispijanja kave na polupraznim terasama.

No, Vinku kava danas nije prijala. Iako slatka i blaga kao i uvijek – jer konobar u Vinkovom omiljenom kafiću dobro je znao kakvu kavu piće šef turističke zajednice – ostavljala mu je gorak okus u grlu, podižeći mu razinu kiseline u želucu do razmjera obojenih obećanjem pogoršanja gastritisa. Trebao sam doručkovati, pomislio je odsutno kao i svakog jutra i povukao još jedan nevidljivi dim iz svoje stare električne cigarete. Dok mu se poznati okus nikotina miješao s kavom u grlu, mobitel je zazvonio po tko zna koji put tog jutra.

Ni u najobičnijim dñima nije bilo bijega od obaveza – a Vinko je znao, ovo nije bio ni izdaleka običan dan.

Pritisnuo je zelenu tipku na tankom uređaju i ekran ispuni zajapureno lice njegove tajnice.

“Vinko”, zakreštala je poput jednog od onih galebova koji su i dalje neumoljivo oblijetali rivu. “Imamo problem.”

“Već stoti danas”, progunda on, namještajući mobitel kako bi tajnica što bolje mogla vidjeti njegovo nezadovoljno mrštenje. “Što je sad? Crkva? Mediji trećih zemalja? Tradicionalisti?”

“Neeeee”, gotovo je zapjevušila. “Zvali su te od doma. Kažu da te ne mogu dobiti na mobitel.”

Duboki uzdah, i kiselina u Vinkovom želucu zapleše malo življe.

“Sandra, lijepo sam ti rekao da danas ne primam privatne pozive”, frkne on.

“Znam, ali Marina ne može uspavati dijete, traži tebe...”

“O Bože, pa nek’ mu da, štajaznam, malo rakije da pocucla, zaspas će odmah...”

“I Jelena je rekla da im je nestalo vode i da trebaš...”

“Ništa ja ne trebam”, prekinuo ju je razdražljivo. “Platio sam pitku vodu za cijeli mjesec. Neka netko od njih zove Hidroopskrbu i sredi to, nisu valjda toliko nesposobni.”

“Ne znam ja, Vinko”, unatoč odsjaju sunca na ekranu, mogao bi se zakleti da vidi popriličnu dozu zluradog naslađivanja u njenim očima. “To su tvoje žene.”

Srećom, Vinko je imao dovoljno autoriteta nad svojim podređenima – ili je barem u to volio vjerovati. Zato se namrgodi kao kad bi ga Sandra nudila svojim vegetarijanskim splaćinama.

“E, pa nemoj me više zamarati takvim pizdarijama”, reče. “Jel’ se javio guverner?”

“To je drugi razlog zašto te zovem. Zvali su iz njegovog ureda, izgleda da će kasniti na otvorenje, ali njegova garda će doći na vrijeme da pripremi teren, znaš, i kompletno osiguranje...”

“Dam ruku u vatru da se pizdek neće ni pojavit”, progunda on. “A naše osiguranje?”

“Spremni od sinoć. Pred zoru se pojavilo par delikvenata koji su pokušali baciti Molotovljeve koktele na zgradu, ali uhvatili su ih”, ponosna što napokon može prenijeti i neku dobru vijest, Sandra zadigne kutove usana u nečemu što bi izgledalo kao osmijeh da nije već toliko puta poravnala bore na licu. “Kad ćeš doći u ured? Imam tu par novinara koji bi ekskluzivu prije otvorenja.”

“Nek’ odjebu. Ako hoće intervju prije podneva, slobodno odu u župni dvor ili kod onih kretena u te-pe-ha, oni uvijek jedva čekaju da ih netko nešto pita. Dolazim za par minuta.”

“Dobro, šefe, dobro”, kimajući pomirljivo, prekinula je poziv i ekran mobitela ponovno prekriju palme na zlatnoj pozadini. Duboko uzdahnuvši, Vinko strpa mobitel u džep košulje i izlije ostatak kave u grlo u jednom dugačkom gutljaju, a zatim teška srca ustane, bacajući pet eura na stol.

Njegovih pet minuta jutarnjeg mira je završilo.

U turističkoj zajednici je vrvjelo kao u košnici, stres se mogao nanjušiti u zraku, a kaos je podsjećao na one davne špice sezone kad je Opatija bila top destinacija europskih bogatunčića. Vinko si dopusti sjetni osmijeh, no on mu nestane s lica čim se pred njim ukazala Sandra.

“Šefe”, njeni dugi, nalakirani nokti zatopću po dlanovniku koji je stiskala u ruci. “Došao si u pravi čas. Biskup je ovdje, čeka te u uredu.”

“Što hoće? Dobio je priopćenje za javnost i pozivnicu za otvorenje.”

“Molim te, Vinko”, nestrpljivo je zatreptala. “Nemoj ga istjerati van, i ovako imamo sasvim dovoljno problema s medijima.”

“Dio medija podržava ovo što radimo”, Vinko krene objašnjavati, no onda odmahne rukom. Nije imalo smisla opravdavati se vlastitoj tajnici. “Dobro, razgovarat ću s njim.”

“Samo oprezno, možda je ozvučen. Znaš kakvi su danas ti popovi kad žele inkriminirati nekog.”

“Smanji malo paranoju”, zagunda on i krene prema svom uredu, probijajući se kroz zaposlene ljude koji su ga jedva primjećivali u svojim vlastitim olujama adrenalina i prezatrpanosti poslom. Srećom, kad je prije pet godina preuzeo vođenje turističke zajednice, investirao je u zvučnu izolaciju ureda, pa je svu buku ostavio iza sebe čim je zatvorio vrata i oštrot odmjerio mršavog svećenika obrijane glave i orlovske nosa u crnoj halji. Jedino je masivni zlatni pečatnjak na njegovoj koščatoj ruci govorio o visokom statusu unutar Crkve.

“Gdje su ti one pozlaćene krpe?” Vinko se zavali u svoj veliki kožni naslonjač, podrugljivo se smješkajući. “Zar se vi crveni oci ne volite pokazati u svom sjaju na svakom javnom okupljanju?”

Ako je bilo moguće da se svećeniku koščata ramena još više isprave, onda se upravo to i dogodilo. Bijeli ovratnik mu se urezivao u kožu vrata, no lice mu nije odavalо ni trunke boli – bilo je zategnuto u izrazu krajnjeg bijesa, možda čak i mržnje.

“Crkva neće svojom prisutnošću uveličati ovako bogohulan događaj”, glas mu je bio leden i Vinka, unatoč svoj prividnoj ležernosti, prođu trnci. “Bog ti je okrenuo leđa, a ja ovom crminom oplakujem tvoru dušu.”

“Daj, molim te”, Vinko odmahne rukom. “Luđi si čak i od onih iz te-pe-ha-a, a oni nam prijete bombama. Ili ste u kompi možda? Zajedničkim silama pokušavate zaustaviti svjetske trendove, ha?”

“Crkva nema apsolutno ništa s Tradicionalističkom partijom Hrvatske”, biskup odvrati gotovo uvrijeđeno. “Odbijam ulaziti s tobom u polemiku kojom se oni bave. Europska unija je najbolje što se ovoj zemlji moglo dogoditi.”

“Jel? Zato dijeliš misno vino s tim crnokošuljašima?” podsmijeh je Vinku davao krila. “Ili ih samo ispovijedaš od njihovih grijeha spram Majke Unije?”

“Što god oni činili, barem ne žive u grijehu, nego kako je Bog zapovjedio.”

“Gledaj”, Vinko se nalakti na stol. “Imam jako puno posla danas. Ovo radimo prvi u Europi i ma što vi tradicionalisti mislili, to će donijeti novi procvat ovom gradu. Kad krenu dolaziti turisti iz cijelog svijeta kako bi vidjeli naš novi spomenik artefaktu prošlosti, euri će padati na sve strane, a znamo obojica da će ih podosta završiti i u tvom džepu. Zato ne seri više.”

Uvrijeđenost zapleše na svećenikovom licu, no onda samo prezrivo odmahne rukom i ustane.

“Tebe nema smisla spašavati”, obznani, što Vinku, kojeg je katolička zajednica Opatije izbacila iz svojih redova prije nekoliko godina, izmami još jedan cerek na lice. “Zar sam uopće očekivao da Bog prosvijetli izgubljenu dušu koja je ionako okrenula leđa Majci Crkvi?”

“Ne bih znao. To je tvoj Bog, ne moj. A sad se gubi, imam pametnijeg posla nego raspredati s tobom.”

Ljutito otpuhnuvši, biskup izade i zalupi vratima, a Vinko se nasloni i uzdahne, dopustivši si trenutak mira prije no što uključi kompjuter. Riječi koščatog svećenika nisu ga naročito uznemirile; s biskupom se nikad nije slagao, a otkako je odabrao način života koji Crkva nije odobravala, navikao je na ovakve rasprave. Otvorene novog muzeja daleko ga je više brinulo.

Vrijeme je neumoljivo curilo, a još ga je mnogo posla čekalo.

Pozornica se šepirila pred nekadašnjim hotelom s pet zvjezdica koji je propao u vrijeme velike recesije 2011. godine te je zahvaljujući stranim ulagačima preuređen u novi muzej. Velika mramorna ploča iznad vrata bila je prekrivena tamnocrvenom tkaninom koji će se pri otvorenju svečano skinuti kako bi okupljeni mogli vidjeti naziv muzeja, prigodno uklesan u ploču starinskim slovima. Ljudi su se natiskivali oko pozornice, živo komentirajući otvorenje ovako revolucionarnog objekta u njihovom gradu, neki blagonakloni ili s oduševljenjem, neki mršteći se. Skoro sva sjedeća mjesta pred pozornicom bila su zauzeta, osim nekolicine u prvom redu, gdje je natpis "VIP" označavao mjesta namijenjena gradonačelniku i guverneru, koji sa svojom suprugom još uvijek nije stigao iako su se pripadnici Nacionalne garde vrzmali uokolo, dodatno komplikirajući Vinku i ostalim organizatorima život.

Baš dok je Vinko po treći put objašnjavao zapovjedniku garde da je nemoguće pretresati svaku osobu koja dođe na otvorenje i da postavljanje detektora metala na ulaz u muzej naprsto nije izvedivo ništa više no što je bilo kad su prvi put prolazili kroz protokol, prišao im je gradonačelnik.

"Vinko!" zazove ga smiješći se svojim širokim, blistavim osmijehom u kojem su svi zubi bili poredani kao da ih je kompjuterski posložio. Vjerojatno i je, pomisli Vinko, zavideći po tko zna koji put ljudima kojima plaće osiguravaju europski fondovi umjesto lokalne ili državne uprave. "Jel' sve spremno? Hoćemo li krenuti?"

"Zdravo, Erneste", odvrati Vinko, mršteći se zapovjedniku garde. "Evo ovaj tu nikako da shvati da smo se pobrinuli za osiguranje i da ne treba u jajetu tražiti dlaku."

"Ovh par zaštitara zovete osiguranjem?" zapovjednik prezrivo otpuhne. "Ponavljam vam, ako ne instaliramo detektor metala na ulaz, guverner neće ući u muzej."

"Pa nek' ni ne uđe onda", odbrusi Vinko i okreće se gradonačelniku. "Neće ni doći, kažem ti. 'Ko jebe nas ovdje u provinciji, čak i kad radimo nešto revolucionarno.'"

"Ajde, Vinko, ne srди se", gradonačelnik ga potapša po ramenu. "Ajmo mi krenuti pa ako dođe, dođe. Nemam ti ja puno vremena, znaš, jurim u Rijeku, na sastanak županijske skupštine..."

Naravno, pomisli Vinko ogorčeno, ni guvernera ni gradonačelnika... Utješila ga je misao da će gradonačelnik barem održati govor prije nego ode – Ernest je, nakon mladenačke zanesenosti pisanjem, ostao vrstan govornik.

Par minuta kasnije, gradonačelnik je stajao nasred pozornice, s mikro-mikrofonom zakvačenim ispod brade kako bi mu ruke bile slobodne. Uz osmijeh koji je ulijevao povjerenje i onima koji su glasali za njegovu stranku i onima koji nisu, raširio je ruke kao da će blagosloviti okupljeno mnoštvo.

"Dragi moji sugrađani", započe. "Pozdravljam vas ispred ove prekrasne, tek renovirane zgrade koja je nekoć bila najsjajnija zvijezda turističkog neba našeg grada, a i šire, jer mnogi su domaći i strani gosti odsjedali ovdje, upoznajući ljepote našeg grada i zemlje."

Spontani pljesak prolomi se gomilom, započet od strane nekolicine djelatnika turističke zajednice koje je Vinko strateški raspodijelio među okupljenima.

"Stoga je prikladno da upravo ovdje, u ovoj zgradi, zasja nova turistička zvijezda našeg grada. S ponosom mogu reći da prvi u Europskoj uniji otvaramo muzej posvećen fenomenu koji, mnogi bi rekli, polako odumire i postaje stvar prošlosti", nekoliko glasova nezadovoljno zagunda u gomili, praćeno nekolicinom zvižduka, no nije bilo toga što Ernestov osmijeh i prijateljski ton glasa ne bi mogli umiriti. "No, prijatelji, zaboravimo danas na osobne stavove i nesuglašenost međunarodne građanske i religijske zajednice oko novih trendova u načinu i stilu života. Veselimo se danas ovom novom iskoraku u međunarodni turizam, veselimo se popularnosti koju će donijeti našem prelijepom gradu, veselimo se tome što smo opet, nakon izgradnje vjetrenjača koje nam uz struju omogućavaju i čisti zrak, u nečemu prvi!"

Žamor se pretvori u klicanje, a zvižduci i negodovanje nekolicine namrštenih utihne. I dalje bljeskajući svojim besprijeckornim osmijehom, Ernest desnom rukom uhvati rub tkanine koja je prekrivala ploču i naglim je potezom povuče, a fotoaparati zabljesnu, prateći taj svečani čin.

Muzej braka, govorio je natpis.

Vinko zamijeni Ernesta na pozornici i nakašlje se kako bi privukao pozornost okupljenih ljudi.

"Zahvaljujem gradonačelniku na ovako pohvalnim i poticajnim riječima", reče. "U današnje vrijeme, kad sve više

ljudi odbacuje instituciju braka i odlučuje se na poliamoriju..."

Par zvižduka i uzvika negodovanja zamalo ga prekine, no čvrsto je odlučio ne obazirati se na upadice koje je ionako očekivao.

"Na temeljima iznimno uspješnog Muzeja prekinutih veza, koji je prije dvadeset godina obišao svijet, otvaramo muzej posvećen fenomenu koji će ubrzo postati artefakt prošlosti, i slijedeći nove trendove u poimanju partnerskih odnosa, turističkoj ponudi našeg grada dodajemo novi, jedinstveni spomenik kulture."

Skoro se namrštilo ugledavši trojicu članova TPH koje je bilo lako prepoznati u kao ugljen crnim košuljama kako stoje iza okupljenog mnoštva, no onda se sjeti da je na pozornici i da ga svi gledaju, pa zadrži osmijeh na usnama.

"Onima koji su umjesto braka odabrali poliamoriju", nastavi, "ovaj muzej nudi jedinstven pogled kako na razvoj fenomena braka, tako i na njegovo postupno odumiranje. Onima koji pak i dalje vjeruju u brak, ovaj će muzej pružiti detaljnu povijest razvoja bračne zajednice, kao i mnogo zanimljivosti o specifičnostima braka u različitim kulturama."

Pripadnici Nacionalne garde se pokrenu i Vinko zastane, pitajući se jesu li možda uočili neku prijetnju u gomili. Brzo pogledom prijeđe preko svih okupljenih, no nitko mu nije izgledao naročito sumnjiv, a i gardisti su zaobišli gomilu. Kad je vidio da se približavaju tepehaovcima, Vinko se ponada da će ih uhititi ili barem udaljiti – no kad su gardisti jednostavno stali pored crnokošuljaša i okrenuli se kako bi ga svi zajedno promatrali, to ga začudi i zabrine.

Ovo mi se ne sviđa, pomisli – ali morao je dovršiti govor, pozvati ljude da uđu u muzej i razgledaju, odraditi svoj posao do kraja. Zato duboko udahne i otvori usta kako bi nastavio, no onda iznenadan prasak potrese tlo zamalo ga oborivši s nogu, vriskovi se prolome zrakom, a plamen lizne zgradu iza njega, rušeći mu dijelove zida na leđa.

Prije no što je izgubio svijest u kaosu vatre, dima, boli i udaljenih krikova od kojih su neki klicali naziv najtradicionalnije stranke u Hrvatskoj, a neki zazivali Boga, tek mu je jedna misao prošla umom.

Balkan ostaje Balkan.

Dora Vukičević: "Water Demon"
<http://dorashouldprint.deviantart.com/>

SAMO OBIČAN DEČKO IZ SUSJEDSTVA

Sandra Crnko

Nije trebao biti jadnik. Stvorio sam ga takvim. Možda je mogao biti junak. Možda je upravo to i trebao biti. A, možda bi to i bio. Da sam ga odlučio stvoriti ranije. Dan, dva, sat.

Ili kasnije.

Ali, rodio se toga časa i sada je nesretnik u svijetu. I, lutat će kao nesretnik. Vječno tražiti svoje utočište. Svoju sigurnu luku. Sklanjat će se od svih bura života, drhtat će na najblaži povjetarac.

Strah će mu biti vodilja jer za drugo neće ni znati. Možda će čuti za sreću. Šapnut će mu poneki prizor da život pruža više nego on to uviđa.

Odmahnut će rukom. Nemoguće.

Život je bezdan za njega. Nepresušna bujica koja ga kovitla u svome koritu. Vuče ga na dno. Podiže. Baca. Kovitla.

Bujica.

Može samo uhvatiti se za mokru obalu i grčevito držati stisak. Osjetiti kako mu se ispod noktiju puni hladna zemlja. Ali, svejedno će se držati. Neće pustiti. Jer to je jedino što zna.

Rijeka bi ga mogla ubiti. Ozlijediti. Prevrtati u svojoj moći, lomiti rebra na svome dnu, strugati njegovim tijelom grotama dok se on trza. Trese. Grči.

Bit će jadan.

Već to i jest.

A, zašto?

Zašto se u ovog junaka neće nitko zaljubiti, zašto neće postati uzor tisućama kao što to junaci čine? Djevojke se neće zamišljati u njegovom čvrstom zagrljaju jer on neće znati što znači biti zagrljen. Biti voljen. I siguran.

On će biti kao mala ranica na našim nepcima. Nevidljiva. Nečujna. Sjetimo se da je tu kada ju slučajno dotaknemo vrškom jezika. Ješkat ćemo je neko vrijeme. Bit će nam povrh svega zanimljivo što nešto tako maleno može toliko boljeti na dodir. I opet ćemo je zaboraviti. Do sljedeće slučajnosti.

Neće nikada zacijeliti.

A, zašto?

Jednostavno je.

Njegov tvorac nije imao baš dobar dan. Kada malo bolje razmislim, dan mu uopće nije bio dobar. Nimalo.

Jer sam shvatio da svi lažu.

Lažu pisci, književnici, pjesnici. Lažu kada na papir napišu da su osjetili neugodno peckanje u kutovima očiju. Lažu.

Jer ja osjetim bol. Postepeni crescendo boli, i to ne u kutovima. O, ne. U sredini, na vrhu kapaka. Tu se ješkaju suze.

Komercijaliziraju bol.

Fuj! Patnici. Besramnici. Pišu samo da bi napisali nešto što će se prodati. Cjenkaju se fragmentima svoje duše za pokoji naslov u časopisu. Ruju i kopaju da bi pronašli ono što publika želi. Nadaju se da će im jednoga dana knjiga stajati na najzapaženijoj polici, noseći pobjedničku lenu.

Bestseller.

Junak ove priče neće se ni nadati. Davno je shvatio da je nada jedan od onih lijekova koji uopće ne liječe, nego samo produžavaju patnju.

Da, san budnih.

Život je tragedija za emotivne, a komedija za razmišljuće. Zapravo, sve je tako logično. Svaka predstava pod krinkom odigrana na ovoj lopti što je vječita igra zvijezda koje ju bacakaju ne mareći za pomutnju u našem svemiru misli, jest zapravo logična. Što više mislimo, promišljamo i važemo svaku situaciju, to manje znamo. Lakše odustajemo, krećemo sigurnijim putem.

Borba za opstanak glavna je tema igrokaza, a intriganti su naše misli. To klupko iz kojeg izvlačimo odluke. Što više izvlačimo konce to nam je teže djelovati. Bez toga bi lako, čisto nagonski, nasrnuli na bilo koji problem, smetnju, situaciju. No, to nas koči. Ako mislimo, bar većina nas, zašto se onda nadamo. Nada je kurva, višestruka. Drži te do zadnjeg trena, ispije sva očekivanja iz plodne zemlje maloga nam srca, i ostavlja kamen. Gorki okus razočaranja, ništavila. Cijelo čovječanstvo je ogroman mazohistički stroj. Kakvu nam god ta lopta, koju sam prije spomenuo, servira vrpcu, pa makar bila i najšarenija i najsvilenija, mi je zapetljamo u čvorove i stegnemo gdje najviše боли.

Neki šute. U sebi trpe, smiju se, a plaču, igraju se, a zapravo se vrte u kolu smrti. Tko njih razumije? U svojoj čahuri se skrivaju i štite, toplina unutrašnjosti im prija, ali hladnoća svijeta ih vabi van. No, strah od postupaka im ne da reagirati. Misli im govore da ostanu u sigurnosti, a znatiželja nije dovoljna. Ostaje im samo nada da će netko njima pružiti ruku i pokazati pravu tamu svijeta. I tu se opet možemo vratiti na onu konstataciju "nada je kurva" i zaključiti da te ruke nema, čovjeku su potrebne dvije. Čuva ih samo za sebe.

Neki se dreče na sav glas, stvarajući toliku buku da i kad su sami, imaju osjećaj da su u masi. Ali, najviše se podmazuje kotač koji najglasnije cvili. I dok usamljeni žvaču pelin, sva pozornost se lijepi na glasne sve dok je oni i traže.

I, kako da ovaj junak postane netko tko će biti voljen, i netko tko će voljeti? Vjerovati? Kada je video previše i shvatio previše, prerano?

Nada nije to što nas spašava. Naprotiv, gura nas svojim pipcima laži preko ruba.

To je nada. Ništa drugo do ništavila.

Želim mu reći da se do zore se ne može drugačije stići do kroz noć. Svačije će vrijeme doći. Gubitnici će postati prvi, pobjednici će završiti zadnji, a brzi će kaskati za vremenom. Slanoća mora će se isprati, a rijeka boli rastvoriti korito kuda će proći oni što su do sada grcali u njoj. Sve je pitanje vremena. Vremena i volje.

Želim mu to reći. Želim da shvati da nije sam u svojoj samoći.

Želim.

Ali, vremena ima sve manje, a volja gasne gotovo jednako brzo kao što to život nespremne srne u raljama lovca nestaje. Ni ne trznemo se, već je drugi dan. Ni ne trepnemo, već se oslanjamo o starački štap. I zašto onda ulazimo u život kad odatle nitko živ nije izašao?

Junače, zapamtit će te netko. Zaplest će se o retke tvoga života, zaplesat će među tim slovima. Neće samo listati stranice od korica do korica. Obgrlit će se pokojom rečenicom tvoga uma.

Svatko nosi svoju ulogu. Netko pokreće radnju, netko ju sputava, a većina nezamjetno šuti, ali ostavljajući trag, onima koje su svojom egzistencijom dotakli, dublji no što misle. Glavni i sporedni likovi čine radnju. Kada spoznamo da nismo sami u svijetu, shvatiti ćemo da glavni glumci ne bi to mogli biti bez postojanja i sporednih. Sve je relativno.

Zvijezde se najjasnije vide u mraku noći.

To mu želim reći.

To mu sada želim reći.

Nebo mu se činilo kao previše gusto napravljen puding. Bez zvijezda, a Mjesec poput otiska nokta – suviše mlad da osvijetli put.

Uzdahnuo je u tamu i gurnuo ruke dublje u džepove izlizanog kaputa. Prolazio je utabanim puteljcima trzajući se na svaki šum. Još uvijek se nije naviknuo. Osjećaj u prsima poput paučine koja neprestano izgara i žari svaki njegov udisaj. Odavno bi prekinuo sa svime. Ali, oni kontroliraju svijet mrtvih.

I gdje da onda pobegne od živih?

Pjevušio je ispod glasa Redemption Song Joea Strummera i The Mescalerosa. Grlo ga je peklo, ali još se jednom prozirna tekućina slila niz njega. Obrisao je rukavom usta i odložio bocu rakije na stol. Jezik mu je bio odrvenjen, zapečen od Pall Mall cigareta. Slina mu se skupljala ispod jezika. Odšetao je do napuklog bijelog umivaonika i pljunuo u njega. Žuto prošarana pljuvačka tromo se slijevala do odvoda. Koža na vratu mu se namreškala. Sjetio se onih brojnih trenutaka kada nije imao druge opcije nego proglutati tu užarenu kuglu smole koja bi se polako spuštala i rastezala niz grlo ješkajući želudac da povrati svoje sastojke. Trebao bih prestati pušiti, pomisli i vrati se za stol.

Pripalio je još jednu.

Dan je bio bijela fluorescentna plahta.

Spustio se niz stepenice prilaza stana i udahnuo igličasti, hladan zrak. Otvorio je oči. Neugodno peckanje. Suze u kutovima. Nasmiješio se i nanovo uzdahnuo. Neugodan osjećaj proširio mu se plućima – kao da mu se tisuću iglica zabija u tkivo. Akupunktura pluća, veselo pomisli i nastavi niz ulicu.

Prolazio je kraj izloga na kojem su crveno kreštala slova *Cijene snižene i do osamdeset posto!!!*

Zastao je.

Bezobrazno su ga gledale, rukama na uskim bokovima. Jedna od njih, brineta, tanke je prste smjestila na vrat. Valjda je pokušavala pokriti što veći dio preplanulog, glatkog tijela. Da je u njezinoj

(plastic)

koži, prepostavljao je da bi i on učinio isto. Ili barem slično. Ne bi mu bilo ugodno kada bi svatko tko bi prolazio ovom uličicom priljepio pogled na njegov oskudni kartonski topić koji se po novoj modi veže samo oko vrata i pada slobodno i lepršavo pod zapusima klima uređaja na grudi. A ni marka pod nazivom Sniženja (koja se po njegovom skromnom modnom ukusu dosta neukusno nakeljila cijelom dužinom i širinom crvenog topa), nije mu se baš sviđala. Mogli su biti diskretniji i nalijepiti malenog krokodila u lijevi gornji dio. Malo muke, malo materijala, a cijena nabijena do besvjijesti. Iako, morao je priznati, radije je gledao ove gole ljepotice. Barem izravno daju do znanja da se cijene skidaju.

Osmjehnuo se i nastavio dalje.

Ako ikada bude morao zaplesati Danse Macabre, volio bi to učiniti s njima. A, morat će. Ubrzo će ga odvući na plesni podij. Sve ih glasnije čuje.

Šapuću mu u noći.

Crveni plamen joj je užario lice. Otpuhnula je dim.

- Drago mi je da si samo ti uživao. Opet.

Pogled je fiksirala na žutu mrlju na stropu. – Trebam li ti ja uopće više?

Sasvim dobro ti ide i samome, dovršio je u sebi ono što je znao da će uslijediti. Svaki put isto. Ali, svejedno mu se vraća.

Odmahnuo je rukom da raščisti dim.

- Možda bih te i ljubio da se ne osjećam kao da ližem kamin.

Sjela je. Glatka, bijela koža. Crna majica spuznula je ubrzo preko nje.

Nije ga ni pogledala na izlazu.

Osluhnuo je.

Njegovi susjedi vodili su ljubav. U pravom smislu te riječi. Pomislio je kako je to moralo biti lijepo. Pronaći nekoga tko će ti se sviđati. I kome ćeš se ti sviđati. Istovremeno. Obostrano. Pronaći nekoga tko će te voljeti. Dok misliš da nisi dovoljan da bi ti se to ikada moglo dogoditi.

I, ljudi to uništavaju.

Otvorio je ladicu noćnog ormarića. Isječci novinskih članaka. Deseci isječaka.

I, ljudi to oduzimaju drugima.

Sada je stajao na kiši. Bacio je grumen mokre zemlje. Tup udarac.

Poznavao je te ljude.

Vrata do.

Volio ih na neki način. Volio je i svoj grad. Svoju ulicu. Zgradu. Njih.

A, sada mu je to netko oduzimao.

Lijes je zacvilio.

Prostorija zaudara na gorko. Na kiselo. Crveno.

Mora izaći. Jedva čeka udahnuti igličasti zrak mjeseca prosinca, osjetiti svježinu padajućih pahulja na licu.

Pogura ruke duboko u džepove smeđega samt kaputa i prođe ulicom gacajući po bljuzgi koja se sve više nakupljala uz rubove kolnika.

- Nemaš emociju. Nikad ih ni nisi imao - pripalila je cigaru i odmjeravala ga kroz plavičasti dim. Samo ju je slušao.

- Čovjek bez suosjećanja, bez osjećaja za druge. Gadiš mi se, Rick.

Zgnječila je tek upaljenu cigaru. I dalje ga je promatrala.

- Nećeš ništa reći? - pridigla se. - Onda je moj dolazak ovdje bio uzaludan. Ugodan život.

- Brigitte...

Stajao je kraj prozora. Sunce je zašlo, ali mu je još uvijek vrućina pritiskala kožu. Na čelu su mu se nabrale kapljice. - Ne znam kako.

Ona borbena sjena spuznula joj je s lica i njemu je lagnulo zbog toga.

- Richarde, pomozi ljudima.

- Želim pomoći tebi.

Zvuk potpetica. Pojava je sve više rasla pred njim.

- Ja ne trebam tvoju pomoć.

Koža joj je bila glatka pod njegovim prstima.

- Ja ne trebam tebe.

Ali kako se prevarila. Trebao joj je

(pomoć)

on. Itekako joj je trebao.

Korača ulicom. Puše.

Na bjelini spava čovjek ogrnut stranicama dnevnog lista. Listovi šuškaju i mreškaju se na nepostojanom zraku. Naslovi vrište kao i žrtve "poremećenog uma hladnokrvnog ubojice" o kojima pišu članci.

Podiže ovratnik jakne i nastavlja dalje.

Umio se i ispružio ruke pred licem. Nisu se tresle.

Zgrbljeno je i dalje stajao nad bijelim prošaranim umivaonikom. Držao se za njegove rubove i piljio pred sebe.

Pomislio je kako se nikada neće moći u potpunosti riješiti crvenila ispod noktiju.

Škripa guma zareže mu bubenjiće i u istom trenutku osjeti kako mu se leden osjećaj uspinje nogom. Bljuzga sada leži posvuda po njegovoj lijevoj strani, a crni Cadillac skreće na raskrižju Ulice i Avenije.

Progundja.

Djeca hihaju na pločniku i gurkaju se međusobno laktovima.

Što bi učinili kada bi mu mogli čuti misli, pomisli.

I bi li, tu sliku koju mu je um stvorio, podnijeli.

Kapljice su mu lelujale pred očima. Činilo mu se kao da neće nikada prestati lebdjeti i svjetlucati. Mirisati.

A onda su iščezle.

Opet je pomogao.

Podiže list Crne kronike s kojim se vjetar poigravao niz ulicu.

Traži njihov poziv upomoć.

- Jesi li čuo na vijestima? Za Chestnut Street?

Glas joj je ugodno zvučao kroz bežični telefon. Blago krčkanje pratilo je svaku njezinu rečenicu.

Pročistio je glas.

- Opet napadi?

- Rick, gledaj vijesti. – zazučala je ižvcirano. Ovih dana bilo ju je gotovo nemoguće ne iznervirati. Čuo je tihо škljocanje upaljača. Znao je u kojem trenutku joj je dim postao veo lica. Osjetio je. – Netko sada napada napadače! Zamisli samo. Bolje biti i glup na osjećaje kao ti nego si umisliti da spašavaš svijet ubijajući budale.

Pauza.

- Ne slažeš se, Richarde?

- Budala. Stvarno.

- Ma možda ih je i više. Samaritanaca. Treba ih sve pozatvarat. Zaklat.

- Ne.

- Što si rekao, Rick?

- Samo je jedan.

Navukao je kožne rukavice.

Ne može podnijeti nečistoću koja se ne da isprati.

Ne može gledati u njezinu nekoć glatku kožu pod svojim noktima.

Karin 'Raenyras' Bogdanić: "Draco"
<http://raenyras.deviantart.com/>

PARNI ZAKON

Vesna Kurilić

Poštovani dame i gospodo,
čast nam je izvijestiti Vas kako se u mjesecu svibnju godine gospodnje 1894.
na Filozofskome fakultetu u gradu Zagrebu održao prvi skup ljubitelja kulture
i estetike steampunka u državi Hrvatskoj, nazvan Parni ZaKon, u organizaciji
Sekcije za RolePlay, popularnog SRP-a. Ovome susretu, prikladno oglašenom kao
mini-konvencija (iako bismo o značenjskom univerzumu riječi "konvencija" trebali
još ponešto porazgovoriti), prisustvovalo je pedesetak duša iz okolnih gradova i
nitko nije smrtno stradao.

Susret je otvoren u četvrtak predvečer, nizom stručnih steampunk predavanja na
dotičnome fakultetu, od kojih je zgodno spomenuti "Austrougarski steampunk"
gospodina Švela, "Fiziku Tesle i Faradaya" gospodina Horvatića, te "Zagreb 1894. –
Izgled i moda" gospodice Martić, održano u večernjim satima sljedećeg dana.

No, istinska zabava započela je u subotu izjutra. Dvadesetak avanturista i
znanstvenika, s ponekim gostom iz drugih područja, primjerice novinarstva,
bibliotekarstva i, ahem, plemstva, okupilo se na svečanom jutarnjem kafenisanju
u Gradskoj kavani, s propisanim pravilima odijevanja kojih su se uzvanici zdušno
pridržavali. Korzeta, mačeva i pištolja nije nedostajalo. Uz prigodno ispijanje
jutarnjih napitaka, održano je i fotografiranje na stubištu kavane.

U ranim popodnevnim satima u prostorijama fakulteta cijenjeni posjetitelji
mogli su pristupiti izradi steampunk pomagala i odjevnih predmeta, pod stručnim
vodstvom cijenjenih Tajane Štasni, Gorana Magdića i Pinkeye. Ptičica nam je
prišapnula da se izrađivalo i oružje, no, nažalost, zbog ugleda ove tiskovine
moramo se ograditi od takvih hulnih glasina o subverzivnoj aktivnosti na ovome
štovanome fakultetu. Što se drugih djelatnosti upitnog morala na Parnom ZaKonu
tiče, čitavo subotnje popodne neke su individue provere u takozvanom gejmanju,
djelatnosti još neutvrđene svrhe i smisla. Čujemo da se *gejmanje* provodilo u
nekoliko disciplina, ali o značenju riječi poput *bordgejm* i *erpege* doista ne
možemo suditi.

Središnje zbivanje ovoga ZaKona zasigurno je bilo salonsko druženje s gospodinom
Nikolom Teslom, koje je bilo zakazano za subotnju večer. Uzvanici iz čitavog
svijeta okupili su se u salonu fakulteta, uz ljubazne domaćine i послugu koji su
bili zaduženi za red i mir. Nažalost, moramo Vas izvijestiti da do mira nije došlo.
Naprotiv, količina nemoralta u toj prostoriji bila je upravo zastrašujuća. Uz goste
poput Ciganki i američkih poduzetnika, ondje doista nije bilo mesta poštenom soju!

Na glasine da je potpisnica ovog izvještaja ukrala polovicu tajnih nacrta
gospodina Tesle, koji su potom nesretnim slučajem izletjeli kroz prozor, ne
nalazimo shodno odgovarati.

Gospodin Tesla (koji, ako za njega još niste čuli, u naš svijet pokušava uvesti
struju!) nije se, nasreću, pojavio, ali, s izuzetkom nekolicine nemilih događaja,
večer je prošla bez većih incidenata. Ponavljam, nitko od sudionika nije smrtno
stradao.

Na zadovoljstvo svih posjetitelja, susret je ocijenjen uspješnim, te će se
vjerojatno pristupiti ostvarivanju njegova nastavka sljedeće godine,
ukoliko nas svih ne zgromi smak svijeta. U međuvremenu, organizatori

susreta prionuli su osmišljavanju slične manifestacije, naziva ZaKonomikon, zakazane za mjesec studeni. Nismo posve sigurni koja je njoj pak točna namjena, ali načusmo da se radi o gigantskim pipcima. Možda gornji navod o izostanku ljudskih žrtava u ovom slučaju bude neprimjenjiv.

Ukoliko smatrate da je gore opisani steampunk susret upravo ono za čime vam srce žudi, preporučili bismo Vam kratki niz pokretnih slika istog naziva, Parni Zakon, kojemu možete pristupiti putem VašeCijevi.

Srdačan pozdrav,

Roberta Mantovani

U Bakru, dana 21. listopada godine gospodnje 1894.

Foto: Fantasy Hrvatska
<http://www.fantasy-hr.com/>

DIARY OF AN EXTRA

Neven Šlopar

Kao što je svima dobro poznato, krajem ovog ljeta Dubrovnik je imao privilegiju ugostiti snimanje dramske serije Game of thrones u produkciji HBO-a. Na samu seriju i literarni predložak po kojem je nastala, ne bih trošio previše riječi jer pretpostavljam da ako držite Eridan u rukama, znate već nešto o tome. O snimanju u Dubrovniku se dugo vremena šuškalo, ali potvrda je došla u relativno kratkom vremenu prije samog početka snimanja. Kao veliki obožavatelj serije, a posebice knjiga, u svoj jutarnji ritual (cigaretu, kavu, gejbuk, mail, 3.zmaj forum :)) uvrstio sam i winter-is-coming.net. To je blog koji se bavi apsolutno svime vezanim uz seriju i tamo sam našao i prve konkretne obavijesti o audicijama za statiste. Nažalost, audicijama nisam mogao prisustvovati jerbo sam još radio svoj ljetni posao, ali na blogu sam našao i broj telefona osobe odgovorne za casting. I tako je počelo maltertiranje s pozivima, mailovima, slanjima slika i podataka koje je rezultiralo pozivom na probu kostima.

Nekako sam, nakon prolaska kroz sito i rešeto (krive informacije, neimanje dovoljne količine novaca, posudbe velikih količina navedenog, traženje banke po Splitu, promašivanje autobusa, bezuspješno stopanje, ubacivanje puta u Dubrovnik u tjedan sa 3 ispita u Zagrebu, krvave noćne vožnje i grčenje u vlakovima i autobusima, druženje sa ljudima neugodnog tjelesnog mirisa po istima...) napokon uspio doći do Dubrovnika i pronaći prostore gdje su se odvijale probe. Tamo su me cure koje rade na kostimima primile sa puno simpatija kad su čule da dolazim iz Zagreba samo zbog statiranja. I tako, šećem ja onuda i gledam silne kostime i kacige i razmišljam si koja li će moja uloga biti. Gold Cloak? Lannister guard? Turney knight? Uuuuu, možda čak i netko iz Kraljeve straže? A tada su mi djevojke dale papir sa natpisom "PM43", trebalo mi je neko vrijeme da mi sine: Nooooooooooooooooooooo, peasant male :(. I tako je i bilo, obukoše me u nekakve krpe, obuše mi sandalice odgovarajuće veličine, pa su me onda malo gledale s rukicom na bradi, skinule do pasa, malo se smješakle i kimale glavom i tako sam dobio svoj kostim. Seljak u ogavno prljavim (uvjerile su me da su svježe oprane i da je to umjetna prljavština) hlačama i platnenim opasačem, yay. Ajde, moram priznati da sam kasnije bio zahvalan na tom kostimu. Onda je došao dio sa dogовором за termine koji mi pašu. Taj dio me malo razočarao jer su mi ponudili samo 4 dana i to raspoređeno tjednom za tjednom, što je malo komplikirano izvesti kada se treba putovati

do Dubrovnika. Dok sam gledao slike, okolo vidjeh i ostale ljude koje su odabrali za casting i moram priznati da mi se odabir svidio: ribari su bili svi neki stari isušeni i totalno su izgledali kao ribari, isto tako i divljaci iz planina, gospari na dvoru itd.

Eto, prvi posjet Dubrovniku trajao je cijelih 4 sata, a jedino što sam uspio jest postati seljak u toplesu i popiti kavu od 22kn na Stradunu.

Svoj prvi predviđeni termin sam propustio zbog prijateljeve svadbe, na sljedeći sam došao dan ranije jer su mi uspjeli dati krive informacije, ali bar sam se okupao i upoznao Dubrovnik te na snimanju, na koje sam ilegalno ušetao, vidi Giuliana kako dimi i pije kavu sa skupinom peasanta dok ih Lannister guardovi mrko gledaju sa strane :).

Drugi sam dan rano ujutro došao na oblačenje i doručak. Moram priznati da sa hranom nije bilo problema, uvijek je bilo nešto za grickati, što je jako važno jer smo na setu po cijele dan stajali na suncu. Nakon oblačenja na red je došao i make up, morali su me dobro zamazati umjetnom prljavštinom, od glave do pete, čak i po zubima. Isto tako i po kosi, a i složili su mi nekakvu seljačku kacigu frizuru, a onda su me i obrijali, što me iznenadilo pošto mi oni sami rekoše da puštam bradu, ali najviše me to iziritiralo jer mi bez brade podbradak dođe do izražaja, a htio sam biti zgodan kad me se bude snimalo :). Heh, totalno se počneš osjećati kao zvijezda kada cijeli dan na setu vojska šminkera, kostimografa i frizeru ide okolo i pregledava te, popravlja frizuru i dodatno te uprjava. Imao sam čast da me šminka neka Engleskinja koja mi se pohvalila da je jedina od šminkera radila i na prošloj sezoni i da je ponovno odabrana kako bi ove naše mogle bolje raditi, pošto je bila miješana ekipa naših ljudi i Britanaca.

Snimalo se na zapadnom ulazu u grad na tvrđavi Bokar. Prvo se napravilo milijardu proba: bez kamera, pa sa kamerama bez glumaca, pa s nekim random tipovima umjesto glumaca, a tek onda je počelo pravo snimanje. Naša seljačka uloga je bila da na vrhu kule budemo background dok glavni likovi razgovaraju o skorašnjem Stannisovom napadu na King's Landing. Moj posao je bio da s još jednim kolegom peasantom nosim kutije pune kamenja s jedne strane na drugu, pa da ih istovaruјemo. To je vrlo brzo postalo tlaka jer je kamenje bilo teško, osjećao sam se kao da radim neku selidbu preko Student servisa, ali kasnije smo

otkrili cijelu zalihu spužvastog kamenja (dakle spužve koje izgledaju kao kamen, i vrlo su uvjerljive) i postalo je puno lakše. Onda smo samo stajali i glumili da istovarujemo što je dovelo do toga da su nas zamolili da malo manje realno istovarujemo jer se jedan kolega trudio, bacakao okolo i stenjao :). Srećom, kolega s kojim sam proveo dan je također freak koji je samo zbog statiranja potegao iz Osijeka, tako da smo uvek imali o čemu razgovarati. Većina ostalih je samo došla zaraditi koju kunu, što se moglo i zaključiti po komentarima: "Ma ima neka kraljica i kralj, i nešto su se neki tukli tamo, ma ludilo" ili "Vidi ga neki patuljak, jebote".

Na trenutke je bila totalna gužva, jer dok bi mi nosili svoju kutiju morali smo zaobići tipa koji brusi nož na kamenu, mimoći se s tipom koji kotrlja bačvu okolo, paziti da se ne zabijemo u Lannister guarda, požuriti se na drugi kraj seta, u prolazu stati i pokloniti se Njegovoj Milosti, kralju Andala, paziti da ne zapnemo Kraljevoj straži u plašt i usput da ne srušimo nekakav stalak sa bakljama. Iskreno, nije mi jasno kako to da se više stvari po setu nije rušilo i padalo.

Prvi od glumaca koje sam video je bio Varys, kako vadi kutiju cigareta iz ogromnih rukava, prekomično je izgledalo. Onda je došao Tyrion, ijoj tako mi je došlo da ga ulovim i protrljam po glavi u tom trenu (oni koji su čitali zadnju knjigu znaju zašto) i za kraj kralj Joffrey, koji je ispaо neki simpa klinac. Kolega i ja smo ga u prolazu pozdravili "Your Grace, mrmljmrmlj", a on se onako awkwardly nasmiješio pritom najvjerojatnije misleći "glupi Hrvati" :). Malo me razočaralo što glumci nisu bili previše user friendly - kad bi se probalo pričati s njima nisu bili nešto prekomunikativni. Uglavnom, cijeli dan smo snimali jednu jedinu scenu, koja će u seriji, po svemu sudeći, trajati 2 minute. To cijelodnevno snimanje prekidalo se svako toliko jer su na zidu odmah iznad prolazili turisti u gomilama, pa ih se moralо tjerati, pa ovo, pa ono. Bilo bi super da im promakne u montaži tako nešto i da se na vrhu zida vidi Lannister guard koji nadgleda sve, a iza njega postariji njemački par pozira.

U sceni koju smo snimali, njih troje je pričalo o tome kako će Stannis napasti i što očekivati, a onda ide line koji sam čuo 800 puta valjda: "I heard that Stannis never smiles, I'll make him a red smile, from ear to ear" (by Joffrey) i dok to govori izvuče nož, i onda Tyrion ubaci neki cinični komentar. Kasnije su Tyrion i Varys ostali sami raspravljati, u jednom trenutku spomenu to kako Stannis (tj. Melissandre) spaljuje svoje ljude (toga se sjećam jer kad bi čuli taj line smo morali prestati glumiti da istovarujemo kamenja i otići :)). I bila je

također rasprava o zmajevima, tj. netko od direktora je Tyrionu objašnjavao kako bi to trebalo zvučati - da su zmajevi nebitni i možda ne postoje dok im je nešto ovako pred zidovima, i onda su se svi okrenuli i skužili da džinovski kruzer prolazi valjda na 100 metara od nas. Tyrionov komentar je bio "Look at that thing, it's a fckn deathstar" :).

Ručak je bio ok, ražnjići s krumpirom. Vode je bilo cijelo vrijeme dovoljno, što je super jer je bilo dosta vruće . Čuo sam da se netko i onesvijestio. Nama je upravljao neki veliki Bosanac, tj. on je bio zadužen za statiste na setu, ali imam dojam da nam je znao počesto krivo prenijeti upute koje bi dobio, jer većina ljudi tamo je znala engleski, pa bi čuli da trebamo raditi nešto što mu nisu rekli. Ugl., bili smo gotovi oko 5, što je bilo kao super rano jer smo znali zapeti i do kasno navečer. Dojurio sam do baze, skinuo kostim i onda onako prljav otrčao na bus. Živio kostim topless peasanta jer ekipa koja je nosila neki armor (Lannister guardovi, Gold Cloakovi i Kraljeva garda) je izgledala kao da ih je neko polio vodom kasnije.

Posljednja dva dana mog snimanja su bila ludilo, snimali su se neredi u King's Landingu. Na setu je bilo milijun statista. Snimalo se dva dana zaredom sve u istom dijelu grada gdje je povorku sa dvora napala razularena masa. Upoznali smo zanimljivih ljudi, primjerice pored mene je bio jedan od stuntera iz Engleske. Lik je totalni šef, 18 godina je bio u vojsci, padobranac i onda se počeo baviti stuntovima. Kaže da dobro zarađuje i uživa putujući po svijetu. Pitali ga u kojim je sve filmovima glumio, na što je on odgovorio "name one"; mi odma' lupili Braveheart, odgovor je bio samo široko osmijeh :). Uglavnom, stogod da smo nabrojali odgovor je bio isti, lik je glumio posvuda. Tek kad smo počeli snimati zapravo smo se oduševili, njegov line je bio da se dere na Joffreya iz gomile "He's no king, he's a bastard", a ima totalno zli duboko promuknuti glas, ma baš ko pravi roghtough seljober :). Pored nas je također bila neka djevojka koja je isto imala line, neka naša glumičica (navodno). Line je bio potpuno jednostavan, nešto u stilu "Help us Your Grace, we're hungry", a ona je u 20ak ponavljanja valjda jednom uspjela to izgovorit kako treba: ili bi stala na pola, ili bi joj glas pukao, ili bi pomješala nešto ili krivo izgovorila. Tako da su je na kraju zamjenili jednom curom iz stunt ekipе da se dere umjesto nje. Kolko god da je bila iritantna, žao nam je bilo vidjeti je kad su je zamijenili, rasplakala se jadna. Bilo je i nekoliko naših stuntera koji su svi izgledali ko Legolas, homići sa dugom plavom kosom vezanom u pletenice, ali to je bilo samo da bi im bilo lakše stavljati i skidati kacige.

Bilo je, normalno, puno proba i pokušaja i ponavljanja i snimanja iz drugih kuteva, sve skupa dosta dinamično, ali i naporno jer se stajalo cijeli dan. Toliko sam pozicija promijenio na setu taj dan da, ako bi to nekako dobro izmontirali, bih mogao biti u istoj sceni 10 puta u pozadini dok se derem i divljam, heh. Na setu su bili Joffrey, Hound, Cersei, Sansa i Tyrion.

Joffrey i Hound su se skompali valjda, u par navrata sam video kako se nešto zafrkavaju, Joffrey bi ga boksa, a ovaj bi mu to dopuštao :). Hound je totalno kul, velik tip, čak smo se i slikali s njim, ali na kraju nismo uspjeli locirati klinca koji nas je slikao da prebacimo sliku pa smo ostali bez nje :(. Ima jedna scena koja je najvjerojatnije bila slučajnost: Hound je nešto trčao negdje i pao preko noge nekog od statista koliko je dug i širok, pritom pokupio neku curu, svi ostali živi i zdravi, ali bilo je presmješno za vidjeti. Šteta što to neće bit u seriji :). Joffrey me oduševio, mali je fantastičan, baš sam ga promatrao: stoji i zafrkava se s Houndom i smiju se nešto, glavni tip se zadere "rollin'" i u sekundi se transformira u malog ogavnog kralja, to se posebno vidjelo u sceni kad ga neko iz rulje pogodi govnom u facu. I bijesni pogledi, šok i nevjerica, ma mali je super. A to je sve bilo presmiješno jer su označavali početak snimanja tog dijela tako što bi se direktor zaderao "shit" i onda bi se Joffrey ulovio za glavu ko da ga je netko snajperom pogodio, pa su mu kasnije nanosili umjetna govna po faci, ma super je bilo :).

Vrlo zabavna je bila i scena kada su ubijali High Septona, to je bio neki ogromni debeli tip, i za tu priliku je u igri bila umjetna ruka. Gomila bi Septona srušila na pod, malo se bacala po njemu i glumila da ga ubada noževima i nakon nekog kraćeg vremena bi netko podigao tu umjetnu ruku iz koje je šikljala krv, uz opće odobravanje. Tu, nažalost, nisam sudjelovao, nego samo gledao, ali scena je bila presmiješna. Za tu scenu su ostavili statiste da se deru što god žele, kasnije su nam rekli da nikad nisu vidjeli grupu ljudi koja je tolika uživala u komadanju nekog :). Kraljicu sam par puta video izbliza, žena je baš neka carica, i totalno je sitna, i puna tetovaža od glave do pete. Čak me jednom malo dotakla dok smo se svi gurali kroz gužvu :). Sansa je isto bila тамо, bio sam odmah pokraj nje, u sceni kad se ona zagubi po ulicama i bježi; uživo nije baš toliko irritantna. Bacali smo i umjetno kamenje na povorku, tj. to su stunteri trebali raditi, ali sam uspio par puta pronaći jedan od kamenja koji se ne bi vratio nazad i malo gađati. Fora je bila da se nije smio pogoditi nitko od glavnih glumaca, isto tako statisti iza su trebali odglumiti padanje ako ih slučajno kamen strefi u glavu, bilo je par situacija da bi netko od glavnih pobratio

kamen, nadam se da će sve te scene stavit u extras na dvd-u jer je bilo dosta zabavno. Tyrion je baš bio zabavan u par navrata, sjećam se jednog trenutka kad je bio rehersal gdje je u prolazu mumljao "where is Sansa, where is Sansa...only next time in British accent" :).

Bilo je svakakvih dogodovština sa opremom, od tih famoznih umjetnih kamenja (jedno sam ukrao sa seta, stavio ga u hlače, i prošvercao van i sad ga čuvam doma na počasnom mjestu :)) do oružja. U silnim naguravanjima sa Gold Cloakovima je puklo i par kopalja, znalo je biti problematično što bi se nas 10 bacilo na jednog stražara, ali on nas je kao trebao držati da se ne probijemo, znači morali smo glumiti da se naguravamo. Eh, 10 ljudi na jednog ,tako da je i uz glumljenje čovjek ponekad pao na pod. Isto tako jednog smo morali cipelariti na podu, naravno ne zapravo. Ali ljudi su se znali zanijeti pa bi se jadnik digao gore i počeo psovati onog koji ga je po glavi tukao cijelo vrijeme. Što se tiče famoznog pokazivanja grudi, navodno ga je bilo. Potvrdio mi je to tip zadužen za casting, a i činilo se tako po haljinama koje su nosile dvije pomalo pretile djevojke koje su glumile plemkinje. Nisu imale grudnjake, a haljine su se činile kao da će se raspasti na dodir. Nažalost, sam taj trenutak nisam video jer sam se u isto vrijeme naguravao sa Gold Cloakom, pa trčao preko ceste i pazio da me ne pokupi neki od tenkova u oklopima Kraljevske straže koji su trčali po cesti prema ulazu u dvorac.

Za statiste je bio zadužen jedan tip koji nas je kao trebalo animirati, ali toliko nas je ispliao sa svojim animacijskim govorima: "Nema smijanja, cijelu scenu moramo ponavljati ako kamera ulovi nekoga da se smije", "Budite ljuti...oni imaju sve, vi nemate ništa" (onda smo se mi zafrkavali međusobno da samo trebamo zamisliti Jacu i Sanadera kako prolaze haha), "Nabrijte se, naoštrite se, vi ste gladni, niste jeli tri dana" (što je na kraju dovelo do toga da smo skoro svi podiviljali kada su glumcima donijeli krafne, a nama ne :)), itd., itd., pričao nam je takve stvari na megafon cijeli dan, ali sam valjda većinu već potisnuo :). Ta dva dana su bila stvarno zabavna, zafrkancija sa kolegama seljacima cijelo vrijeme, urlanje na glavne glumce, ma milina. Na kraju nam je glavni tip za taj dan održao govor u kojem nas je jako pohvalio i rekao da smo bili najbolji statisti ikad i da se sigurno vidimo opet, na što je dobio glasan pljesak svih okupljenih. Video Benioffa i Weissa koji su se uvijek držali sa strane i nisu se mijesali uopće, bo? Valjda je njihova glavna kod montaže.

Završni dojam? Ovo mi je bilo jedno stvarno super iskustvo i nadam se da će snimanje biti i sljedeće godine u Dubrovniku jer 100% idem.

Barbara Kosmač

<http://carobni-kutak.com.hr/>

IVANA I OD KASTILJE – LUDA ŠPANJOLSKA KRALJICA?

Iva Rožić

“Everything, everything is materialism, and one is either materialistic or one is simply mad.”¹

Martinez Mediero, *Juana del amor hermoso* (1995:144)

Juana la Loca je ime po kojemu je Ivana I od Kastilje upamćena u kolektivnoj svijesti svoje zemlje. Kći Izabele Kastiljske i Ferdinanda Aragonskog, sestra Katarine Aragonske, prve supruge Henrika VIII., majka šestero djece iz čije loze će proisteći današnje vladarske obitelji Europe, kraljica koja nije vladala – to su samo djelići kompleksnog opisa ove ličnosti koja još i danas intrigira maštu povjesničara.

Ovaj tekst fokusirat će se na predstavljanje teorija o ludosti kraljice Ivane, njihove povijesne opravdanosti, kao i propitivanju fascinacije koju u ljudskom umu pobuđuje tabu pojam ‘ludost’. Podaci izneseni u njemu temeljeni su na znanstvenim člancima o Ivani Kastiljskoj te uvodnom izlaganju autora knjige *Juana of Castile: History and myth of the mad queen*.

Život Ivane I od Kastilje

Ivana Kastiljska potječe od španjolske loze Trastámar. Njezina majka bila je slavna Izabela Kastiljska, kraljica koja je uz pomoć svog supruga, Ferdinanda Aragonskog, vodila ratove protiv Arapa na Pirenejskom poluotoku, te započela španjolsku inkviziciju.

Slavni Katolički Monarsi, kako su nazivali Izabelu i Ferdinanda, imali su petero djece koja su preživjela djetinjstvo. Ovi pragmatični vladari predodredili su političke brakove za svu svoju djecu, pokušavši na taj način učvrstiti saveze s europskim vladarskim dinastijama. Izabela, najstarija kći, predodređena je postati kraljicom Portugala; Ivan, jedini sin, zaručen je za Margaretu Habsburšku, kći cara Maksimilijana I.; Ivana je s navršenih šesnaest godina otputovala u Flandriju u kojoj se udala za Margaretinog brata, Filipa Lijepog; Maria je naslijedila svoju sestru Izabelu na mjestu portugalske kraljice, dok je najmlađa Katarina otpremljena u Englesku i udana za Arthura, princa od Walesa, a nakon njegove smrti i za novoga kralja, njegova brata Henrika VIII.

Ivana je bila tek treće dijete u obitelji, zbog čega se nije očekivalo da će se naći u prilici vladati Španjolskom. Odgajana je s ciljem da postane kraljica u inozemstvu, gdje će promicati političke ideje svojih roditelja. Iako nije obrazovana za samostalnog vladara, tijekom

djetinjstva stekla je impozantnu poduku, prvenstveno zbog kulturno prosvijećene majke, njezine bogate knjižnice te kolekcije umjetničkih djela koje su Izabela i Ferdinand posjedovali. Zbog svoje naobrazbe nije smatrana samo ljepoticom među europskim princezama, već i jednom od najobrazovanijih žena u Europi, govoreći fluentno nekoliko stranih jezika.

Međutim, fantastičnim spletom okolnosti teret krune ipak je pao na Ivanina ramena. Prijestolonasljednik španjolske krune, princ Ivan, umro je 1497. godine, dok je njegovo dijete s Margaretom od Austrije bilo mrtvorđeno. Već sljedeće godine na porodu je preminula njihova sestra Izabela, a njezinog sina slijedila je ista sudbina dvije godine kasnije.

U takvim okolnostima Ivana je predodređena kao nasljednica španjolske krune i njezini roditelji su je počeli pripremati za ulogu koja ju je čekala nakon njihove smrti. Problem s kojim su se susreli nije bio očekivan i stvorio je komplikacije koje je muški dio obitelji u budućnosti iskoristio u svrhu ispunjavanja osobnih političkih ambicija, ali prvenstveno na štetu odnosa unutar vlastite obitelji.

Ivana se, dakle 1502. godine, vratila u Španjolsku kako bi položila zakletvu kao nasljednica krune ujedinjene Španjolske. Politička situacija u to vrijeme bila je izuzetno kompleksna, s obzirom da su španjolski plemići, cortes, tražili izliku za jačanje svoje moći i slabljenje utjecaja kraljevskog para koji je u svojim osobama ujedinio kraljevstva Kastilje i Aragona. Zbog jasnoće dalnjih političkih događanja, treba uzeti u obzir činjenicu da je Kastilja bila politički moćnija od Aragona, što je Ferdinanda Aragonskog stavljalo u podređen položaj u odnosu na Izabelu Kastiljsku, stvarajući žar ljubomore koji je tek nakon njezine smrti pokazao svoju razornu snagu.

Nakon što je Ivana prisegnula u Španjolskoj, Filip se vratio u Flandriju. Unatoč želji da prati svog supruga natrag u zemlju u kojoj je provela prve sretne godine braka, Izabela joj nije dopuštala odlazak iz Španjolske zbog visoke trudnoće. Čak i nakon rođenja sina Ferdinanda Ivani je odlazak iz Španjolske bio zanijekan,

I “Sve, sve je materijalizam, i ili si materijalist ili posve lud.” - prijevod na engleski jezik preuzet iz: *Juana of Castile: History and myth of the mad queen* (autori: María Asunción Gómez, Santiago Juan-Navarro i Phyllis Zatlin)

što je kod nje uzrokovalo stanje depresije i dovelo ju do pokušaja bijega.

Kao što je do tada već bilo poznato u Flandriji, Ivana je bila sklona emocionalnim ispadima. Međutim, u skladu s njezinom temperamentnom čudi, takvi ispadi bili su sasvim razumljivi ako se uzme u obzir Filipova sklonost bračnoj nevjeri.

Iako je brak Ivane Kastiljske i Filipa Lijepog započeo netipično za dogovorene brakove, zaljubljivanjem i sretnim bračnim životom u prvih nekoliko godina, s vremenom je Filip počeo pokazivati svoje privatne frustracije uzrokovane sukobima s ocem, carom Maksimilianom, koji mu, prema Filipovom mišljenju, nije davao priliku za donošenje samostalnih vladarskih odluka. Također je važno napomenuti da su Filip i Ivana u bračnu zajednicu ušli vrlo mladi i neiskusni. Dok se Ivana koncentrirala na ulogu supruge i majke, Filip je smatrao da ima pravo ponašati se kao što dolikuje vladaru. U privatnom smislu to je značilo uzdržavanje ljubavnica, što je Ivani bilo neshvatljivo i neprihvatljivo po njezinom, izrazito katoličkom, moralnom nahodjenju. Ona je dakle na takvo ponašanje reagirala na posve razumljiv ljudski način – razvojem ljubomore i nepovjerenja prema svom suprugu, na što je Filip odgovorio fizičkim i psihičkim zlostavljanjem.

Godine 1503. odlučio je proširiti glasine o Ivaninoj psihičkoj neuračunljivosti iz dva primarna razloga: kako bi se domogao njezinog vladarskog prava nad Španjolskom i kako bi eliminirao njezin kredibilitet. Ukratko, Ivana mu je postala smetnja u ostvarivanju političkih ambicija jer je željela živjeti i ponašati se kako

dolikuje kraljici iz duge vladarske loze, povodeći se za snažnom ličnošću svoje majke Izabele Kastiljske.

U to vrijeme, 1504. godine, Izabela je preminula. Prije smrti u oporuku je unijela klauzulu za koju se pokazalo da će presuditi Ivaninoj vladarskoj sudbini: Izabela je odlučila da će Ivanin otac, Ferdinand Aragonski, preuzeti upravljanje Španjolskom u slučaju da Ivana ne bude u mogućnosti ili odluči da ne želi preuzeti ulogu vladara, dok god njezin sin Karlo ne dođe u dob podobnu za preuzimanje prijestolja.

Ova odluka nagnala je Ferdinanda da svoje političke ambicije pretpostavi odnosu sa kćeri. Vođen svojim osobnim vladarskim ambicijama, Ferdinand je preuzeo vlast u Španjolskoj i suprotstavio se Ivani i Filipu. Međutim, španjolski plemiči su stali uz bok mладom vladarskom paru koji je 1506. godine položio vladarsku prisegu.

Tijekom boravka u Španjolskoj Filip je iznenada umro od tifusa, ostavljajući Ivani u položaju da se za vladarsko pravo bori protiv vlastitog oca i španjolskih plemića. Tada se dogodio incident koji je označio početak legende o ludoj kraljici.

Filip je prije smrti izrazio želju da bude pokopan u kraljevskoj grobnici u Granadi. Ivana je odlučila ispoštovati ju krenuvši pod okriljem noći s lijesom u kočiji i kraljevskom svitom prema pokrajini Andaluziji, na jugu Španjolske, koja je tada bila pod kontrolom njezinih saveznika. Bizarni incident koji se odigrao na tom putovanju predstavlja 'dokaz' povjesničarima koji zagovaraju tezu o Ivaninoj psihičkoj nestabilnosti: vjerujući kako Filip nije uistinu mrtav, Ivana je natjerala

Francisco Pradilla: *Juana la Loca frente al cadáver de Felipe el Hermoso* (1878.)

<http://ernesto51.wordpress.com/tag/la-leyenda-del-rey-monje/>

plemiće da otvore lijes i identificiraju tijelo očekujući da će se Filip probuditi. To se naravno nije dogodilo, nakon čega je Ivana vjerojatno shvatila da je ostala potpuno sama i da nikad neće moći povratiti početne godine bračne sreće.

Španjolski pjesnik Federico Garcia Lorca opisuje ovu scenu u *Tužaljki za damu Ivanu Ludu (Elegia a Dona Juana la Loca)*:

“In the lead coffin, inside your skeleton,
you will have a heart broken into a thousand pieces”

(“U olovnom ljesu, među svojim kostima,
pronaći ćeš srce slomljeno u tisuću komadića”)

Ova spoznaja pogoršala je njezino narušeno psihičko zdravlje. Iako su Filip i Ferdinand bili suglasni u namjeri da Ivanu spriječe u preuzimanju vladarskog položaja zbog navodne naslijedne psihičke bolesti, ističući činjenicu da je njezina baka, majka kraljice Izabele, zbog psihičke nestabilnosti provela godine zatočena u dvoru Arévalo, puno je vjerojatnije da je Ivanino psihičko stanje bilo nestabilno zbog sustavnog fizičkog i psihičkog zlostavljanja prvo od strane supruga, a kasnije i uskraćivanja potpore od strane oca kojeg je gledala kao uzor i kojemu je od djetinjstva bila izuzetno privržena.

Ferdinand ju je naime, nakon povratka iz Napulja u Španjolsku, s namjerom da preuzme prijestolje, odlučio zatočiti u utvrdi Tordesillas zbog njezine navodne psihičke rastrojenosti. U strahu od Ivaninog povratka na prijestolje koje joj je Izabelinom oporukom pripadalo, naredio je Ivaninu potpunu izolaciju. Ništa što se događalo u Tordesillasu nije moglo izaći u javnost i nitko nije smio doći u kontakt s kraljicom. Na taj način on je zadržao kontrolu nad Španjolskom sve do svoje smrti 1516. godine.

Nakon Ferdinandove smrti kardinal Cisneros, glavni inkvizitor u vrijeme kraljice Izabele i njezin čovjek od povjerenja, preuzeo je vladanje Španjolskom do dolaska Karla V u Španjolsku.

Iako je možda pomislila da će njezin sin pokazati obiteljsku odanost i poništiti odluku o zatočeništvu, Karlo se postavio identično svome ocu i djedu. S obzirom da prema zakonu nije mogao preuzeti prijestolje dok je njegova majka, legitimna kraljica, živa, a i zato što je često izbivao iz Španjolske, morao je zadržati opravdanje za svoju vladarsku funkciju – psihičku nepodobnost kraljice za vladanje zemljom. Iz tog razloga Ivani nije bilo dopušteno napustiti Tordesillas niti biti viđenom u javnosti, a uvjeti njezinog zatočeništva još su pogoršani dodjeljivanjem

markiza Denie kao skrbnika. On je svojim sadističkim ponašanjem vjerojatno produbio narušeno psihološko zdravlje kraljice, pogotovo ako se uzme u obzir da je imao dopuštenje ‘upotrijebiti silu’ u njezinom obuzdavanju ako je to smatrao potrebnim.

Karlova nesigurnost u svoj položaj u Španjolskoj i prijetnja koju mu je majka predstavljala najvidljivija je u odbijanju evakuacije dvorca Tordesillas čak i za vrijeme pošasti kuge, koja joj je predstavljala smrtnu opasnost. Postupao je na taj način zbog straha od posljedica kraljičinog pojavljivanja u javnosti, što bi narodu moglo dati poticaj za pobunu i postavljanje legitimne kraljice na španjolsko prijestolje.

Karlov strah se u konačnici pokazao opravdanim jer je 1520. godine izbila narodna pobuna čiji su predvodnici uzeli kraljičin lik kao simbol svog otpora tiraniji ‘stranog’ vladara. Iako su pobunjenici provalili u Tordesillas i sastali se s kraljicom koja se usmeno složila s njihovim ciljevima, Ivana nikada nije potpisala nikakav dokument kojim bi iznevjerila sina i ugrozila njegovo pravo vladanja Španjolskom. Ostala je izolirana od očiju javnosti u unutarnjim odajama dvorca, bez izravnog pristupa danjem svjetlu, sve do svoje smrti 1555. godine.

Interpretacije Ivaninog lika

Mit o ludoj španjolskoj kraljici ponovno je oživljen kroz romantizam 19. stoljeća. U novije vrijeme teorije Ivaninih biografa mogu se podijeliti u tri struje:

Michael Prawdin odbacuje bilo kakvu tezu o naslijedenoj bolesti kroz majčinsku liniju. Svoj stav podupire Ivaninim lucidnim obranama vlastitog psihološkog stanja kroz pisano korespondenciju, kao i spremnošću kraljice Izabele na predaju španjolskog prijestolja svojoj kćeri. Prawdin navodi da je kraljica Izabela na samrti zahtijevala od svoga supruga, Ferdinanda Aragonskog, obećanje da neće pokušati usurpirati tron od njihove kćeri.

Suprotno viđenje Prawdinovom zastupa tradicionalni povjesničar Ludwig Pfandl, koji zagovara teoriju naslijedstva. Pfandl je čak dijagnosticirao Ivanino psihološko stanje kao početak demencije ili shizofrenije i pripisao ga naslijedu prenesenom od Ivanine bake, Izabele Portugalske. Pomoću teorije naslijedstva objasnio je i daljnje psihološke probleme kod Ivaninog i Filipovog potomstva, uključujući i opuštenu čeljust njihova sina Karla, posve ignorirajući habsburšku liniju psiholoških i tjelesnih poremećaja koji su se sustavno pojavljivali kod članova obitelji zbog ograničenog genetskog materijala uslijed incestuoznih brakova.

Pfandl je išao toliko daleko da je Ivanu smatrao 'ženom ograničene inteligencije koja je i prije Filipove smrti trajno zapala u otupljujuće stanje idiotizma', okrivljujući isključivo Ivanu samu za psihološko stanje po kojemu je njezin lik ostao zapamćen u povijesti.

Townsend Miller je u pokušaju pomirenja prethodna dva radikalna pristupa formirao mišljenje da je Ivana mogla patiti od nekog oblika blage ili latentne shizofrenije, međutim on za njezino psihološko stanje smatra puno važnijim zlostavljanje koje je sustavno provođeno nad njom tijekom 46 godina. Miller smatra da je Ivanino psihološko stanje moglo biti uvelike poboljšano da su se osobe iz njene okoline primjereno ponašale prema njoj, iskazujući blagost i ljubav za kojom je toliko žudjela tijekom života.

Romantičarski interes za njezin lik potaknut je ipak prvenstveno idejom o kraljici izluđenoj potrebom za ljubavlju. Sam pojam psihičke poremećenosti, ludila, predstavljao je u to vrijeme svojevrstan tabu, nešto tajnovito i neistraženo, a psihički bolesnici su nekad smatrani i svetim ljudima. Stoga do danas postoje dva suprotna viđenja njene ličnosti: slika svetice kojoj je na prvom mjestu ljubav i odanost prema svojoj zemlji i obitelji, i slika žene vođene strašću, žene koja nije bila u mogućnosti zauzdati vlastite emocije koje su je odvele od početne ljubomore do stanja potpune psihičke rastrojenosti.

Kroz likovnu umjetnost i književnost tema kraljice izluđene ljubavlju ponavlja se od 19. st do danas, potvrđujući da je pojam 'Ivane Lude' zadržao status povijesnog misterija. Najpopularniji prikazi njenog lika pojavljuju se u dramskoj umjetnosti. Najpoznatija drama koja obrađuje ovu temu i koja je izvršila presudni utjecaj na Ivanine prikaze ostaje *Locura de amor*, Manuela Tamayo y Bausa, premijerno prikazana 1855. godine. U njoj je Baus prihvatio mit o Ivaninoj psihičkoj rastrojenosti te mu u svrhu dramatičnosti dodao izmišljenu mrežu trokuta neuzvraćenih ljubavi.

U likovnoj umjetnosti najpoznatiji prikazi Ivane Kastiljske ostaju oni španjolskih slikara u drugoj polovici 19. st – Lorenza Vallésa i Francisca Pradille, dok je u formi poezije poznata samo jedna pjesma, *Tužaljka za damom Ivanom Ludom*, Federica Garcie Lorce.

Drame koje datiraju iz 19. i iz prve polovice 20. st. najčešće prikazuju Ivanu kroz romantičarsku prizmu lude kraljice, dok su umjetnička djela s područja drame i književnosti nastala u drugoj polovici 20. st. i početkom novoga milenija sklonija sagledavati njezin lik kroz propitivanje dostupnih povijesnih činjenica

i korištenje različitih perspektiva, često na tragu feminističkih tumačenja, objašnjavajući degradaciju Ivanine psihe kao posljedicu političkog zatočeništva.

Na kraju priče, postoje opravdane sumnje uzroke, pa i samu ludost, Ivane Kastiljske. Razmicanjem povijesne koprene ozbiljni istraživači nailaze na više pitanja nego odgovora, što je čest slučaj kod legendi o povijesnim ličnostima. Činjenica jest da je Ivanina baka Isabela Portugalska bolovala od psihičkih poremećaja, no činjenica je također da je Ivana tijekom života pretrpjela fizička i psihička zlostavljanja koja su najvjerojatniji krivac za njezine sporadične epizode paranoje. Dokumenti poput pisama u obranu svoje uračunljivosti dokazuju međutim da je Ivana bila lucidna žena koja je shvaćala položaj u kojemu se nalazila. Možda je u to vrijeme za nju bilo nemoguće suprotstaviti se suprugu za kojega je, unatoč njegovu zlostavljanju, još uvijek gajila osjećaje; možda joj je bilo nezamislivo suprotstaviti se ocu kojemu se od djetinjstva divila; možda je smatrala da nema dovoljnu potporu za preuzimanje vlasti nad zemljom rastrganom unutrašnjim sukobima, s obzirom da na potporu nije mogla računati niti o članova najuže obitelji.

U svakom slučaju, njezin lik ostaje u španjolskoj povijesti zabilježen kao lik tragične kraljice - bio on razmatran u romantičarskom rahu tamnih labirinata psihe ili kroz feminističku kritiku priče o manipuliranoj ženi koja je cijeli život stremila ljubavi i prihvaćanju od strane muškaraca iz vlastite obitelji koji su je svi odreda izdali kako bi zaštitili svoju poziciju na položaju moći koji je po svim važećim zakonima pripadao njoj – Ivani I Kastiljskoj, kraljici koja nikada nije vladala.

Literatura

- Aram, B. (2005.) *Juana the Mad: Sovereignty and Dynasty in Renaissance Europe*. Johns Hopkins University Press.
- Gómez, M.A., Juan-Navarro, S., Zatlín, P. (2008.) *Juana of Castile: History and Myth oft he Mad Queen*. Rosemont Publishing & Printing Corp.
- Martínez Mediero, M. (1995.) *A Love Too Beautiful: The Story of Joanna of Castile*. Prijevod na engleski jezik: Hazel Cazorla. Estreno.
- Pfandl, L. (1945.) *Juana 'la Loca': Su vida, su tiempo, su culpa*. Prijevod na engleski jezik: Felipe Villaverde. Espasa Calpe.
- Poeta, S. (2007.) 'From Mad Queen to Martyred Saint: The Case of Juana la Loca Revisited in History and Art on the Occasion oft he 450th Anniversary of Her Death'. *Hispania* vol.90 No.1. Str.165-172.
- Prawdin, M. (1938.) *The Mad Queen of Spain*. Prijevod s njemačkog na engleski jezik: Eden i Cedar Paul. George Allen and Unwin.

Tomislav Matić: "The Apprentice"

Petra Korlević

<http://p-korle.deviantart.com/>

ZAKONOMIKON

Ivana Delač

Federal Bureau of Investigation
 Središnjica
 935 Pennsylvania Ave, NW
 Washington, DC 20535
 n/r direktora J. Edgara Hoovera

McLean Hospital
 115 Mill Street
 Belmont, Massachusetts
 15. siječnja 1935.g.

PREDMET: Cjelovito izvješće o tajnoj misiji
 -case file 27102011-zakonomikon-30102011

Nakon zatvaranja slučaja Brune Hauptmanna te njegovog uspješnog uhićenja dana 19. rujna prošle godine, zaprimila sam naredbe visokog prioriteta, potpisane od strane samog Direktora, koje su uključivale odlazak u Cardiff, UK, te priključivanje međunarodnom timu stručnjaka koji su se trebali oputiti u potragu za izgubljenom njemačkom podmornicom i po pronalasku ispitati novu i nama dosad nepoznatu vrstu pogona koji je pokreće. Također, osim stavljanja vlastitih vještina i sposobnosti na raspolaganje Vladi Njegova Visočanstva u svrhu međunarodne suradnje, moja su zaduženja uključivala i procjenu rizika od misteriozne opasnosti zbog koje je tim i formiran, za nacionalnu sigurnost SAD-a, kao i uočavanje te prijavljivanje svake sumnjičive aktivnosti koja bi ukazala na neprijateljske namjere Britanskog Imperija spram SAD-a.

Iako su moja *posebna osjetila* vizijom opasnog putovanja najavila ovakav razvoj događaja kakvih mjesec dana ranije, nakon akcije premještanja Ala Caponea u novi federalni zatvor Alcatraz, nisam imala primjedbi na naredbe te sam po predavanju izvješća o slučaju Hauptmann/Lindbergh krenula za Cardiff.

Po dolasku i smještanju u hotel dana 26.listopada 1934.godine, održan je prvi brifing na kojem su predstavljeni članovi tima: vođa ekspedicije kapetan korvete Joshua Weiss, zatim g. David Mangaliza, mehaničar; gdica. Lieselotte Schneider, lingvistica i matematičarka; gđa. Ondine Hart, lingvistica i istražiteljica te čak još troje privatnih istražitelja, g. William Knez, g. Joe Diamond i gdica. Jewel Hayes (*napomena: obzirom da zbog tajnosti misije nisam bila u mogućnosti ispitati vjerodostojnost i eventualnu kriminalnu povijest ovih osoba, preporučam nadređenima da to, zbog naknadnih okolnosti, učine sad*). Obrazloženo nam je da ćemo u naredna dva dana doznati sve potrebne podatke na seminarima i predavanjima osmišljenima posebno za nas i znanstveno-vojno osoblje koji ostaje u Cardiffu kao tehnička i informacijska podrška, kao i da ćemo svoje taktičke i ine vještine biti u mogućnosti usavršiti prije polaska u sklopu primjerenih aktivnosti.

Moja posebna *osjetila* bila su uzbunjena ne toliko ovim informacijama, koliko mojim budućim suputnicima - nešto nije bilo u redu. Uz rizik da zvučim nekoherentno i upravo kao nešto zbog čega se još uvijek nalazim u ovoj ustanovi (no, i uz činjenicu da je moj doprinos Ogranku za nacionalnu sigurnost FBI-ja svoju vrijednost nalazio upravo u mojim posebnim sposobnostima i osjetilima) - činilo mi se da čujem neizgovoren i njemački jezik kako govor i o urotama i tajnim misijama skrivenim unutar ove, a i bilo je nešto vrlo uznemirujuće u nekome od mojih suputnika - iako, nisam uspjela odrediti kome. Čak ni kada sam se nakon večere povukla u hotelsku sobu i iza zatvorenih vrata pokušala probiti mentalni zid do informacija uz pomoć viska i runa, vizije su izostale, ostavljajući mi samo mučne predosjećaje.

Idućeg dana, 27. listopada, prisustvovali smo dvama predavanjima - g. Zdravko Popović govorio je o Antropologiji straha, a g. Marko Fančević o Pri povjedačima Čudnih priča H.P. Lovecraftu, Robertu E. Howardu i Clarku Ashtonu Smithu. Svim članovima tima se tema činila neobičnim, te smo u neformalnom druženju u salonu podijelili svoje dojmove. Malo sam bolje upoznala svoje suputnike, nastojeći odrediti na koga me upozoravaju moja *posebna osjetila*, no u tome nisam uspjela. Racionalna dedukcija me, međutim, navela na pojačan oprez spram gdice. Schneider, Engleskinje njemačkih korijena čiji se znanstveni doprinos području lingvistike i istraživačkim poduhvatima činio neospornim (*napomena: svakako provjeriti njeno sudjelovanje u ekspediciji E. Kissu u Andama 1928. g.*) - jedina je, koliko sam mogla utvrditi, imala ikakve veze s Njemačkom, te je tako jedino ona mogla biti izvor upozorenja na njemačkom koja su mi se povremeno javljala u umu. Također, g. Diamond mi se činio poznatim, no izmicao je svim mojim pokušajima da doznam odakle.

Predavanja su i narednog dana začudila temom - g. Zoran Krušvar predstavio je Kamov se vraća kući, priručnik za razvijanje strategija reagiranja u neobičnim situacijama, s naglaskom na mogućnost izbora, no kako je u kontekstu priručnika spominjao nekakva morska čudovišta, držim da ga nitko nije shvatio ozbiljno. Predavanje g. Gorana Dimića, Cthulhu naš svakidašnji, bilo je još više začuđujuće - morska čudovišta, krakeni, drevni bogovi, elementali, kultovi... Nikome nije bilo jasno zbog čega u svrhu pripreme za našu ekspediciju slušamo takve teme, no ja sam nejasno osjećala da to ima veze s mojim vizijama i predosjećajima.

Tek je idući dan bio smisleniji - cijeli dan smo proveli na radionicama i simulacijama taktičkog mišljenja, koordinacije bitaka i strategije, poput primjerice Pathfinder, Mansions of madness, GURPS, Arkham Horror, Call of Cthulhu i sl. Ovakve nove simulacijske vježbe, još neviđene u FBI-ju, predstavljaju ogroman napredak u smislu vojnog ili inog treninga, te stoga preporučam nadređenima da svakako investiraju u njih, kako Britanski Imperij ne bi previše odmakao od nas u proizvodnji educiranog vojnog i znanstvenog kadra.

Večernji ukrcaj na brod je bio tajan i dobro čuvan kako informacija o našem odlasku na tajnu misiju ne bi napustila uski krug ljudi kojima je bila poznata. O samom putovanju nemam mnogo izvijestiti zbog monotonosti istog, osim nekoliko stvari. Prvo, g. William Knez mi se tijekom plovidbe otkrio kao posjednik sposobnosti sličnih mojima (pri čemu su njegove primarno vizualnog tipa, dok meni informacije povremeno dolaze i u vidu glasa; sposobnost predosjećanja nam je podjednaka) i povjerio mi da povremeno vidi monstruozne

slike. Zatim, g. Diamond je tvrdio da je prisustvovao okršaju s nadnaravnim bićem u New Yorku, bićem čijim se štovanjem navodno bavio cijeli kult (*napomena: vjerujem da sam čula za sličan slučaj, kad je takav kult razbijen od strane agenata FBI-ja. Moguće je da mi je g. Diamond odatle poznat. Provjeriti dosjed s označom „X-uneXplained“ i utvrditi o kojem se točno slučaju radi!*) te je stoga patio od živaca, uzrokovano nemilim događajem o kojem je odbijao detaljno govoriti. Valja odmah napomenuti da mi je kapetan Weiss oduzeo moj službeni pištolj, te ovim putem ulazem službenu žalbu zbog neovlaštenog razoružavanja federalnog agenta, bez obzira što smo se nalazili na britanskom brodu.

Također, moja su posebna osjetila sve češće upozoravala na skorašnju veliku opasnost, glas na njemačkom u mom se umu izmjenjivao s glasom koji je na engleskom izvikivao upozorenja i prijetio smrću svih nas, a osjećaj da nešto nije u redu povremeno je rastao do fizičke mučnine.

Kad smo našli podmornicu, plutala je na površini, ne odgovarajući na pozive radnjem. Moguće objašnjenje se ponudilo čim smo se spustili u nju - tijelo mrtvog mornara u njemačkoj uniformi ležalo je pred vratima zatvorenim šifrom kakvu nikad dotad nisam vidjela. Obje znanstvenice bacile su se na posao kako bi otvorile vrata, no ubrzo su im manje-više svi pomagali.

Jedino smo Knez, Diamond i ja primijetili da mrtvac ne ostaje uvijek u istom položaju u kojem smo ga ostavili, kao i da su mu oči ponekad otvorene, a ponekad zatvorene. Iako je ostatak tima, ponajviše kapetan, bio uvjeren da je to ili iluzija ili tek živčana aktivnost zaostala nakon smrti, od tijela sam primala vrlo čudne, mračne osjete - kao da nešto u njemu nije namješteno kako treba. Knez se složio s mojim zapažanjima.

Nakon razbijanja šifre na vratima, ušli smo u glavni hodnik s namjerom da odmah produžimo do strojarnice i izvršimo svoj zadatak ispitivanja pogona neovisno o tome je li posada bila živa ili mrtva. Osim nove zagonetke koja je priječila prolaz dalje, tamo su nas dočekali i brojači dubine, pritiska i brzine koji su jasno pokazivali da više ne plutamo, već ubrzano ronimo prema dnu. To je potvrdjivala i voda koja je povremeno kapala odasvud, te škripta oplate koja se svijala pod pritiskom izvana. Pronašli smo dijelove brodskog dnevnika starog stotinjak godina, kao i čudnovate, sulude natpise na zidovima koji su, kao i dnevnicici, spominjali drevno božanstvo Cthulhua, Dagona, okultne obrede i sl., pri čemu valja naglasiti da je iz dnevnika bilo razvidno sve veće propadanje tog kapetana u tamu ludila. Međutim, ludilo ili ne, čudne stvari su se počele događati i nama - od krikova iz daljine, do povremenog osjećaja da nas nešto hvata iz zida, postupnog sve većeg traumatiziranja sirotog Diamonda kojeg je sve ovo previše podsjećalo na ono kroz što je prošao - a vizije g. Kneza su se, kao i moje, pojačavale i postajale sve neugodnije, sve više iscrpljujuće, i sve opasnije.

Kapetan Weiss je upravo upadljivo odbijao odgovarati na naša pitanja te smo Knez, Diamond i ja zaključili da nam krije ključne informacije. Pokušali smo ga privesti u svrhu ispitivanja (*napomena: za slučaj da je u ime kapetana Weissa zaprimljena ikakva pritužba na neprimjereno postupanje, odgovorno tvrdim da sam u svemu postupala sukladno odredbama FBI-ja i svojim ovlastima.*), što je dovelo do kratkog fizičkog sukoba koji je ipak mirno razriješen te nam je kapetan napokon priznao da podmornica nije njemačka nego britanska (*napomena: ovo znači da Britanski Imperij posjeduje novu, moćnu vrstu pogona! Implikacije za SAD su, vjerujem, nedvojbeno jasne.*) i da je naša misija zapravo otkriti što se

podmornici, koja je misteriozno nestala prije par mjeseci, zapravo dogodilo. Ovaj obrat izazvao je malu pobunu među članovima tima, no kako smo ubrzano tonuli i podmornica oko nas je škripala i prijetila puknućem oplate, bili smo primorani raditi zajedno kako bismo se izvukli iz škripca. Istražitelji i ja smo se bacili na proučavanje starih dnevnika, dok su znanstvenice radile na razbijanju šifre (*napomena: kako dvije lingvistice toliko znaju o kriptografiji?... Provjeriti Lieselotte Schneider i Ondine Hart!*). Mehaničar Mangaliza bio je pijan, te uglavnom nije bio od koristi, samo povremeno vičući da ga nešto lovi za noge – no, nadali smo se da će biti u mogućnosti osposobiti pogon i usmjeriti podmornicu prema površini kad uspijemo doći do strojarnice.

Kad smo uspjeli ući u sljedeću prostoriju, tamo nas je čekala još jedna šifra za probiti, ali i više od toga – iza vrata od debelog stakla nazirao se lik čovjeka koji je vrištao, pa se smijao, pa govorio jedva razumljive stvari, mašući usto krvavom sjekirom. Prizor je bio zastrašujući i najhrabrijima, a Knez i ja smo sve češće imali vizije, sve strašnije i ispunjene krvavijim upozorenjima.

Pokušali smo razgovorom doprijeti do čovjeka iza staklenih vrata, no uzalud – samo je ponavljaо „Ia ia Dagon, ia ia Cthulhu fhtagn“, „Svi ćete umrijeti“, „On vas čeka“ i kojekakve druge besmislice. Dosad se dalo zaključiti da se na podmornici dogodilo što i brodu čije smo dnevnike našli, a poludjeli mornar iza staklenih vrata bio je živi dokaz – podmornica se susrela s istim čudovištem kao i brod prije stotinjak godina, i kao i tada, i sad su svi koji su susreli čudovište poludjeli i međusobno se poubijali. Siroti Diamond, koji je na trenutke bio sasvim neresponzivan, bio je živi pokazatelj posljedica susreta s tim čudovištem – Cthulhuom, Dagonom, kako ga već nazivaju. Povremeno je i on ponavljaо nerazumljive stvari – uspjela sam zabilježiti nešto što je zvučalo kao „Ph'nglui mglw'nafh Cthulhu R'lyeh wgah'na gl fhtan“, iako nema načina za saznati što te čudne riječi znače. Postalo mi je jasno da upravo od Diamonda dopire ona užasavajuća tama koju sam osjećala od početka i od tog trenutka sam bila opreznija spram njega, iako je bilo jasno da čovjek naprsto pati od traume.

Schneider i Hart su uspjele riješiti zagonetku i na ovim vratima, i kapetan Weiss, koji je jedini bio naoružan, ušao je prvi u prostoriju pred strojarnicom. Poludjeli mornar je salutirao, ali nije bio u stanju podnijeti izvještaj o tome što se dogodilo na podmornici – tvrdio je da je kapetan u svojoj sobi, da su svi na svojim radnim pozicijama, a na mahove je sasvim gubio smislenost i nastavljaо s nerazumljivim govorom i najavama naše smrti pod „onim koji se probudio i čeka“. Uz pomoć Kneza i Diamonda, kapetan Weiss ga je svladao i zavezaniog podvrgnuo oštrijem ispitivanju, no tek je to izazvalo nepovezanu bujicu riječi kod mornara.

U tom trenutku, na vratima se pojavio drugi mornar – isti onaj kojeg smo po dolasku u podmornicu našli mrtvog! Svi su se uzbunili, ja sam tvrdila da je to nemoguće, da je bio mrtav, ali nitko mi osim Kneza zapravo nije povjerovao – svi su smatrali da mu naprsto nismo dobro provjerili puls te da je bio jednostavno onesviješten. Salutirao je kapetanu i izvijestio o tome da je njegov kolega poludio i počeo ih napadati sjekirom. Dok je kapetan bio zauzet ispitivanjem mrtvog mornara, Knez i ja smo iskoristili priliku da razgovaramo s poludjelim, koji je iskazao iznenadujuću razinu lucidnosti u razgovoru s nama nakon što smo mu otkrili da vidimo i čujemo stvari, da znamo da se nešto vrlo zlo događa tamo. Upozorio nas je da ne smijemo ići u strojarnicu, da nas kapetan vodi ravno u smrt, da nas tamo čeka nezamisliva strava... I iz nekog razloga, vjerojatno zbog vizija i jer smo u dubini duše naprsto znali da je to istina, i Knez i ja smo

mu vjerovali.

Nažalost, nismo uspjeli uvjeriti ostale, i nakon žustre svade koja bi završila nasiljem da se nas dvoje nismo povukli, otvorena su vrata strojarnice.

A tada, sve nas je prepravila tama. Zastrašujući pipci dohvatali su nas prije no što smo stigli i vrisnuti, a zvuk glasnog grebanja po staklu i sluzavog krkljanja miješali su se s potmulim kricima i luđačkim smijehom. Bilo je zastrašujuće, bilo je strahovito, nezamislivo užasno...

I bilo je prelijepo.

... Cthulhu fhtagn, Cthulhu R'lyeh fhtagn...

Zaključno: moja sjećanja na toj točci prestaju. Osvijestila sam se u bolnici - dva mjeseca kasnije, govorи datum prijema. Ne sjećam se ničeg što se dogodilo nakon ulaska u strojarnicu, osim nekih krikova i smijeha. Osoblje bolnice odbija mi dati ikakve podatke, ne znam ni jesu li ostali članovi tima preživjeli i ako jesu, gdje se nalaze. Moja posebna osjetila na trenutke vrište, na trenutke šute kao zalivena, a dok spavam, vidim čudovišta koja zaboravljam čim se budim, čujem vriskove i nerazumljivi jezik kojim je govorio onaj poludjeli mornar. Jesam li poludjela kao što ovdašnji liječnici misle? Vjerojatno. Ali sve napisano u ovom izvješću živa je istina. Apeliram na nadređene da ishode moj odlazak iz ovog sanatorija kako bih svoje izvješće mogla podnijeti pred odgovarajućim komitetom ili Direktorom osobno koji me, podsjećam, i poslao na ovu misiju.

U Belmontu, 15. siječnja 1935. g.

Specijalna agentica Josephine Arpino

Josephine Arpino

